

- א. **משנה וגמרא שבת לו: עד לז:** בסוף העמוד; **שבת יט:** משנה וגמרא עד הנקודתיים, **שבת יח:** וקדרה ושפוד... גרמא חיא שפיר דמי". רש"י בסוגיות הנ"ל.
- ב. **תוספות לו: ד"ה:** לא יתן, חמין ותבשיל. תוס' לז. ד"ה לעולם, אא"ב; תוס' לז. ד"ה אמר רב ששת.
- ג. **רש"י לז: ד"ה ורב ששת;** רבינו חננאל לז. "ושקלינן וטרינן" עד סוף העמ'; **ר"ח** לט: "אסיקנא כופח" (שורה 6). [וברא"ש פרק ג' ס"ס א בשם הר"ח].
- ד. **ר"ף טו:** באלפס, עד "לא אתי לאחתויי בגחלים וכן הלכתא" (טז: באלפס, שליש תחתון); **בעל המאור ומלחמות** (המלחמות ארוך מאוד. אם אין זמן ניתן לקרוא בדילוגים); **ר"ן** שם; **רמב"ם** שבת, פ"ג הלכות ג-ד; **מגיד משנה ורמ"ך** שם; **רא"ש** פרק ג' סימן א'; **חידושי הרמב"ן** לז. ד"ה מהו לסמוך, לז: ד"ה הא דאמר רבא; **רשב"א** לח. ד"ה ולעניין פסק הלכה.
- ה. **שו"ע, רנ"ג, א;** מנחת כהן, משמרת השבת, שער שני, פרק ה' (בעיקר בד"ה ואמנם לענין הלכה וד"ה והנה יש לי להוכיח).
- ו. **טור, ב"י שו"ע ונ"כ, רנ"ג, א;** מ"ב ובה"ל ושעה"צ שם (לפסוח על העניינים הקשורים לתנור, ולעבר ושהה).
- ז. **שיעור הגריפה והקטימה: בעה"מ,** תחילת פרק שלישי "וכן אם גרף כל הגחלים"; **רמב"ן ורשב"א ור"ן** (על הרי"ף) ד"ה עד שיגרוף; **רמב"ם** פ"ג ה"ד, **רמ"ך** שם, וכס"מ.
- ח. **בלעך ופלטה חשמלית: חז"א** ל"ז, ט ד"ה במ"ב ס"ק פא (חצי ראשון); **ל"ז, יא** [וחז"א המובא להלן, י"ז, ז]; **שו"ת אג"מ** אר"ח ח"א סימן צ"ג; **שו"ת צ"א** ח"ז סימן ט"ו אותיות א-ג; **שו"ת יביע אומר** ח"ו סימן ל"ב [שו"ת שבט הלוי ח"א סימן צ"א]; **שו"ת הר צבי** ח"א סימן קל"ו; **שש"כ** א הע' נד; ושם סעיפים כד-כז, סג.
- ט. **קדרא חייתא:** (הגמ' שהובאה לעיל – יח:); **רש"י ותוס'** (שם ד"ה גזירה וד"ה בשיל ולא בשיל); **רמב"ם בפירוש המשניות** בתחילת פרק שלישי; **רמב"ם** פ"ג ה"ח, כס"מ; **רמב"ם** פ"ג ה"ב; **מ"מ ורמ"ך;** **רא"ש** סימן ל"ד ותחילת סימן ל"ה; **חז"א** ל"ז, כב ד"ה סימן רנ"ג.
- י. **שהייה לצורך מחור: ב"י** ד"ה ומ"ש רבינו וכ"ז; **ב"י** סוף סימן רנ"ג ד"ה ומכלל הדברים; [ב"ח ד"ה ומ"ש וכל זה בענין]; **רמ"א** רנ"ז, א; **מג"א** רנ"ז ס"ק ח; **מ"ב** ס"ק יא (בה"ל תחילת רנ"ג ד"ה להשהותו).
- יא. **צלי:** (המשנה הנ"ל יט:); **ר"ף** ח. באלפס; **ר"ן** על הרי"ף, טז: באלפס ד"ה תו כתב הרב ז"ל.
- יב. **ברחא וגדיא:** שבת יח: והשתא דאמר מר, עד הנקודתיים; **תוס' ורשב"א** (ד"ה דגדיא); **רמב"ם** פ"ג הלכות יג-טז (מ"מ שם); **בה"ל** רנ"ד א, ד"ה אע"פ. **טור, שו"ע ונ"כ, רנ"ד, א-ב.** מנחת כהן, שער שני, פרק ו.
- יג. **פירות חיים: תוס' מח.** ד"ה דזיתים "אומר רבינו שמואל"; **שו"ע** רנ"ד, ד, ונ"כ.
- יד. **סמיכה: שבת לז.** "איבעיא להו מהו לסמוך; **תוס'** ד"ה מהו לסמוך; הראשונים שהובאו לעיל (ר"ף, ר"ן ד"ה ומנא לן; רא"ש תחילת פרק ג'), **רמב"ם** פ"ג ה"י; **רמ"א, רנ"ג א,** וסוף סימן רנ"ג [מג"א ס"ק ה-ו; ודגול מרבבה שם]; **בה"ל** רנ"ג א ד"ה מותר לסמוך; **מ"ב** ס"ק טו וס"ק קה.
- טו. **תנור וכופח** (ייתכן שנושא זה יילמד לאחר דיני 'חזרה'): לח: משנה, עד המשנה הבאה; **רש"י ותוס'** (גליון הש"ס); (ראשונים שהוזכרו לעיל – **בעל המאור, ר"ן** ד"ה עד שיגרוף), **רמב"ם** פ"ג הלכות ה-ז (כס"מ ולח"מ); **טור ושו"ע** ומ"ב בהקשר זה, ברנ"ג, א.

קבוצת הרב יוסף צבי רימון  
 דף מקורות  
 בס"ד  
 טז. קדרא חייתא בתנור: תוס' לח. ד"ה שכח; שו"ע רנ"ג, מג"א ס"ק ב' ו-ד'; מ"ב ס"ק ט-יא ובה"ל ד"ה מסיח דעתו; טשו"ע רנ"ד, ח-ט, מ"ב ובה"ל.

יז. תנורים שלנו: ר"ן יז: באלפס במתני' תנור שהסיקוהו; [ב"י, יג. בטור הישן]; רמ"א רנ"ג, א; מג"א ס"ק י [מחצית השקל, רנ"ד ס"ק כד]; מ"ב ס"ק כח ושעה"צ ס"ק ל; חזו"א ל"ז, ז; שו"ת אג"מ או"ח ח"ד ע"ד, בישול כז; שו"ת שבט הלוי ח"ג סימן מ"ח; שו"ת מנחת יצחק ח"ג סימן כ"ח; שש"כ א, יז.

יח. פלטה חשמלית עם שעון שבת: חזו"א ל"ח, ב; שו"ת אז נדברו ח"ב ט"ו; שו"ת צי"א ח"ב סימנים ו-ז; ח"ג סימן י"ח; ח"ז סימנים ט"ז, יח; שו"ת מנחת יצחק ח"ד סימן כ"ו אות י; שש"כ א', כו ובהערות; שו"ת הר צבי, קונטרס טל הרים, מבשל, ג.

יט. מעשה שבת בשהייה [יילמד בע"ה ביחד עם דין מעשה שבת. ונציין כאן רק מקורות מרכזיים]: שבת לז: (סוף העמ') "בעו מיניה מר"ח" עד סוף לח. רש"י ותוס', ר"ף טז: באלפס "ואי אינשי ע"ג כירה"; ר"ן שם ד"ה והיכא דעבר; רמב"ם פ"ג ה"ט, ראב"ד ונר"כ שם; רשב"א לח: ד"ה והא דאיבעיא לן; [רא"ש פ"ג סוף סימן א]; טור ושו"ע, רנ"ג, "ואם שכח ושיהה"; רנ"ד, ג; ונר"כ [ורנ"ד, ח].

#### הגהות הרמ"ך על משנה תורה

[ה"ד] כיצד תבשיל שלא בשל כל צרכו כל זמן שמצטמק ויפה לו אין משהין אותו על גבי האש גזירה שמא יחתה בגחלים. ר"ח ורבינו האי ורבינו שרירא וכל הגאונים שבעולם התירו לשהות ור"ש כמו כן, וכן נראה מההיא דאמר רבא<sup>2</sup> לשהות תנינא ומסוגיין דשמעתא, וכל הראיות שמביא הריא"ף לאסור אינם חזקות:

[שם] לפיכך אם גרף את האש או שכסהו באפר מותר לשהות שהרי הסיח דעתו מזה התבשיל ולא יחתה בגחלים. צ"ע היאך הסיח דעתו שהרי בדעתו לאוכלה בלילה ומי לא עסקינן דאין לו תבשיל אחר כי אם זה, והטעם הנכון משום דעבד היכר כיון דגרף או קטם ולא אתי לחתויי וכן פרשו רבותי:

2 שם לו:

## קט

## חידושי הרמב"ן

## קכ

סתם, ואין במשמע מאכל ב"ד בלבד, אלא כל שהוא ממאכל ב"ד ולמעלה ואפ"ה שרי לשהות ללישנא דאמר להחזיר תנן, ועוד דתניא בברייתא דר"י, ובה"א חמין ותבשיל, וההיא אפי' בנתבשל כל צרכו ובמצטמק ויפה לו הוא, מדאקשי' לקמן קשי' דר' יהודה אדר' יהודה דקא אסר מצטמק ויפה לו ואפ"ה אמרי' דתנא דמתני' פליג עליה בחדא וסבר דשרי, אלמא למאן דמתני' לישנא דלהחזיר מצטמק ויפה לו מותר לשהות<sup>27</sup>, ועוד דא"כ מצטמק ורע לו גמי כשהוא קרוב לבישולו יאסור, וכן חמין, דהא חזי' ללילה ואתי' לחתוי ביה, ודברי הבאי הן דבמאכל בן דרוסאי ללילה קבעי ליה ולא מסח דעתי' מיניה כלל, וחנניא כלל גדול קאמר כל שהוא כמאכל ב"ד, וממנו ולמעלה בין מצטמק בין מתבשל, ואמת הדבר דכל סתם תבשיל דתנן במתני' ובברי' מצטמק ויפה לו הוא, וכיון שכן ממסקנא דאסרי' כל מצטמק ויפה לו איפשטא לי' בעיין דודאי לשהות גמי אסור, ועוד ר"ח שפסק דלהחזיר תנן, אמר שמצטמק ויפה לו מותר, וסמך אדר' יוחנן והרי השמועה לפניך פשוטה דמצטמק ויפה לו אסור, ועוד דר' יוחנן ג' כמאכל ב"ד אסור, וכדכתיבנא לעיל, ואין אני יודע דרך וטענה לדברי הגאונים אא"כ נפרש דהא דאמר ר"ג מצטמק ויפה לו אסור, לא לשהות אלא להחזיר, למר כדאית לי' ולמר כדא"ל, לומר דמבושל כל צרכו ומצטמק ויפה לו הרי הוא כאינו מבושל כ"צ, וגם זה אינו עולה, משום דאסוגי' דשהי' איתמר

מהו לסמוך. פירוש רבנו יצחק אלפסי ז"ל לשהות בסמיכה, וכן הלכה, אבל אין ראיותיו ברורות לנו כל הצורך, אלא כיון דמתניתין למאי דאוקימנא להחזיר חסורי מחסרה, ועוד דצריכת למימר דסבר לה כרבי יהודה בחדא ופליג עליה בחדא, משום הכי ניחא לן למימר דלשהות תנן, דאשנויי לא סמכינן בכה"ג, ואף על פי שמקצת הגאונים ז"ל<sup>28</sup> חלוקין בדבר ואומרים דהלכתא כלישנא דלהחזיר, אנו אין לנו אלא כלשון רבינו הגדול ז"ל, דחזינן דבתר כל שקלא וטריא דשמעתין כולוהו אמרי' לקמן הלכתא מצטמק ויפה לו אסור, וכבר פירשתי<sup>29</sup> שכל שאסור מצטמק ויפה לו א"א [שלא יאסור] לשהות כמאכל ב"ד, שכל תבשיל שבעולם ואפי' חמין כמאכל ב"ד מתבשל ומצטמק ויפה לו, הילכך אסור, ואפי' לרב שמואל משמי' דר' יוחנן דאמר מצטמק ויפה לו מותר, כמאכל ב"ד שהוא מתבשל ויפה לו אסור, דא"ל"ה לישרי' כמאכל ב"ד וכ"ש האי דנתבשל כ"צ דשרי, ועוד דקאמר בהדי' חמין שהוחמו כל צורכן, אלמא לא הוחמו כל צרכן לא, ואע"פ שהוא מצטמק ורע להן, והא דר"י דסמך הוא דחזינא לי' לרב עוקבא דא"ל לרב אשי דסמך אהא דר' יוחנן<sup>30</sup>, ואם יאמר לך אדם דלמא כמאכל ב"ד שרי לשהות לפי שהוא מסיח דעתו מלאכול עד למחר, ולמחר הרי כבר נתבשל ונצטמק, אבל כשהוא כל צרכו וא"צ אלא להצטמק ויפה לו אסור, שהוא אוכלו בלילה ואתי' לחתוי, אף אתה אמור לו הרי משנתינו שנינו תבשיל

הנהות הגרא"י : ג) אליבא דרב שמואל.

27 ר"ח ורה"ג, ע"י מאור

ומלחמות. 28 לעיל ד"ה או דלמא. 29 רבנו האריך לבאר תרי יסודות חדא דכל סוגיא דשמעתא משמע דמצטמק ויפה לו אסור, והא לא אולא לחנניא דודאי וכל דאינו כמב"ד ודאי הוי מצטמק ויפה לו, וכן מביצה לעיל יט, ב מוכרח דלחנניא מותר אפילו מצטמק ויפה לו, ועוד בא רבנו כדי לדחות דעת הרו"ה דפסק חנניא אלא דסבר ולא הותר כמאב"ד אלא במצטמק ורע לו, אבל מצטמק וטוב לו לא סגי במאכל ב"ד וצריך כל צרכו, וע"י במלחמות שהאריך רבנו בזה. 30 דאליה לישני ליה דמתניתין במצטמק

## חידושי הרמב"ן

הא דאמר רבא תרוייהו תנינא. לדברי רב ששת קאמר<sup>39</sup>, כלומר רב ששת סבר מתני' היא ודיוקא דמתני' קמ"ל. א"נ שיעורא דר"ש תנינא דאפי' היכי דלא בשיל כ"צ, כמבואר חשבינן ליה דהיינו משקרמו פניה<sup>40</sup>, אבל איהו דיוקא דמתני' קמ"ל דאפי' בכירה ותבשיל נמי הולכין אחר השיעור הזה, דלהחזיר תנן, מיהו מאן דאית לי' משום מחתה בגחלים<sup>41</sup>, אפילו כמאכל ב"ד לא קשיא ליה מתני' [דפת], דש"ה דליכא גזירה דחתוי, דכיון שהוא על האש אי מחתה לי' סליק ב"י קוטרא, וכן בבשר בצל וביצה משום דמחרכי, ומיהו קודם שהגיע למאכל ב"ד חיישי' דלמא מחתי לה, דכל שלא בשיל כ"צ לא מיחרך, וזה דבר ידוע<sup>42</sup>, א"נ מפי' להו לבר דלא קשי להו זיקא<sup>43</sup>, תדע דהא רב דאית לי' הכא מצטמק ויפה לו אסור, אמר התם<sup>44</sup> וכמה כדי שיצלו כמאכל ב"ד, ולפי הפי' הזה נדחו דברי המביאים רא' מסייעתי' דרבא לפסוק הלכה דלהחזיר תנן, ונסתייעו דברי רבינו הגדול ז"ל, ודברי רש"י ז"ל<sup>45</sup> מטין שהוא מן המתירין.

39 רבנו

אתא לתירוצא הכא ב' קושיות חדא דרבא דסייעתא לרב ששת משמע דלהחזיר תנן וקשיא על הרי"ף, וכן קשה קושית הרו"ה שפסק בפ"ק דבביצה כמה יצילו במב"ד והא כחנניא. וע"ז כתב דרבא לסברת רב ששת דייק ממתני' אבל לא ס"ל הכי, ועי' מלחמות, ובקושית הרו"ה כ' לחלק דהתם ע"ג גחלים כו"ע מורו דבמב"ד מותר דאם יחתה יבא לתרוכי, ועי' ר"ן שביאר הדברים ומקורו מרבנו. 40 כלומר לסברא דרב ששת קמפרש, דלדידה תננהו משום דמומי תבשיל שבקדורה לפת וכי היכי דשרי התם בקרימת פנים בתבשיל נמי שרי בהגיע למאכל ב"ד, מיהו רבא אפשר שמחלק שע"ג גחלים שאני. 41 ומתני' לשהות תנן. 42 עי' מלחמות. 43 אבל במאב"ד קשי ליה זיקא. 44 לעי' יט, א. 45 עי' רש"י לג, ב ד"ה ורב ששת.

ולמפסק בה אתא. ועוד דלא אשכחן התירא להחזיר אפי' במצטמק ורע לו אלא בגרופה וקטומה, ולא שרי חמין להחזיר אלא בקטומה אפילו הוחמו כל צרכן, והכי מוכחא סוגיא דלקמן<sup>46</sup> דמוכחין חזרה דמתני' מחזרה דקומקום של חמין דר' חייא דהוחם כל צרכו, ואי אמרת דההוא אפי' בלא גרופ וקטום שרי, מה ענין זה לחזרה דמתני' דהיא צריכה לבשול או להצטמק ואסורה, אלא בקטומה דההיא כיון דצריכה בשבת אסורה היא אלא ש"מ כל חזרה בין דמצטמק ויפה לו בין דרע לו בין דלא הוחמו כ"צ הכל דין א' הוא. ומסתברא דהא דאמרי' בפ"ק<sup>47</sup> בשיל ולא בשיל אסור, מכיון שהתחיל לבשל עד שיהא מבושל כ"צ שהוא למעלה מתבשילו של בן דרוסאי, נקרא בשיל ולא בשיל. וכ"כ בה"ג של ר' שמעון קיארא ז"ל<sup>48</sup> דבשיל ולא בשיל היינו כמאכל ב"ד, דאמרי' בפ"ק דאסור לשהותה ע"ג כירה דלא כחנניא. ואשכחין תמן בהלכות גדולות<sup>49</sup> ובפסוקות<sup>50</sup> קדירה דמטמא בשולא מבע"י אם מצטמקת ויפה לו אסור לשהותה ע"ג כירה בשבת, דכיון דבעי למיכל מיני' בה"ש מסרהב ומפי' לה נורא, ובתר דקדיש יומא מישתלא ואתי לחתוי בגחלים. ואם מצטמק ורע לו מותר לשהותה ע"ג כירה גרופה וקטומה, דמסקי' אשמעתי' אמר ר"נ וכו', וזה תימא ואתי' אליבא דר"מ, ובודאי לית הלכתא כוותיה.

ורע לו ובריתא ביפה לו, ועי' מלחמות. 31 לח, ב. 32 יח, ב, וע"ש בתוס' ד"ה בשיל ותוס' לשיטתם דפסקו כחנניא. 33 עי' בה"ג ה"ל שבת יו, ג. 34 בה"ג שם יו, ד והובא באור זרוע ח"ב ח [ג, ד]. 35 רבנו לשיטתו עי' לעיל הערה 17.

(יא) שהי' דהוה צאלנו חק' שפחילת האש למטה תחת הפטופע ושופחין הקדירה למעלה על הפטופע, והאש תחת שולי הקדירה דיו ככירה שאינה גרופה, ואף אם מעמידין פח של מחבת ומשימין הקדירה בתוך הפח מי' לא חשיב כדן נתן קדירה ריקנית על הכירה להפסיק דכח לא הוי רק ככירה את הכירה בכיסויי וכעמיד הקדירה על הכיסויי דזה חשיב על גבה וכמש"כ לעיל סק"ט, והלכך אם נעל אין מחזירין בשבת אפי' עודה זידו ודעתו להחזיר, ואם העמיד קדירה ע"ג קדירה, קדירה העליונה נועל ומחזיר, דע"ג קדירה אין זו משום איסור שהי' וכמש"כ סק"ט והלכך כל שאין זו משום איסור צישול כגון שהוא דבר יבש שאין בו מרק או תבשיל שהוא רוחח ואפי' נלעג, אבל לא נלעג לגמרי, מחזירין ע"ג הקדירה, ואפי' הי' עומן נוחו ע"ג קדירה העומדת על הפטופע ולא חשיב כמשכה בתחלה בשבת, נעל את צי' הקדירות ורואה להחזיר את העליונה תוך הפח אסור אפי' אם יעמיד קדירה ריקנית להפסיק דחשיב כמשכה בתחלה בשבת, ראה להחזיר את התחתונה נותן קדירה ריקנית להפסיק ומחזיר, [נראה דוקא קדירה של חרס ישנה מותר ליתן אבל של מחבת כשהיא ריקנית יש לחוש לבישול כדליתא בר"מ פ"ע כ"ו דמחמתם את המחכות עד שנעשה גחלת ה"ז מנשל ואף אם עדיין לא נעשה גחלת נראה דאסור].

מן האמור נלמד כפי שרגילין להעמיד התבשיל תוך הפח למטה ועליו קומקום של חמין, את החמין נועל ומחזיר כל זמן שהקדירה תוך הפח, לקח הקדירה מן הפח אי אפשר עוד להחזיר החמין, הי' לו עוד קומקום עומן צמוכין [או צקצוק מחוכין לשמור את החמין שקורין ערמ"ס] מותר ליתן לתוך הקומקום שעל הקדירה כל זמן שהחמין שותן לא נלעג לגמרי [וכיו מצושלין מע"ש]. לשהות שרי כל שנתבשל כמצ"ד קדם שקידש היום ואפי' בלא הפסק פח שרי כדן שהי' ע"ג כירה שאינה גרופה, מיהו אסור לכסות הקדירה בצגדים כיון שהקדירה ע"ג האש אבל כשנותן פח והקדירה תוך הפח מותר לכסות הפח בצגדים ואחרי שנהגו לכסותה הולכין לפת, ואמנם אם האש מוגן מאויר ובהסרתו את הקדירה מגיע אויר יש לחוש משום מצעיר ולכן לריך כיסוי על האש.

ולענין פסק הלכה. הרב רבינו אלפסי ז"ל<sup>103</sup> פסק כמאן דאמר לשהות תנן, דאפילו לשהות אי גרופ וקטום אין ואי לא לא וכ"ש להחזיר. והלכך כירה שאינה גרופה וקטומה אסור להשהות עליה תבשיל שלא בשל כל צרכו וחמין שלא הוחמו כל צרכן ואפי' תבשיל מצטמק ורע לו, אבל תבשיל שבשל כל צרכו וחמין שהוחמו כל צרכן משהין ואף על פי שאינה גרופה ואינה קטומה. ודוקא מצטמק ורע לו אבל מצטמק ויפה לו אסור עד שיגרופ או עד שיתן את האפר. וראיותיו שהביא בהלכות אין הכרח באחת מהן, דכל אותן בעיות שנעשו במהו לסמוך שנסמך עליהן הרב ז"ל אין בהם כדי הכרח. דאפי' למ"ד להחזיר תנן איכא למיבעי נמי לענין סמיכה בחזרה, וכמו שכתבנו לעיל במקומה<sup>104</sup>. וההיא דלקמן<sup>105</sup> נמי דאביי דאמר אלימ' על גבה, ובמאי אי בשאינה גרופה על גבה מי שרי, לא מכרע' אי בשהיה ואי בחזרה. וכי תימא מ"מ איכא לסיועה להא דרבי אלפסי ז"ל מדאצטרכינן לדחוקי ולחסורי למתני' אליבא דחנניה ולרבי יהודה אתי' מתני' כפשטה, לא היא דאדרבה דוק מינה מדדחקינן לחסורי מתני' כי היכי דתיקום כתנניה, ש"מ דכתנניה קי"ל, ומש"ה מהדרינן לאוקומה לסתמא דמתני' כוותיה. דאי לא, לא טרחינן ולא משכנינן נפשין אדידיה לדחוקי מתני' ולחסורי ולפרוקי<sup>106</sup>.

103 בהלכותיו כאן. וכ"פ השאלות (פרשת שלח לך שאלתא קמה). הבה"ג (הל' שבת פ"ג), הרמב"ם (פ"ג מהל' שבת ה"ד) והרמב"ן. ועיין בר"ן, ברא"ש ובמאירי שביארו שיטת הרי"ף. 104 לו, א ד"ה איבעיא. 105 לח, ב. ועי"ש בתוד"ה תנור ובאבן האזל פ"ג ה"ד. 106 כ"כ גם התוס' לעיל לו, א בד"ה לעולם והאו"ז ח"ב סי' ת.

## חזון

## הלכות שבת סימן לו

## א י ש

דאמר בירי' דמקרי חזרה, והאי אלל האש שכתבו תו' היינו אפי' אין האש נוגעת בקדירה דנוגעת בקדירה אינו ענין לסמיכה, אלא כונתם לחלק בין מפסיק דופן למפסיק אור, והא דמתירין לק' מ' צ' בשמן ל"ל דשאני שמן שאין בו ביטול כלל וכמש"כ ת"י ל"ז צ'.

**רא"ש פ"ג ס"י י'** והכי איתא בירי' כו', לכאורה אין זה מפסיק דהא עיקר ראות הרא"ש משמן למ"ד אין בו משום ביטול והתם מותר ליתן במקום שאפשר לצוא ל"ס, וע"כ כונת הרא"ש דאפי' למ"ד שמן מותר במקום ש"ס מ"מ לריק להניח אור בין הקדירה נאש זה הוי היכר, וזו דירי' מלתא באפי' נפשה, ואפשר דעיקר קו' הרא"ש מקיתון של מים אבל שמן ודאי יש לחלק כמש"כ ת"י כיון דאין בו משום ביטול עדיף, והוי ס"ד דהרא"ש דמניח במקום שה"ס אלא שמשלקו מקדם וזהו פ"י הרא"ש ע"פ בירי' דמניחו במקום שאי אפשר לצוא לידי י"ס, ולפ"ז אסור ליתן חבשיל אלל מדורה בשבת במקום שאפשר לצוא לידי י"ס אף שהוא חס וביטול כ"ל, ובשו"ע ס"י ש"ח סע"ו כתב דמותר לכתחלה והיינו בהפסק אור וכמש"כ במ"צ שם ס"ק ל"ד.

**ובתוך** התנור ודאי אסור וכמש"כ במ"צ שם ומש"כ במ"צ שם דאם נותן דבר המפסיק מותר תמיה דלא נאמר אלא במעמיד על גביו אבל תוך אור התנור דכל האור חס ואין הפסק בין קרקעיתו לקדירה מתיר כלום וכ"כ במ"צ שם בשם הח"א.

**הקשה** המ"צ למה כאן צ"ל לא התיר המהצר בהפסק קדירה ריקנית אלא חזרה ולק' ס"ה מתיר ליתן לכתחלה לחם ממולא בשר לזון על הקדירה שעל הכירה לחממו, וכי בשם הפמ"ג דקדירה ריקנית משמשת לכירה וחשיב כמעמיד על הכירה אבל מעמיד על הקדירה שחבשיל בתוכה חשיב כמעמיד על הקדירה ולא כמעמיד ע"ג כירה, ואפשר שאם יש חוס עולה לקדירה עליונה להרחיכה כגון שאם התחתונה גדולה ומלאה וכדוד להרחיח והעליונה קטנה ונוחה להרחיח היתה העליונה מרחתת קדם לתחתונה ודאי חשיבא כעומדת על הכירה אלא היה כאן היתר של הגהמ"ר ודוקא להחזיר אבל לא ליתן לכתחלה בשבת אבל באמת כל שהתחתונה מלאה היא בולעת חום הכירה ואין החום עולה לעליונה אלא מחום הקדירה והלכך גרע ממופסיק בקדירה ריקנית דהתם חום הכירה סלקא למעלה.

**(ט) במ"ב ס"ק פ"א דן** בנותן ע"ג תנור בשבת בתנורו דידן שפתחון מן הלד וכתב בשם המ"א לדמות להא דס"ג בנותן קדירה ריקנית להפסיק בין קדירה חבשיל לבין הכירה והביא דברי מהרי"ל דלריק הפסק אחר, והנה צעור כתב דעל גבה מקרי על שפתה או על כיסויי שעל חללה [והוא לשון רש"י ל"ז א' ד"ה גבה, והוא מוכח בגמרא דהא מצעי ל"י בסומך וע"ג הכיסוי ודאי חמיר מסומך לדופן ומדמנעי ל"י לסומך לדופן מכלל דעל הכיסוי אסור וזה שהזקיקו לרש"י ז"ל לפרש זה, ובמ"צ בבה"ל דן מל' הר"מ בזה ואין ראוי לספק בזה ולי' הר"מ אינו מורה בזה דסתם שרי נקט] וב"י פ"י על שפתה היינו על עוצי הדופן ואפשר דעל שפתה היינו שפיתת הקדירה על חללה, ומ"מ מצויר צעור דהעמיד על הכיסוי לא מקרי סמיכה אלא על גבה, והנה הא דמהני הפסק קדירה ריקנית נראה דהוא שינוי שאין דרך ביטול בכך וגם ממעט את החום הרבה, אבל הכיסוי שדרכו בכך ואינו ממעט החום כל כך הוא בכלל על גבה וכש"כ דדופן התנור עלמו לא חשיב הפסק ולא חשיב כסומך דדרך החום נבקע למעלה ולא מקרי סומך אלא מן הלד, ואש"ג דבהגהמ"ר נקט לשון גרוף וקטום אינו אלא סומך בעלמא אבל עיקרו דחשיב כסומך ועדיף מסומך, ומ"מ דוקא חזרה מותר אבל ליתן לכתחלה בשבת אסור, וגם לסומך בשבת לכתחלה אסור, ואש"ג דליתן כנגד המדורה שרי אפי' לכתחלה בשבת בדבר שנתבשל כ"ל והוא חס, ו"ל דלסומך אלל התנור הוא בגזירת חכמים טפי, ובת"י ל"ז צ' כתבו דדוקא בשמן שאין בו משום ביטול שרי כנגד המדורה אף במקום ש"ס למ"ד שאין בו משום ביטול אבל חבשיל אסור אפי' כנגד המדורה, וכ"מ בתו' ל"ז א' ד"ה ת"ש, דדוקא במפסיק דופן שרי אבל מפסיק אור לא, ואמנם מדברי הרא"ש נראה דמותר ליתן כנגד המדורה שנתבשל כל לרכו לכתחלה בשבת, ומדמה ל"י כלסומך, ומשמע דגם לסומך מותר לכתחלה בשבת, וכ"כ במ"צ ס"ק ע"ו בשם הב"מ, חנוס מהא דמצעי ל"י בגמ' מהו לסומך משמע דבשבת ודאי אסור, דכיון דגזרו על חובה וגבה גזרו על הסמיכה ורק להחזיר שרי, וכ"כ במ"צ שם בשם חידושי הר"ן, והנה בהפסיק בקדירה ריקנית גמי לא שרינן אלא חזרה.

**ל"ז א' תוד"ה ת"ש**, ומ"מ אין ללמוד מכאן לסומך אלל האש כו', אי לסומך לכתחלה בשבת אסור ע"כ כונתם להחזיר, וכונתם ששהו מצעו' אלל מדורה, א"י אפי' הסירו מע"ג כירה שאינה גרופה יש לדון להניח אלל מדורה דמקרי חזרה כדון מכירה לכירה

# אגרות או"ח משה קנא

לחתוי אף בניצוצות וכירה שהבלה מועט לא תתחמם  
בניצוצות מועטים ומפני כך אין לחוש לחתוי כדאיתא  
שם במ"מ ה"ד. <sup>אוצר החכמה</sup>

וא"כ הוא שייך רק בתנור שדרך הבשול והאפיה  
הוא הרבה פעמים בקטימה וגריפה וליכא היכרא במה  
שגורף וקוטם שאין דעתו לחתות. אבל בתנורי הגעז  
שאינן הדרך כלל לבשל בכסוי פח מתכות אין לך  
היכר גדול מזה שמסלק דעתו מלחתות ואין לחוש  
לחתוי. ונמצא שלפ"ז יש לתנורי הגעז שכיסה בפח  
מתכות דין כירה קטומה.

אך לשיטת רש"י דבקטימה שמותר בכירה הוא  
משום דאינה מוספת הבל והוא כדפי' הר"ן דטעמו  
שאף שלשעתו מוסיף הבל מ"מ הם עוממות והולכות  
אין שייך זה בתנורי הגעז שלא נפחת אורו וא"כ  
הוא מוסיף הבל שיש לאסור לפ"ז. איברא דבעצם  
לולא דמסתפינא היה נראה לע"ד דגם רש"י סובר  
דגחלים קטומים נחשבו מוסיף הבל אך לא אסרו  
משום שהיכר שיש בהקטום שאין דעתו לחתות.  
דחא כן מפורש ברש"י דף ל"ז שפי' שאני הכא  
דקטמה וגלי דעתיה דלא ניתא ליה בצמוקי עיי"ש.  
וזה שפי' במתני' שיתן אפר ע"ג גחלים לכסותם  
ולצננן. אין הכוונה דלא יוסיף הבל אלא דהוא  
גרוע מכפי שהיה בלא כסוי האפר וא"כ גלי דעתיה  
שלא ניתא ליה בצמוקי רק שיהיה חם לבד דבשביל  
זה לא אתי לחתויי דבלא החתוי יהיה חם דאם  
לא היה מגרע כלל לא היה מזה גלוי דעת דלא  
ניתא ליה בצמוקי. ולא יקשה לפ"ז על רש"י מה  
שהקשה הר"ן מהא דאסור להטמין ברמץ שגם לדידיה  
יהיה חלוק בין שהיה להטמנה, וכן לא יקשה קושיות  
התוס' עליו. ולפ"ז גם לרש"י יש להתיר בתנורי  
הגעז לכסות בפח של מתכות דג"כ הא דאפי' הפחית  
החום מבלא הכסוי. אך מה נעשה שהתוס' והר"ן  
לא מפרשי כן בכונת רש"י אלא דסובר שכירה  
קטומה לא נחשבה מוסיף הבל. וא"כ יש לאסור לדידיה  
בתנורי הגעז בכסוי הפחים. אבל לדינא כיון שרוב  
הפוסקים פליגי ארש"י, עיין בב"י סי' רנ"ג ובד"מ  
שם, וסוברין דכירה קטומה היא מוספת הבל ומ"מ  
מותר בשהיה מצד היכרא שאין דעתו לחתות א"כ  
גם בתנורי הגעז יש להתיר כשמכסין בפח המתכות  
כמו שנהגין, ובפרט שגם לרש"י אינו ברור שיאסור.

והנה חיה מקום לומר דמה שפרש"י בעל גבה  
בדף ל"ז שהוא גם על כסוי שעל חללה הוא משום  
דאזיל לטעמיה דאם מוסיף הבל אסור וכדפי' התוס'  
ור"ן בשיטתו ולכן בכסוי שעל חללה שמוסיף הבל  
כיון שאין הגחלים קטומים אסור אבל לרוב הפוסקים  
שאף במוסיף הבל מתירין משום והיכר יסברו שמתיר

## סימן צג

### בענין תנורי הגעז שבמדינתנו בכסוי פח מתכות אם יש בזה דין כירה או תנור

כ"ז אדר שני תשי"א.

מע"כ ידידי הרב ר' בנימין זאב צוקער שליט"א  
מתלמידי הכולל דספרינג וואלי.

בדבר תנורי הגעז שבמדינתנו בכסוי פח של  
מתכות שהעולם נוהגין היתר להשקות  
שנסתפקת אם יש להן דין כירה או תנור. הנה חומרת  
תנור הוא משום שנקלט חומו לתוכו טפי מכירה  
כדפרש"י בדף ל"ח ויכול להתבשל שם מצד עצם  
חומו אף כשיגרפו הגחלים ולכן ליכא היכרא ממה  
שגורף וקוטם שמסלק דעתו מלחתות בגחלים אף  
אם יצטרך למהר הבשול שזהו הטעם שמועיל בכירה  
גריפה וקטימה כדאיתא בר"ן בשם רב האי גאון  
ורב אפרים גאון והסכים להו' הר"ן. וא"כ בתנור  
שכיון שרב חומו אפשר שהגריפה והקטימה שעושה  
הוא משום שירא שלא יקדיח תבשילו ברבוי האש  
ואינו היכר שהוא מחמת שמסלק דעתו מלחתות  
אף לכשיצטרך למהר תבשול ולכן אסור שמא יחתה  
כשיצטרך למהר הבשול. אך הוקשה להו' דהניתא  
בקטימה אבל בגריפה נהי שאין היכר עכ"פ הא אין  
שייך כלל לחתות והוצרכו לומר שמחמת שרב חומו  
מיוחי כיש שם גחלים לוחשות ואתי לשהויי בכירה  
ולחתויי. עיי"ש בר"ן. והרמב"ם לא ניתא ליה בתירוצם  
וכמו שלא ניתא ליה להר"ן שם. לכן תירץ במ"ג  
משבת ה"ו משום שא"א לגרוף כל האש וא"א שלא  
תשאר ניצוץ אחת ובתנור שהבלו חם יש לחוש

# קנב      אגרות      או"ת      משה

בכסוי שעל גבה. אך יקשה ע"ז שהטור סובר ג"כ דלא כרש"י ומ"מ סובר שאסור בכסוי שעל גבה כרש"י. ולכן צריך לומר משום דהתם דרך הבשול הוא כך הרבה פעמים דאם האש גדול וירא שיקדיח שבעצים קשה לצמצם וגם הרבה פעמים שאש קטן לא ידלק ומוכרח לעשות אש גדול מניח כסוי על גבה ואיפה ומבשל שם דהא גם על עובי שפתה יכול לבשל משום שהכירה בעצמה יש לה חום לבשל ולא יגרע על גבה שהוא על האש ולכן לא הוי היכר. וא"כ בגעז שלא נמצא אף אחד שיבשל בכסוי פח מתכות משום שיכול להקטין האש ולהגדילו בצמצום כפי שצריך לכן אין היכר גדול מזה ומותר, וכמו שגם אתה חלקת. אבל הוא רק מטעם שבארתי שיש טעם לזה שבתנורי הגעז אין מכסין לעולם בשביל בשול יש לחלק ולהתיר ולומר שלא היה זה בכלל האיסור כיון שיש היכר ברור אחרי שאין בזה צורך להבשול, אבל אם לא היה טעם על זה שאין נוהגין לבשל בכסוי לא היה ניחא לחלק מצד שעכ"פ אין נוהגין לכסות להחשיב הכסוי להיכר דאם היה לפעמים איזה צורך לכסות בשביל הבשול כמו בכירה שלהם אפשר שאף שאחרים עכ"פ אין נוהגין לכסות אף שיש צורך מ"מ הוא עושה בשביל הצורך. וגם ממילא הא כבר היה זה בכלל האיסור ולא היה בידניו להתיר, אבל כיון שאין שום צורך לכסות בשביל הבשול ומחמת זה לא נמצא מי שמכסה לא היה זה בכלל האיסור ויש להתיר אף להטור.

[1234567]

והנה יש טעם גדול לומר דלא שייך כלל הגזרה בתנורי הגעז שלנו, דהא חזינן שרק לשלא יחתה בהגחלים גזרו ולא לשמא יביא עוד עצים כשיכלה האש, דאם היה שייך למיגזר זה היה לן לאסור גם בכירה שהסיקה בקש וגבבא שלא שייך חשש חתוי שמא יתן עוד קש כשיתבער הקש שבכירה, דהא ליכא בזה היכר, אלא צריך לומר דזה לא גזרו. ואולי משום דלא גזרו אלא בחתוי בפיו שקילא לאינשי דלא חשיב להו מעשה כ"כ מלעשות בידים. וא"כ בתנורי הגעז שלא שייך חתוי בהגעז שכבר יש שם אלא אם רוצה להגדיל האש צריך שיתן עוד געז אחר שנותן ע"י שפותח יותר את נקבי הצינור שיורד משם הגעז. א"כ הוא כמו להביא עצים אחרים שלא גזרו דלא חששו שיעשה בידים. ואף אם נימא שהטעם שלא גזרו שמא יביא עצים וקש משום שרוב הפעמים אינם בסמוך להכירה שהוא דבר קשה להביאם מרחוק ויבא לזכור קודם שיביא העצים וממילא לא גזרו אף שגודמן שהם בסמוך משום שלא שכיח כ"כ, וכדאיתא חלוק כעין זה בריש ביצה בגזרה שמא יקטום עיי"ש בתוס', וא"כ בתנורי

הגעז שהוא דבר קל לפתוח יותר את נקבי הצינור להביא יותר געז יש לגזור, מ"מ כיון שעכ"פ לא גזרו אף בעצים וקש שסמוכים להכירה, לכן גם בגעז לא היה בכלל הגזרה אף שעתה נעשה באופן שלעולם הוא סמוך, כמו דברור שאף אם היה נעשה רגילות שלעולם יהיו קש ועצים סמוך להכירה שלא היה נאסר בשביל זה כיון שעכ"פ לא אסרו כ"כ הוא בגעז שהוא רק כנעשה הרגילות שהם לעולם בסמוך להכירה שלא היה בכלל הגזרה ואנן לא מחדשינן איסורין. וגם מסתבר שלעולם היה הרגילות שיהיו עצים וקש סמוך להכירה דרוב בנ"א לא היו מצמצמים להביא רק כפי הצורך ומ"מ לא גזרו בשביל זה שלא יבא ליתן קש ועצים אחרים, וא"כ הוא מטעם שלא חששו שמא יעשה בידים, וא"כ הוא עוד כמפורש שאין לגזור גם בתנורי הגעז שצריך לעשות בידים.

ולפ"ז אף בלא כסוי גם על הכפתורים שעל ידם מקטינים ומגדילים אלא שיכסה רק את האש לבד נמי אפשר יש להתיר דגם בכסוי על האש לבד הוא היכר גדול שאין דעתו לחתות ולהגדיל האש יותר וכמו שנוהגין הרבה. אך יותר טוב שהכסוי של פח המתכות יכסה גם את הכפתורים כדי שהיכר יהיה גם במקום החתוי כמו הקטום שיש אולי לחוש שלא ירגיש בהכסוי ויחתה. ואף שהוא דבר רחוק מ"מ כיון שהיתר ההיכר מצינו בהיכר שבמקום החתוי אולי הוא דוקא בהיתר כזה. אבל ודאי זה לבד שיכסה את הכפתורים ולא את האש לא יועיל שהעיקר הוא שצריך להראות שדעתו להפחית שזה נראה יותר בכסוי האש. אבל כיון ששם היו תרזויהו למעליותא שמפחית את החום והיה במקום החתוי אפשר הוא בדוקא ולכן יש להחמיר לכסות גם את הכפתורים, אבל כיון שיותר מסתבר שגם בלא כסוי הכפתורים הוא היכר חשוב יש להקל בשעת הדחק ואין למחות באלו הנוהגים היתר בכסוי האש לבד.

ומה שכתבת דהחזון איש מחדש דרך קדירה של חרס מתיר הש"ע בס"י רנ"ג סעי' ג' להניח ע"פ הכירה ולא של מתכות דיש לחוש לבשול המתכות שכתב הרמב"ם דהמחמם מתכות עד שנעשה גחלת ה"ז מבשל ואף שעדיין לא נעשה גחלת נראה דאסור, הנה הוא שייך רק באש גדול שיכול לעשות את המתכות לגחלת שדמי זה למניח קדרה ופת במקום שיתבשל ויאפה במשך זמן ודעתו היה לסלק קודם שיתבשל ויאפה שאסור כיון דעתה הוא עושה כל המעשה שצריך האדם לעשות במלאכת הבשול והאפיה שהוא להניחם במקום חם כזה שיתבשלו ויאפו שם, ולכן אף כשסלק אח"כ ונתבטלה המלאכה אסור לעשות

## אגרות

## או"ח

## משה

## קנ

מתחלה מלאכה על דעת שתבטל אח"כ להרשב"א בתוס' שבת דף מ"ה מ"א מאי ולהרא"ש בדף מ' החולקים על רש"י בדף מ' שמתיר בדעתו ליקח משם קודם שיתבשל שכתב לא בשביל שיבשל שלא תניחנו שם כדי בשול שתהא יד סולדת בו, שמשמע מלשון שאם תניחנו יתבשל ותהא יד סולדת ומ"מ מותר דהתוס' והרא"ש סברי דכיון שהוא במקום שאם תניחנו יתבשל אפי' בכל היום אסור אף שדעתה ליקחנו משם קודם שתהא יד סולדת כמפורש בדבריהם, ולכן שייך לדידהו לאסור גם בשביל המתכות אף שבשביל התבשיל אין לאסור משום שכבר נתבשל, אבל באש קטן שא"א להמתכות להעשות גחלת אף אם יעמוד שם כל היום כהאי דכסוי הפח של מתכות שעל הגעזו אין שייך זה דהוי כמו גותן קיתון של מים במקום שאינו יכול להתחמם עד שהיד סולדת שהוא שעור הבשול שמוחר אף לדידהו כדאיתא בדף מ' ובש"ע סי' ש"ח סעי' י"ד, ובמתכות אין לאסור לפ"ז אלא באש גדול, וגם דוקא בקדרה בדבר יבש בלא מים אבל בקדרה שיש בו מים כרוב הקדרות שלהעשות גחלת צריך שיכלו מתחלה המים אין לאסור אף שהיה נעשה כן אם היה עומד על האש כל היום דרק במה שהיה מתבשל אם היה עומד כל היום אסור אף שדעתה לסלק קודם משום דהמעשה בעצם הוא מעשה בשול משום שכן עושין הרוצין לבשל לכן לא נתבטל חשיבות המלאכה ממעשיה עתה בשביל מחשבתה רק אחר שתסלק ממש וממילא אסור בתחלה לעשות זה על סמך מחשבתה, אבל בשביל המתכות שיעשה גחלת כשיעמוד כל היום אין שייך לאסור כשמעמידה הקדרה עם מים כדרך הבשול שהוא ההיפוך ממלאכת עשית גחלים ממתכות שדרך המלאכה הוא להעמידה דוקא בלא מים דאין נחשוב מעשיה להיפוך ממה שעושה ולא מבעיא להרא"ש דמשמע דאין טעם האיסור משום שמא תשכח ותניח עד שיתבשל דנימא דאף בשביל הקדרה נחושו שמא תשכח מלסלק עד שיכלו המים ותעשה הקדרה גחלת דודאי אין לחוש לזה, אלא הטעם משום דעתה הרי עושה מעשה בשול ממש לא משגיגין על מחשבתה לבטל שם המלאכה ממעשיה כ"ז שלא בטלה בסלוק ממש וממילא אסורה, וא"כ בקדרה לענין המתכות כשיש שם מים אין שייך זה כדלעיל, אלא אף להרשב"א בתוס' שכתב בטעם האיסור דלמא משתלי ואתי להניח עד שיתבשל, מסתבר שאין לחוש לזה ביש שם מים שתשכח מליקח עד שיכלו ולא יהיה להם התבשיל לאכול היפוך כל כוונתה שהיא נתנה כדי לאכול ותניח עד שלא יהיה מה לאכול ואדרבה לטעם הרשב"א מסתבר שאף בקדרה בדבר יבש נמי אין לאסור דהא אין

לחוש שתניח עד שישרף האוכל ורק לטעם הרא"ש אולי יש לאסור בדבר יבש אבל ביש בו מים וכל דבר לח אין מקום לאסור.

<sup>אוצר החכמה</sup>

ובדבר תנור שאש של הגעזו מכוסה ויש נקבים שעולה מהם חום האש לתוך התנור אם יש להקל בפח מפסיק גם ליתן לכתחלה בשבת בנתבשל כל צרכו כהא דנגד המדורה בדף מ' ונפסק בש"ע אריה סי' ש"ח סעי' ט"ז שמוחר ברחוק מן האש אף במקום שהיד סולדת, פשוט שאסור שהוא רק ברין כירה אף שמפסיק פח דהא הטעם שם הוא מטעם שכתב הרא"ש וחובא במג"א סי' ל"ח משום דמי לסמיכה בכירה דשרי, והכא הרי הוא על הכירה או בתוכה שאסור, ומה שכתב ארלי יש לעשות ב פחים זע"ז, איני רואה בזה שום מעלה דאם מותר יש להתיר גם בפח אחד ואם היה אסור גם כב' פחים אין להתיר דאם מותר הוא מצד שבוהיכר מותר אף במוסיף הבל גם בפח אחד יש היכר ואם אסור משום דכיון דמוסיף הבל אין מועיל היכר מה יועיל עוד היכר, ול"ד לתא דהביא המג"א סי' רנ"ג סי' ל"א ממהרי"ל בדבר על התגורים שלנו שמפסקת מעזיבה שמ"מ צריך שיניח איזה דבר להפסיק להיכרא דהתם המעזיבה אינה היכרא דלא נעשית לזה דהיא מעצם התנור אבל הפח הרי אינו מהתנור והוא להיכרא.

<sup>1234567 n"n</sup>

ובדבר להקטין אש הגעזו ביר"ט אם עדיף ממכבה לגמרי, איני רואה בזה טעם שיהיה עדיף דבהקטנה הוא ג"כ מכבה כמו מכבה לגמרי ויש אצלי חדוש גדול ואיני רוצה לכתוב זה בכתב.

והנה ערוי מבשל כדי קליפה מדאורייתא דהא פוסק מחלה בשביל זה כדאיתא בתוס' פסחים דף ל"ג, וגם הא ילפינן זה מקרא דתבשיל בו כדאיתא בתוס' שם ובשבת וזבחים, ולכן יש לאסור לערות מתוך כלי ראשון רותחין לכלי שהדיחוהו במים קרים שלא נתבשלו ונשארו בו ספים שמתבשלים הטפות, ואף שלא ניחא ליה יש לאסור וצריך לנגבו, ומה שראית בשעה"צ בסי' ש"ח אות ה' דמשמע דהוא מדרבנן הוא על חתיכה שאם לא נצלה מב' הצדדין פטור אם הוא רק כמאב"ד ומשמע מאיזה אחרונים דכ"ק הוא רק כמאב"ד, והוקשה לו דהא הוא רק בצד אחד, לכן כתב דהוא רק מדרבנן אבל בליכא אלא כ"ק חייב מדאורייתא, אבל כיון שאין בזה שעור החיובא אף שעכ"פ אסור מדאורייתא משום דחצי שעור אסור מה"ת יש אולי להקל בהדיח במים קרים שהיו מבושלים ונצטננו כיון דיש סוברין דאין בשול אחר בטול אף בלא שנצטנן והוא גם פ"ר דלא ניחא ליה, אבל בלא נתבשלו לעולם יש לאסור, ולפתוח קענא ותיבת גיר של צוקער ומצות יש בזה פריטם וזרבה ולכן יש לאסור למעשה, ידיו.

משה פיינשטיין

א) שאלתו הראשונה היא בקשר להנהגה בהטמנת חמים מים ותבשיל לצורך שבת להעמיד הקדירות למעלה על הפטפוט אף שהאש תחת שולי הקדירה רק שנותנים טס של ברזל או חתיכת אובסט על האש ועל הנ"ל מסדרין ומעמידים הכלים עם התבשילין שנתבשלו כמאב"ד מבע"י ואפי' נצטמק ויפה לו, ונתעורר על כך בהיות שראה דברי ערעור על כך בספר באר יצחק ע"ס קדשים (מהרב מהרש"ל אייזנבאך) בהקדמת הספר.

והנה עיינתי בגוף הדברים בספר באר יצחק שם. ואומר דלפענ"ד כשאלת חכם חצי תשובה יפה כתב כתר"ה דאין מקום לערער מנהגן של ישראל. דהן אמת דבתשובות מהרש"ם ח"ג סי' קס"ה אוסר לעשות כן מחמת דברי הפנים מאירות המובאים בשע"ת בס"י רנ"ד סק"ב.

ברם בשו"ת אמרי יושר ח"ב סי' קע"א תמה עליו שלא הרגיש שם בדברי הפמ"א שהוא רק בסמוך להשיכה אבל כשנתבשל מבע"י ונתחמם כמאכל ב"ד שרי, ומסיים הנח להם לישראל, ויעוין גם בתשובת אבני גזר ח"א סי' ג"ט שג"כ התיר בזה ע"ש א"כ כל דברי הבאר יצחק צל"ע עכ"ד.

ונוסיף דגם מה שמזכיר הבאר יצחק שם מירושלמי שבת פרק כירה על משנה דאנטיכא שגזרו חז"ל כמה גזירות בענין זה, הנה המהרש"ם שם מביא ג"כ מזה אך כותב דיש לדין כיון דבש"ס דילן לא הוזכרו הנך טעמים בין בהא דצבע ובין בהא דמולידא ואנטיכי א"כ י"ל לדלדל לא חיישינן להנך חששא ועי' שבת מ"א שם דבכל כה"ג הלכה כדברי המיקל ומכ"ש אם הש"ס דילן חולק עם הירושלמי דגם בדאורייתא קי"ל כש"ס דילן כגודע עיי"ש. ועוד זאת דגם בגוף הדבר מרמז גם המהרש"ם בעצמו שם דיש מקום לצדד להקל אלא שכותב שחושש להקל בדבר שיד רבים שולטת עיי"ש, וא"כ כל שעושה היכר על יד בורגי הפתילות או המנורה כשימת טבלה שחוקק עליה שב"ק י"ל דגם המהרש"ם מודה בזה דמותר בפשיטות.

ב) ולמען הניח דעת כתר"ה ולחזק מנהגן של ישראל דתורה היא אוסיף לו בזה להודיעו דמצינו דכבר מקדמת דנא דנו הפוסקים בזה והניחו לנו שני דברים יסודיים לחיזוק מנהגן של ישראל זה. ראשית יעוין בשו"ת תשב"ץ בחוט המשולש בטור השלישי סי' ח' שמברר דשיטת הגאונים כשיטת רש"י דהלכה כחנניה ולהשהות מותר אפילו באינה גרופה וקטומה ושכך הוא המנהג ומביא דזה דברי פסקי הרא"ש ז"ל דבשביל שרבו הדעות בהא פסקא וישראל אדוקין במצות עונג שבת ולא ישמעו להחמיר הנח להם במנהגם שנהגו ע"פ הפוסקים כחנניה ע"ש. ובספר מנחת כהן בספר משמרת השבת שער ב' פ"ה כותב דכדעת רש"י היא גם שיטת ר"ת

ר"י ותוספות והרא"ש ורוב האחר' שכל תבשיל שהגיע למאכל בן דרוסאי מותר להשהותו בערב שבת וכו' ולא גזרינן שמא יחתה באש לבשלו יותר ואצ"ל שאם התבשיל הוא חי שמותר להשהותו בכל ענין וכו', ואם אמנם הב"י בס"י רנ"ג מביא ב' הדיעות אבל הרמ"א כתב שנהגו להקל כזאת הסברא וכן כתבו כל האחרונים ועפ"י נהגו להשהות בע"ש כל תבשיל לצורך הלילה על גבי כירה ותנור אפילו הוסקו בעצים ואפי' אינם גרופים וקטומים. משום שבבין השמשות סתם קדירות הן כמכושלות לפחות כמאב"ד.

ועוד זאת מוכיח שם המנחת כהן מדברי המחבר בס"י רנ"ד סעי' ד' ממה שפוסק דפירות הגאכלים היים מותר ליתנם מבעוד יום סביב לקדירה אע"פ שיצלו קודם חשיכה וכו' שגם הוא סובר לעיקר לפסוק כדעת רש"י וסיעתו שכל דבר שנתבשל כמאכל בן דרוסאי מותר להשהותו בכל ענין ולא חיישינן לחיתוי. ומסיים דזו היא ראייה שאין עליה תשובה עיי"ש. כן חזי הוית בספר הנקרא שו"ת זכור ליצחק (הררי). המחבר חי בזמנו של החיד"א סי' ע"ד שמעתיק תשובת כ"י מהמהר"ם בן חביב ז"ל ובו כותב שנתפשט המנהג שלא כדברי הר"ף והרמב"ם ודעימיהו וסמכו העולם על דברי רש"י ור"י והר"ן והתוס' והמגיד וסמ"ק ודעימיהו דס"ל דכל שנתבשל כמאב"ד מותר להשהותו ע"ג כירה אפי' אם הוסקה בגפת ובעצים ואפי' אינה גרופה וקטומה. ומשום כך מקילים גם במים אע"פ שע"י חתוי מעט הם מתחממים. והמחבר זכור ליצחק שם חותר להעמיד המנהג גם אליבא דהב"י ותומך יסודותיו עפ"י המנחת כהן הנ"ל שגם הב"י דעתו בזה לפסוק לעיקר כדעת הי"א שמזכיר שהיא שיטת רש"י עיי"ש.

ועיין גם מ"ש בזה הברכ"י בס"י רנ"ג אות א' ומ"ש גם סברא לומר דאפי' לדעת הר"ף וסיעתו אפשר דלא איירי בגמ' אלא במשהה לצורך הלילה אבל משהה לצורך מחר מותר אף ע"ג כירה שאינה גרופה וקטומה או בתנור דכיון דלצורך מחר הוא אסח דעתיה ולא אתי לחתוי עיי"ש.

ג) וזה הכל אפילו אם ניתן לאופן ההטמנה שלנו דין של שאינה גרופה וקטומה.

אבל באמת נראה דדין גרופה וקטומה יש לה. בהיות ומשימים דבר מפסיק בין הקדירה לפתיליה או למנורה בצורה של טס או חתיכת אובסט, ואז מובן דמותר זה אליבא דכ"ע.

וחילקי ידי. בראשונה עפ"י דברי המג"א בס"י רנ"ג ס"ק ל"א שפוסק שכל שמנית שום דבר המפסיק איזה עץ או דף בין הקדירה להאש להיכרא דין גרופה וקטומה יש לה. ע"ש גם במ"ב ס"ק פ"א. וא"כ הרי גם בההטמנה הנהוגה הרי מניחין ג"כ טס מפסיק בין הפתיליה או המנורה לבין הקדירה, וא"כ דין גרופה וקטום יש לה. [ולאח"י ראיתי גם בשו"ת מהרש"ג ח"ב

(שה"ל מחדש) סי' נ' שכותב ג"כ להתיר ע"פ המג"א באיכא טס מפסיק בין להב הלאמפ לבין הקדירות. ויעז"ש מ"ש עוד דברים בזה בצדדא דהיתרא ואפי' בלי טס מפסיק עיי"ש].

והכי מצאתי מפורש בספר שו"ת זרע אמת ח"ג סי' כ"ו שכותב ללמוד מההיא דמג"א שהעבא גם בבאדמ"ט. דלפי"ז היה נמי בכירה שבאמצע הקרקעית שלה יש גומא שמשמין בתוכה הפחמין מע"ש והאש דולק והולך כל השבת והוא מכוסה בטס של ברזל שיש לו איזה נקבים קטנים דדין גרוף וקטום יש לה. ומוסיף עוד וכותב דאין לחלק ולומר דשאני גר"ד דיש הדופנות עודמות מהכיסוי של ברזל וא"כ חשוב כמו תוך הכירה וא"כ נאמר דאפי' להשהות יהיה אסור, דליטא דבין דיש מתיצה של ברזל מפסיק בין הגוחלים להתבשיל אין זה נקרא גותן תוך הכירה אלא הרי זה גותן על כלי אחר. שע"ג הכירה עיי"ש.

וא"כ פשוט דה"ה נמי בגוהג ההטמנה שלנו דדין גר"ק יש לה.

בדומה לזה ראיתי בספר דברי יחזקיהו ח"א ד' י"ב שכותב ללמוד מדברי ספר שם חדש על היראים ח"א ד' ג"ח דכל שיש לו מפסיק דין גר"ק לה. אך הוראה יראה דמהשם חדש שם אין ראיה דמהדובר שם כשגם הכירה כשלעצמה גרופה כיעז"ש.

אולם זה כותב שפיר בדברי יחזקיהו שם דבל תשיבני מגדון של הרב פנים מאירות ח"א סי' פ"ד ח"ל אך שראיתי שנותנים הסיר של הט"ע סמוך לחשיכה על כסוי הברזל ונותנים תחתיו משקה חריף. שקורין איספירטו ונותנים פתילה לתוכו ודולק כל הלילה עד למחר בש"ק ולוקחים ע"י גוי הקדירה מעל האש נראה דזה אסור גמור הוא דזה הוי ממש ע"ג כירה שאינה גר"ק וכו'. ולכאורה נראה דהוי כמו נדון זה, לא דמי כלל דשם הלהב של איספירטו הוא עולה ומגיע לשולי הקדירה עצמה כנראה בחוש והא ראיה שמביאים גוי לקחת הקדירה מע"ג האש, וזה ודאי אסור דהוי כאילו הקדירה יושבת ע"ג האש ממש משא"כ בנ"ד [שם] המדובר במין פטופט של ג' רגלים ובתוכו משימים את תבוא הדלוק, באופן שרגלי הפטופט עומדים על הארץ ולא על האש וע"ג הפטופט מניחים טס מפסיק בין הקדירה להאש עיי"ש]. וראיתי גם בספר ישכיל עבדי ח"ג חור"ח סי' י' מה שכותב נמי לבאר במכונה של פתילות ובמנורה דבאיכא הפסק טס הוי כגוי"ש עיי"ש. כן ראיתי לאח"ז גם בספר שו"ת אהל יוסף (פריד) מה שמאריך בצדדא דהיתרא בזה כשיש הפסק בין הקדירה לבין האש כיסוי של מתכת ושארין שום חששות דאיסורא בזה עיי"ש.

לכן לפענ"ד איני מוצא מקום לפקפק כל שהוא על אופן הגהגת ההטמנה הנהוגה בפה, וגם החזו"א בספר מועד סי' ל"ז מה שדן לנהוג בארצנו להטמין

בפתילת אש למטה תחת הפטופט הוא רק לענין להחזיר אבל על להשהות לא עולה על דעתו כלל להטיל בזה הלילה שום דופי ושום פקפוק ופשיטא ליה נמי דמותר כיעז"ש.

ד' ובזה אני בא על אודות שאלתו השניה. והוא על מה שראה בס' קצות השלחן סי' קס"ד שמביא בשם ס' שביתת השבת דאוסר לכסות קדרה העומדת על האש אפי' נתבשלה כ"צ יען דהכסוי הוי כהגסה כדאיתא סוס"י שו"ת וראיתו מגמ' חולין ד' ק"ז מסוגי' דגזעיר וכיסהו. ומעיר כתר"ה דיש לחלק דשם הטעם משום פליט ובלע וכו' אך מעיר מהברטנורה פ' כלל גדול במתני' דאבות מלאכות שכותב מפורש דהגותן כסוי ע"ג קדרה העומדת על האש חייב משום מבשל. ומתפלל על השביתת השבת למה שלא הזכיר מזה והביא ממרחק לחמו. ושם כותב דאבל יש לומר דכוונת הברטנורה וכן המאירי שכותב ג"כ כן הוא על כיסוי מתחילה. לא כן כשמסירים הכיסוי אזי י"ל דשוב מותר לכסותו. והקצות השלחן כותב על מה שלא נהגו ליותר כשמסירין הכיסוי מהקדירה של תחמין בשבת בבקר דהוא יען לפי שבשבת בבקר כבר נחה הקדירה מרתיחתה וע"י הכיסוי לא יעלו המים. ושואל כתר"ה דאבל מה נעשה על מה שבחורי הישיבות — כפי ששמע — מוציאים גם בליל שבת מן הקדרות ואז ודאי לא נחה עוד הקדירה מרתיחתה ומכסים אח"כ הקדירה ואין פוצה פה ומצפצף. וביותר מוסיף להתפללאות וכותב דברם זאת לא אוכל להתעלם ופליאה נשגבה בעיני איך עושין בני הישיבות כשמוציאים מיני קטניות בכף מקדירה שעומדת על האש אפילו אם כבר נתבשלה כל צרכה עכ"פ יש בה איסור הגסה כבסוס"י שו"ת וצ"ע עכ"ל.

ואשיבנ"ו. הגם דאין לפני ספר קצות השלחן לעיין בדבריו. אבל אמנם כן ראה אנכי בגוף ספר שביתת השבת במלאכת מבשל סעי' כ"ו שכותב ח"ל: ואם נתבשלה כ"צ מותר להגיס בה אם אינה עומדת אצל האש, אבל אם עומדת אצל האש אסור להגיס בה וי"א שאי"ב, ונראה דכמו כן אסור לכסות בכלי בעודה על האש אפי' נתבשלה כ"צ. ובבאר רחובות סקפ"א מבסס דינו זה עפ"י הסוגי' דחולין וכותב דלפי מה דא' בחולין ק"ח בסוגי' דגזעיר וכיסה, שהכיסוי פועל כמו גזעיר שע"ז מתערבים ומתבלבלים כל החלקים אי"כ אסור לכסות בכלי בשבת גם בנשתבשל כ"צ כמו שאסור להגיס, ולפי הטעם שכתבתי משום שע"י הגסה מתמעכים ומתפרדים החלקים שלא היה שולט בהן האש היה מקום להתיר, אך לפמ"ש בשם המרכ"מ שיש חלקים רחוקים מהאש וע"י ההגסה מקרב אותם אי"כ הכי נמי אסור שע"י הכיסוי מתפשט רתיחת המים בכולה ומתבשלים גם החלקים הרחוקים מהאש, והכי מסתבר, ע"כ. ויעז"ש במפתחות ותקונים שהעל שביתת השבת

## ש"ת יביע אומר חלק ו - אורח חיים

נשאלתי תבשיל שלא נתבשל כל צרכו מערב שבת, האם מותר להניחו על פתילה של נפט, או פלאטה /פלטה/ חשמלית, לצורך סעודת שבת, אע"פ שהוא מצטמק ויפה לו, או צריך להקפיד להניח טס של מתכת, או אזבסט, להפסיק בין האש לקדירה.

(א) במתני' ר"פ כירה (שבת לו:): כירה שהסיקה בקש או בגבבא נותנים עליה תבשיל, בגפת ובעצים לא יתן עד שיגרוף או עד שיתן את האפר. (ופירש הר"ן בשם הגאונים, שכל שהיא גרופה או קטומה איכא הכירא ומסלק דעתו מלחתות בגחלים, ומש"ה אמרו בירושלמי שאפי' לא קטם כל צרכו שרי, כלומר שאינו צריך לקטום עד שלא יהא ניכר שם אש כלל, אלא כל שעשה היכר די בזה, ואין לחוש לשמא יחתה בגחלים). ובגמרא, איבעיא להו, האי לא יתן לא יחזיר הוא, אבל לשהות (בע"ש) משהין אע"פ שאינו גרוף ואינו קטום, ומני חנניה היא, דתניא חנניה אומר כל שהוא כמאכל בן דרוסאי מותר לשהותו ע"ג כירה אע"פ שאינה גרופה ואינה קטומה, או דילמא לשהות תנן, ואי גרוף וקטום אין, אי לא לא, וכ"ש להחזיר. ולא איפשיטא בעיין. וגרסינן התם (לז:), אמר רבב"ח א"ר יוחנן, קטמה והובערה משהין עליה חמין שהוחמו כל צרכן ותבשיל שבישל כל צרכו, ואפי' בגחלים של רותם, ש"מ מצטמק ויפה לו מותר? שאני הכא דקטמה. א"ר ששת א"ר יוחנן כירה שהוסקה בגפת ובעצים משהין עליה חמין שלא הוחמו כל צרכן ותבשיל שלא בישל כל צרכו, עקר לא יחזיר עד שיגרוף או שיתן אפר. (ופרש"י דלרב ששת א"ר יוחנן אפילו לא קטמה משהין עליה, וכחנניה, ואמוראי נינהו אליבא דר' יוחנן). אמר רבא תרוייהו תננהי, לשהות תנינא אין נותנין את הפת בתוך התנור עם חשכה ולא חררה ע"ג גחלים אלא כדי שיקרמו פניה, הא קרמו פניה שרי וכו'. ורב ששת נמי דיוקא דמתני' קמ"ל. וכתב רש"י ז"ל, ואנן דמשהינן קדירה ע"ג כירה שאינה גרופה וקטומה, אדחנניה סמכינן, הואיל ותנן סתם מתני' כוותיה, כדאמר' הא קרמו פניה שרי, ואע"פ שלא בישל כל צרכו, והכא א"ר ששת משמיה דר' יוחנן, דמתני' דפרקין משום חזרה הוא דבעי גרופה או קטומה אבל לשהות לא, והני אמוראי דאסרי ס"ל דמתני' לשהות תנן. ע"כ. וכ"כ התוס' שם בד"ה אמר רב ששת, בשם רבינו חננאל דהלכה כרב ששת משמיה דר' יוחנן, דרבא דאמר תרוייהו תננהי ס"ל כוותיה. ושכ"פ רש"י. והר"ף (פ' כירה) פסק, דמתני' לא ישהא תנן אלא בגרוף וקטום, ודלא כחנניא, ומימרא דרב ששת ורבא דחיות הן מהלכה וכו'. הילכך כירה שאינה גרופה או קטומה אסור לשהות עליה תבשיל שלא בישל כל צרכו. ואפי' תבשיל שבישל כל צרכו, דוקא במצטמק ורע לו מותר, אבל מצטמק ויפה לו אסור דילמא אתי לחתוי בגחלים, אבל בגרופה וקטומה שרי. ע"ש. וכן פסק הרמב"ם (בפ"ג מה' שבת ה"ד), וז"ל: תבשיל שלא בשל כל צרכו וכו', או שנתבשל כל צרכו וכל זמן שמצטמק יפה לו, אין משהין אותו על גבי האש בשבת, אע"פ שהונח מבעוד יום, גזרה שמא יחתה בגחלים כדי להשלים בישולו או כדי לצומקו. לפיכך אם גרף האש או שכסה אש

הכירה באפר, או מנעורת פשתן הדקה, או שעממו הגחלים שהן כמכוסות באפר וכו', ה"ז מותר לשהות עליה, שהרי הסיח דעתו מזה התבשיל ואין גוזרים שמא יחתה באש. במה דברים אמורים בכירה שהבלה מועט, אבל תנור שהבלו חם ביותר אע"פ שגרוף וקטום אסור, מפני שהגורף אינו אלא רוב האש ועצמה, וא"א לגרוף כל האש עד שלא תשאר ניצוץ אחת, וכיון שהבלו חם חוששים שמא יחתה כדי לבער הניצוצות הנשארות בתנור. ע"כ. והרמב"ן במלחמות (פרק כירה) הסכים גם כן לדברי הר"ף, ושכן פסקו רב אחאי גאון בשאלות, והר"י אלברצלונז. ע"ש. ודברי השאלות הם בפר' שלח לך סי' קכח, (וע' בהעמק שאלה שם אות ג). וכן פסק המאירי פרק כירה, ושאין ראיה מדין פת שקרמו פניה, ששם אם יחתה יבא לידי חירוק, הואיל ואין מחיצה מפסקת בין האש לפת. ע"ש. אולם בשו"ת הגאונים, תשובות גאוני מזרח ומערב (סי' סב) איתא: והכי אמר רב משה גאון. כל דבשיל ליה כמאכל בן דרוסאי מותר להשהותו ע"ג כירה אע"פ שאינה גרופה ואינה קטומה, כדקתני (שבת יט:): אין צולין בשר בצל וביצה אלא כדי שיצולו מבעוד יום, ובגמרא (כ) וכמה, אר"א אמר רב כדי שיצולו כמאכל בן דרוסאי, ותניא חנניה אומר כל שהוא כמאב"ד מותר להשהותו ע"ג כירה אע"פ שאינה גרופה וקטומה, דכל דבשיל כמאב"ד מטיא קדרה בעידנא, ולא אתי לחתוי בגחלים. עכ"ל. והובאה תשובה זו כלשונה בהרא"ש (ר"פ כירה) בשם גאון, וכתב, וכ"כ רב שריא גאון דהלכה כחנניה, והרב ר' יהודה אלברצלונז הביא עוד גאונים שפסקו כחנניה, ואח"כ כ' על לשון הר"ף שהוא המחזור שבכולן, ובשאלות דרב אחאי פסק כהר"ף. ומה שדחה הר"ה בעל המאור ראיות הר"ף כבר יישבם רבינו יונה ז"ל וכו'. ע"ש. ודברי רבינו שריא גאון בתשובה הובאו בספר העתים (עמוד כז). וע"ע בחידושי הרשב"א (שבת לח) בד"ה ולענין פסק הלכה, שהביא בשם רבינו האי גאון שפסק כחנניה, ושכן המנהג. ע"ש. וכ"כ הראב"ן שבת (ס"ס שלח) שרב צדוק גאון פסק להקל כחנניא. ע"ש. ובבה"ג אספמא (צד פז) הביא כן בשם רב עמרם גאון, וכן פסק ר"ת בס' הישר (סי' קפט וקצא). וראב"ן (סי' שלח) וראב"ה (סי' קצז). ואור זרוע ח"ב (סי' ח). וס' התרומה (סי' רלא). וכ"כ הסמ"ג והסמ"ק. וכ"כ מהר"ם (בפסקי מהר"ם הנד"מ ירושלים תשי"ז, סי' סט, עמוד פ). והגמ"י (בפ"ג מה' שבת אות ב). וכ"כ הרשב"א בחידושיו לשבת (לח) בד"ה ולענין פסק הלכה. +והנה הלחם משנה (בפ"ג מה' שבת ה"ד) העיר על מ"ש הרב המגיד (שם ה"ד סוף ד"ה לפיכך): ודע שאפילו תבשיל שלא הגיע לשליש בישולו. (דהיינו למאכל בן דרוסאי), מותר להשהותו ע"ג כירה גרופה או קטומה. וכ"כ הרשב"א. וזה דעת רבינו. עכ"ל ה"ה. וקשה שהרב המגיד עצמו לקמן הלכה ח' סוף ד"ה וכן, כתב שהרשב"א סובר כדברי האומרים דמאכל בן דרוסאי משהין אותו ע"ג כירה שאינה גרופה וקטומה. ונראה להגיה בדברי הרב המגיד להלן, שצ"ל הרא"ה במקום הרשב"א. ע"כ. (וכ"כ עוד הלח"מ בהלכה ח). וכתב ע"ז המעשה רוקח, שיפה כיון. ע"ש. וליתא, שהרי מבואר להדיא בחידושי הרשב"א (שבת לח) ד"ה ולענין פסק הלכה, שהנכון כדברי רבינו האי גאון שפסק כחנניא שכל שהגיע למאב"ד משהין אותו

ע"ג כירה שאינה גרופה וקטומה. ושכן המנהג. וכמ"ש לנכון הרב המגיד להלן בשם הרשב"א. וכ"כ גם הארחות חיים (הל' שבת אות נח) בשם הרשב"א. ועיקר קושית הלח"מ לק"מ, דמ"ש ה"ה בהלכה ד' שאפילו תבשיל וכו', תיבת אפילו לרבותא אליבא דהרמב"ם שמחמיר להצריך גרופה וקטומה, אבל לד' הרשב"א אה"נ דמפליג בין כשהגיע למאב"ד שאז א"צ גרופה וקטומה, לבין כשלא הגיע למאב"ד שאז צ"ל גרופה או קטומה. (ושו"ר במרכבת המשנה אשכנזי שדחה כן קושית הלח"מ). ואף שהרשב"א (שבת יח:) ד"ה צמר ליורה, כ', דהא דמשהינן ע"ג כירה גר"ק ולא חיישי' משום מגיס, משום דמבושל כמאב"ד ליכא משום מגיס שהוא תולדת מבשל, וכל שהגיע כמאב"ד אינו חייב משום מבשל. ע"ש. א"כ אם לא הגיע למאב"ד עדיין יש לגזור משום מגיס. מ"מ מסקנת הרשב"א (בר"פ כירה) בד"ה עד שיגרוף (השני) בסופו, שאין לחוש לזה, ומותר. ע"ש. וצ"ל דדמי לקדרה חייטא שלא גזרו משום מגיס שמסיח דעתו, וגם כאן בגר"ק מסיח דעתו. וכ"כ מרן הכ"מ (פ"ג הי"א) בשם הרמ"ן לגבי קדרה חייטא דל"ג משום מגיס, דמסח דעתיה מינה. וע' ברמב"ם (פ"ט מה' שבת ה"ג) שסובר שכל שלא נתבשל כל צרכו יש בו משום ביטול מה"ת. והקשה הרמ"ן, הובא בכ"מ שם, שא"כ היאך מותר להשהות ע"ג כירה גרופה וקטומה כשנתבשל כמאב"ד, נחוץ דילמא מגיס וכו'. ע"ש. ולפמ"ש הרשב"א הנ"ל שאפי' לא הגיע למאב"ד משהינן ול"ג שמא יגיס, אתי שפיר. וכ"כ להלכה בחי' הריטב"א (שבת לז) ד"ה ת"ש. ולפ"ז נחא מה שפסק מרן (ר"ס רנ"ג) שמותר להשהות ע"ג כירה גר"ק כשהתחיל לבשל ולא הגיע למאב"ד, דלדידיה כל אפיא שוין בין הגיע למאב"ד או לא. דהא פסק (בס' שיח ס"ד) שאפי' נתבשל כמאב"ד יש בו משום ביטול מה"ת, והמשנ"ב בבאה"ל הביא שכ"כ הריב"א והאור זרוע וס' התרומה והגמ"י והסמ"ג והסמ"ק ועוד. ע"ש. ואמנם הגרע"א בחי' לאר"ח כ' לפקפק ע"ד מרן הש"ע (ר"ס רנ"ג) הנ"ל, והחריה החזיק אחריו החזון איש א"ח (סי' לז סוף אות כב). והעירו מדברי הרא"ש ר"פ כירה אליבא דהרי"ף ע"ש. ובאמת שכבר השיב לנכון התורת חיים סופר (סי' רנ"ג סק"ל) ע"ד הגרע"א. ע"ש. ומ"ש החזון איש שיל"ע מאן פליג ע"ד הרא"ש ומתיר אפי' לא הגיע למאב"ד, הרי כתב הרב המגיד שכן דעת הרמב"ם והרשב"א להקל, וכ"כ בחי' הריטב"א, וכן מבואר להקל בחי' הר"ן (שבת לו:) ד"ה ומני, וע"ע בתפארת ירושלים (רפ"ג דשבת), ובשביית השבת (דף עא ע"א), ובשו"ת ערוגת הבושם (חאו"ח סי' נז אות ו). ובשפת אמת שבת (לז:) בד"ה וע' ברא"ש וכו'. ע"ש. ואכמ"ל. + וכ"כ הריטב"א והר"ן שם. וכן פסק רבינו ישעיה הראשון בפסקיו (ר"פ כירה). וכ"כ בארחות חיים בהלכות שבת (אות נח). ובשבולי הלקט (סי' נז) ובצדה לדרך (דפ"ט ע"א). ואף הרא"ש (ר"פ כירה ס"א) סיים: ובשביל שרבו הדעות בהאי פסקא, וישראל אדוקים במצות עונג שבת, ולא ישמעו להחמיר, הנח להם כמנהג שנהגו להקל ע"פ ד' הפוסקים כחנניה. ע"כ.

(ב) ומרן השלחן ערוך (סי' רנ"ג סעיף א), פסק בסתם כדעת הרי"ף והרמב"ם וסיעתם, שאין להשהות ע"ג כירה שאינה גרופה וקטומה אלא תבשיל שנתבשל כל צרכו, והוא מצטמק ורע לו, אבל אם לא נתבשל כל צרכו, או שמצטמק ויפה לו, אסור להשהות ע"ג כירה שאינה גר"ק

=גרופה וקטומה=, דחיישינן שמא יחתה בגחלים. ושוב הביא בשם ויש אומרים דעת רוב הגאונים והראשונים הנ"ל שכל שנתבשל כמאב"ד מותר להשהות ע"ג כירה אע"פ שאינה גר"ק, ולא הוזכרה גרופה וקטומה אלא כשהתחיל להתבשל ולא הגיע למאכל בן דרוסאי. וכתב הרמ"א בהגה שכן נהגו להקל כסברא אחרונה. והנה לפי הכלל נראה שדעת מרן לפסוק כסתם, וכהרי"ף והרמב"ם וסיעתם, כידוע ממ"ש בשו"ת הרמ"ע מפאנו (ר"ס צז) דכלל גדול בידינו סתם וי"א הלכה כסתם. וכ"כ הש"ך י"ד (סי' פד ס"ק יב, ובכללי הוראת או"ה סי' רמב). ובכנה"ג כללי הפוסקים (אות סב). וכ"כ הרבה אחרונים, וכמ"ש הרב יד מלאכי (כללי הש"ע אות י). ע"ש. אולם הגר"א כ"כ פיימנטל בס' מנחת כהן (במשמרת השבת פ"ה) בד"ה והנה יש לי להוכיח וכו', כתב, שאף שמרן הש"ע בס' רנ"ג לא הכריע כרש"י ותוס' וסיעתם, מ"מ נראה דלדינא ס"ל כוותיהו, ממ"ש בש"ע (סי' רנ"ד ס"ד): פירות הנאכלים חיים מותר ליתנם מבעוד יום סביב לקדרה, אע"פ שא"א שיצלו קודם חשכה. ע"כ. והנה בודאי שדבר זה אסור להרי"ף והרמב"ם, ואינו מותר אלא לרש"י ותוס' וסיעתם דס"ל דמאב"ד שרי להשהותו ע"ג כירה שאינה גר"ק, ופירות הנאכלים חיים חשיב כתבשיל שהגיע למאכ"ד, וכמבואר בבית יוסף (ס"ס רנ"ג) וז"ל: כתב ר' ירוחם בח"ג, פירות הנאכלים חיים דינם כתבשיל שנתבשל כמאב"ד ומצטמק ויפה לו, ואסור להשהותו ע"ג כירה שאינה גר"ק, וזהו לד' הרי"ף וסיעתו, אבל לד' רש"י וסיעתו מותר כדין תבשיל שנתבשל כמאב"ד דשרי. וכ"כ רבינו (הטור) בס' רנ"ג בשם רשב"ם. ע"כ. והואיל ומרן הש"ע סי' רנד פסק להתיר לתת פירות חיים סביב הקדרה, א"כ בודאי דלהלכה ס"ל כרש"י וסיעתו שכל שנתבשל כמאב"ד מותר להשהותו בכל ענין ולא חיישינן לשמא יחתה. וזו היא ראייה שאין עליה תשובה. עכ"ת המנחת כהן. ודפח"ח. וכ"כ בביאורי הגר"א (סי' רנד ס"ד) שהיתר הפירות לדעת המתירים במאב"ד. והנה אף שהתוס' (שבת מח) בשם רשב"ם כתבו שתפוחים נאכלים יותר מתבשיל שנתבשל כמאב"ד וכו', וכ"כ האור זרוע ח"ב (ס"ס ח). והמרדכי בהגהותיו (ר"פ במה טומנין) בשם ה"ר יחיאל. והשבולי לקט (סי' נז). והצדה לדרך (דף פט ע"ג). ע"ש, מ"מ כיון שבודאי חשיב מצטמק ויפה לו אין להקל בזה להרי"ף והרמב"ם. והמשנ"ב בשער הציון (סי' רנד ס"ק כב) כתב בשם הפמ"ג, דהכא לכ"ע שרי, דחשיב כצליה שעל האש, ולהכי סתם הב"י להיתר אע"פ שהוא מסכים יותר לד' הרי"ף והרמב"ם בס' רנ"ג ס"א. ע"כ, ובאמת שמרן הבית יוסף עצמו לא ס"ל הכי, וכו"ל. ועכ"פ מכאן סמך למנהג הספרדים ועדות המזרח להקל כד' רש"י וסיעתו להשהות תבשיל שנתבשל כמאב"ד ע"ג כירה שאינה גר"ק, ודלא כסתם מרן (סי' רנ"ג ס"א) הנ"ל. [וע' בחמד משה (סי' רנד סק"ט), ומאמר מרדכי (שם סק"ז) ובשו"ת דברי חזקיה שבת ח"א (חאו"ח סי' ב עמוד ז). ודו"ק]. וכבר כתב הגאון מהר"א אבן טוואה בחוט המשולש שבסוף שו"ת הרשב"ץ (סי' ח), שמנהיגו מיוסד על פי סברת הגאונים ורוב הראשונים דמתני' להחזיר תנן אבל לשהות משהינן תבשיל שנתבשל כמאב"ד ע"ג כירה שאינה גרופה ואינה קטומה. ע"ש. ומכל שכן בחמין שהוא צורך מחר, שמבואר בשבולי הלקט (סי' נז) בשם רבינו שמחה, דהא דאסרינן להשהות קדרה דבשיל ולא בשיל אא"כ שדא ביה גרמא חיה, היינו

דוקא כשבישל קדרה אחת לצורך הלילה והיום, דאיכא למיחש שמא יחתה בגחלים למהר בישולו לפי שרוצה לאכול ממנו בלילה, אבל אנן דאית לן תרי קדרי חדא לרמשא וחדא לצפרא, לא חיישינן לשמא יחתה בגחלים, דהא אקצייה לקדרה דצפרא מדעתיה. ע"ש. וכי"ב כתב רבינו ישעיה הראשון בפסקיו (ר"פ במה טומנין) לענין הטמנה. וכ"כ הראב"ן שבת (סי' שלח). ע"ש. ומרן הב"י (ס"ס רנג) הביא דברי השבולי הלקט ור' ישעיה, וכ' שכן משמע מד' המרדכי ר"פ כירה שכל שלצורך מחר לא חיישינן לשמא יחתה, ושאינן נראה כן מד' הפוסקים שבב"י ר"ס רנ"ד. ע"כ. ועכ"פ חזי לאצטרופי להקל באופן שהגיע למאב"ד. וכ"כ מרן החיד"א בברכי יוסף (סי' רנג סק"א) בשם מר זקנו הגאון מהר"א אזולאי ז"ל, שמה שנוהגים להשהות תבשיל בתנור או בכופח לצורך שבת שחרית, יפה עושים לדעת יש אומרים שבס' רנג ס"א, שהיא דעת רש"י ותוס' ורוב הפוסקים, דסתם קדרות דידן כשמשוהין אותן כבר הן מבושלות כמאכל בן דרוסאי ויותר, וכל שמותר להשהותו ע"ג כירה שאינה גרופה או קטומה מותר להשהותו ע"ג כופח ותנור. (כמ"ש התוס' שבת לח: ד"ה תנור, וכ' מרן הב"י שכ"כ הסמ"ג והסמ"ק. וכן פסק הרמ"א בהגה). ואפי' לדעת הר"ף וסיעתו אפשר דשרי משום דלא איירי בגמ' אלא במשהה לצורך הלילה אבל משהה לצורך מחר אפי' ע"ג כירה שאינה גרופה וקטומה וע"ג תנור מותר, דכיון דלצורך מחר הוא מסח דעתיה ולא אתי לחתויי. ומ"מ נכון להנהיג לתת חתיכת בשר חי בקדירה לצאת ידי כל ספק וכו'. ע"כ. גם בשו"ת זכור ליצחק הררי (סי' עד) הביא תשובת הגאון מהר"ם בן חביב בכתב - יד, שנשאל על מה שנהגו להקל בזה, וכתב שנראה שנתפשט המנהג בזה שלא כד' הר"ף והרמב"ם, וסמכו העולם ע"ד רש"י ותוס' ודעמייהו דס"ל שכל שהוא כמאב"ד מותר להשהותו ע"ג כירה שאינה גרופה וקטומה, וה"ה נמי דשרי לשהויי ע"ג תנור וכופח, וכמ"ש מרן הב"י בשם הר"ן וכו'. וכ' ע"ז הזכור ליצחק, והן אמת דאנן בכל מילי אזלינן בתר מרן ככל הוראותיו ומשפטיו, מ"מ בהא לא עבדינן כוותיה דמרן, ואפשר שמשום שכן היה המנהג להקל מימי קדם, קודם שנתפשטו הוראות מרן הש"ע, וכמ"ש הרא"ש שנהגו להקל משום מצות עונג שבת. ולכן יש מקום יישוב למה שנהגו כן. ונהרא נהרא ופשטיה (חולין יח:) ושו"ר בס' מנחת כהן שהוכיח מד' מרן הש"ע סי' רנד ס"ד שגם הוא ס"ל הכי לדינא. עכ"ד. וכ"כ בשו"ת ויאמר משה (חא"ח סי' ג), שכן המנהג בג'ירבא, אתריה דמר, והביא סמוכים למנהגם מד' מהר"א אזולאי הנ"ל. ע"ש. וע"ע להגר"ח סתהון בארץ חיים בכללים (סוף כלל ז), שהביא מ"ש הש"ך ביו"ד (ס"ס רמ"ב) שאף במקום שמרן הש"ע אינו מזכיר המנהג, אלא שכ' הדין בלשון סתם ויש אומרים, כוונתו שאם יש מקומות שנהגו כדברי היש אומרים יש להם ע"מ לסמוך, לכן הביא סברתם. וכ' ע"ז האר"ח, שכן מצא בשו"ת זכור ליצחק הנ"ל בשם מהר"ם בן חביב ז"ל, לענין מ"ש מרן הש"ע א"ח (ר"ס רנ"ג) סתם ויא, שאנחנו נוהגים כדעת הי"א להקל, וכמ"ש ג"כ הרמ"א בהגה שם שנהגו להקל כד' הי"א. וכ"כ עוד בארץ חיים (סי' רנג). ע"ש. וכ"כ הרה"ג ר"ח שבתי בשו"ת דברי חזקה ח"א (חא"ח סי' ב'). וכן בשו"ת ישכיל עבדי ח"ג (חא"ח סי' י). וע"ע להרה"ג ר' משה הכהן בשו"ת והשיב משה (חא"ח סי' יח, עמוד כח). ע"ש.

(ג) ולכאורה בלא"ה י"ל שלגבי פתילה של נפט, שלא היתה במציאות בזמן חז"ל, אין לנו לגזור מדעתינו גזירה חדשה שמא יבא להגביה האש ע"י סיבוב כפתור הפתילה. וכעין מ"ש מרן הב"י א"ח (סימן יג). וי"ל. (וע' מש"כ בס"ד בשו"ת יביע אומר ח"ד חא"ח סי' מט אות ד). ומיהו בשו"ת פנים מאירות ח"א (ס"ס פד) כתב, שאסור לתת מיחם של תה סמוך לחשכה על מכונת ספירט הבוערת בשבת, ואין לומר שלא שייך חיתוי אלא בגחלים, משא"כ בספירט דולק, שהרי עינינו הוראות שכשממסר בספירט השלהבת עולה ביתר שאת, ויש לחוש לחיתוי כה"ג, וכדין כירה שאינה גרופה וקטומה, לפיכך חייבים חכמי הדור למחות ביד המקילים בזה. ע"כ. וכ"כ בשו"ת מהרש"ם ח"ג (סי' קסה). ובשו"ת מהר"ם בריסק ח"ב (סי' עו). ובשו"ת עצי הלבנון (חא"ח סי' י). ובשו"ת שואל ונשאל ח"א (סי' לו). ע"ש. אולם בשו"ת מהרש"ג ח"ב (סי' נ) כ' לפקפק בזה על הפנים מאירות הנ"ל, שאסר בלי שום ראיה, שהרי י"ל שבנפט וספירט שלא גזרו חז"ל אין לנו לחדש גזירות מדעתנו, ואפשר דדמי לכירה שהסיקוה בקש ובגבבה שיש שם שלהבת ואעפ"כ לא גזרו שמא יחתה, ומ"מ סיים: שנראה שקשה לסמוך על סברא זו בלבד נגד ד' הפמ"א שמדמה דין ספירט לכירה שהוסקה בגפת ובעצים, דחיישינן שמא יחתה. עש"ב. אלא שעדיין יש לצרף מ"ש הרה"ג ר' יוסף גרשון הורביץ בגידולי ציון חלק ט' (סי' יא), שדוקא בגחלים שדרכם לדעוך מעט מעט גזרו שמא יחתה, משא"כ בפתילה של נפט שאין הדבר מצוי שישתנה מצב החום אין לחוש לשמא יגביה הפתילה להבעירה יותר. ע"ש. כל קבל דנא ראיתי בס' באר יצחק על קדשים, בהקדמה, שכ', מה שנכשלים להעמיד תבשילים לצורך סעודת הערב או מים חמים על מכונת גז/גז, וכן מה שמעמידים מיחם של קפה על מנורת נפט, שאלתי ע"ז להגאון מבריסק זצ"ל, והשיב לי שהוא איסור גמור, והראה לי דברי הירושלמי פ"ג דשבת על המשנה דאנטיכי שגזרו חז"ל בענין זה. וכ"כ הפמ"א הובא בשערי תשובה סי' רנ"ד. והרה"ג ר"ח זוננפלד (נרו יאיר) ז"ל אמר לי שהוא שאל להגאון ר' יעקב שואל אלישר ז"ל מפני מה שתק על מנהג הרע שנהגו כמה ספרדים כן, והשיב לו, שאין לו כח למחות, ומוטב שיהיו שוגגין וכו'. עכ"ד. (והובא בשו"ת ציץ אליעזר ח"ז סימן יז אות ג. וע"ש). והנה מ"ש בשם הגאון מבריסק לאסור ע"פ הירושלמי, אשתמיטתיה לשון הריטב"א (שבת מא) בד"ה מתני' מוליאר הגרוף שותין ממנו בשבת: ובירוש' פרכינן, הא אם אינו גרוף לא, פי' תרי פרכי מקשו, דמשמע ממתני' דוקא גרוף שותין ממנו אבל אינו גרוף לא אפי' חמין שהוחמו כל צרכן, ותו קטום אמאי לא מהני ביה. ומשני א"ר חנינא ב"ר הלל, מפני שהרוח נכנסת לתוכו והגחלים בוערות, פי' שאותו מוליאר היה עשוי נקבים נקבים ומש"ה אין קטימה מועלת בו וכו'. א"ר יוסי ב"ר בון מתוך שהוא עשוי פרקים פרקים, והוא מתיירא שמא יתאכל דבקו הוא מוסיף מים, ומשום הכי לא שרי לשהויי ביה חמין אפי' הוחמו כל צרכן כל שאינו גרוף. אנטיכי אע"פ שגרופה אין שותין ממנה, אר"ח בשם ר' יוסי מפני שהיא מתחממת מכותליה, מסתברא לי דאטעמא דלעיל סמך, שאף האנטיכי היתה עשויה פרקים פרקים, ולפי שהיא מתחממת מכותליה אע"פ שהיא גרופה איכא למיחש בה הך חששא דמוליאר שמתוך שמתירא שמא יתאכל דבקה

הוא מוסיף מים בשבת, דאי לא תימא הכי, אטו חמירא אנטיכי טפי מתנור, והא כתיבנא לעיל שכל שמשוהין אותו ע"ג כירה שאינה גר"ק אפילו בתנור משהין אותו וכו', א"ו כדפירשתי. ע"כ. ולפ"ז אין לזה שום שייכות לענין מנורת הנפט שלנו, וראית הגאון מבריסק מהירוש' נדחה קראו לה. ובחי' הריטב"א הנד"מ (שבת מא), חילק עוד בין מוליאד ואנטיכי דהוו בכלי אחד, לדין קדרה שע"ג כירה שאינה גר"ק שהותר להשהות עליה כל שנתבשל כמאב"ד. ע"ש. וכ"כ הגאון מגיני שלמה בחי' לשבת (מא) ביישוב שיטת רש"י שם. ע"ש. וע"ע בשו"ת חמדת משה (חא"ח סי' ח). ע"ש. ומ"ש בשם הגאון יש"א ברכה ז"ל שמוטב שיהיו שוגגים וכו', נראה דאילו שמיע ליה דברי הפוסקים הנ"ל היה שש לקראתם ללמד זכות על מנהגם של ישראל. והרי זה כמבואר.

(ד) ומכל מקום נראה שנכון להחמיר לתת טס של מתכת או אזבסט להפסיק בין האש לקדרה, שאז הוי כדין כירה קטומה, שהותר להשהות עליה, שכיון שעשה היכר ע"י נתינת האפר, אין לחוש שמא יחתה בגחלים, וה"ה בנתינת אזבסט וכדומה, דהוי היכר, כיון שאין רגילים לעשות כן בימות החול. וכמ"ש המג"א (סי' רנג ס"ק לא), שלפי מ"ש מרן הש"ע (שם סעיף ג) שקדרה ריקנית המפסקת בין הכירה לקדרה הו"ל כמו כירה גרופה וקטומה, י"ל דשרי ליתן קדרה ע"ג תנורים שלנו אע"פ שהאש בתנור, כיון שיש מעזיבה מפסקת בין האש לקדירה. ושכן מוכח (בסי' שיח סט"ו). ומהר"ל כתב שאם מונח דף על התנור מותר להניח עליו קדרה. וכ"כ האגודה. וז"ל התשב"ץ (סי' כז): אם יש דפין ע"ג התנור מותר להניח קדרה ע"ג הדפין. ומשמע דס"ל דבעינן שיניח שום דבר עמו להיכרא. ע"כ. וכ"כ האליה רבה שם (ס"ק לא). ובתוספת שבת (ס"ק מ). ובש"ע הגר"ז (סעיף כו). וכן פסק המשנה ברורה שם (ס"ק פ"א). ע"ש. וא"כ גם כשיש טס מתכת או אזבסט על הפתילה להפסיק בין האש לקדרה הו"ל ככירה גרופה וקטומה ושרי. וכן ראיתי בשו"ת זרע אמת ח"ג (חא"ח סי' כו), שנשאל, בכירה שהאש דולקת בה במשך כל יום השבת, ומכוסה בטס של ברזל שיש בו נקבים קטנים, אם מותר לתת קדרת תבשיל בשבת ע"ג הטס לצורך סעודת שחרית, והשיב, שדין זה תלוי במחלוקת שהובאה בש"ע (סי' שיח ס"ח) אם מותר לתת תבשיל צונן שנתבשל כל צרכו ע"ג מיחם שעל האש, ומסקנת הש"ע להתיר, וה"נ הו"ל כמניח ע"ג מיחם, שהטס מפסיק בין הכירה והאש לקדרה, ועדיף מגרופה וקטומה. וכמ"ש במנהגי מהר"ל (הלכות שבת דף ל"ו), שמהר"ל עצמו עשה מעשה לתת תבשיל צונן ע"ג תנור שיש בו אש ע"י חציצה. וכ"כ בבאר היטב (סי' רנ"ג כו). והוא מהמג"א שם. ודון מינה ואוקי באתרין דהר"ל כגרופה וקטומה. ע"כ. וחזות קשה הוגד לי בחזון איש (סי' לו אות ט), שהביא דברי המשנ"ב הנ"ל שע"י היכר של דבר המפסיק מותר ליתן לכתחלה אפי' בשבת, וכ"ש בע"ש, דהו"ל כגרופה וקטומה. והעיר ע"ז מפירוש רש"י (שבת לו) ד"ה גבה, שעל גבה מקרי על שפת הכירה או על הכיסוי שעל חללה. וכ"כ הטור. ומוכח שעל הכיסוי לא מקרי סמיכה לכירה, אלא על גבה, וה"ט שהכסוי דרכו בכך, ואינו ממעיט החום כל כך, ולא דמי להפסק בקדרה ריקנית, דהוי שינוי שאין דרך לבשל כן, וגם ממעטת החום הרבה. ע"כ. והניף ידו שנית שם (סי' לו אות יא), שהשהיה שנהגו בארצנו שפתילת האש למטה תחת הפטפוט,

ושופתין הקדרה למעלה על הפטפוט, והאש תחת שולי הקדרה, נראה שדינה ככירה שאינה גרופה, ואף אם נותנים פח של מתכת, ומשימין הקדרה בתוך הפח, מ"מ לא חשיב כנותן קדרה ריקנית על הכירה להפסיק, דהכא לא הוי אלא רק כאילו כיסה הכירה בכיסויה והעמיד הקדירה על הכיסוי, שזה חשיב על גבה וכו'. ע"ש. ותמיהני דמה ענין כיסוי כירה לכאן, והרי אין הכיסוי הזה בא לשמש הכירה, אלא כל נתינתו היא להפסיק בין האש לקדירה, וא"כ אין לך היכר גדול מזה. וכבר ראיתי בשו"ת מהר"ם שיק (חא"ח סי' קיז) בד"ה ולכאורה, שהעיר על מ"ש בהגמ"ר שאם כיסה הכירה בקדרה מקרי גרופ וקטום, שהרי רש"י והטור כ', דהא דשרי להחזיר ע"ג כירה גרופה וקטומה, היינו דוקא על גבה או שמניח על הכסוי של ברזל שעל חללה, ולדברי הגמ"ר הא מטעם הכסוי בלבד מקרי גרופה וקטומה, ותירץ דהטור מייירי בכסוי שאינו ממלא כל החלל שעל הכירה, ומלשון הגמ"ר נראה שלא תלה ההיתר משום היכר שהניח עליה כיסוי, אלא ה"ט משום שהכירה מכוסה, ולא גזרו חז"ל אא"כ יש לחוש לחיתוי במקום עמידת הקדרה, אבל לחיתוי שבמקום אחר לא חששו. וכל שחז"ל לא גזרו אין לנו לגזור מדעתנו, וכמ"ש המג"א (סי' יג סק"ז). ובאמת שמעולם לא שמענו למי שטעה בזה ובא לידי חיתוי בכה"ג וכו'. ע"ש. וא"כ ראית החזון איש הנ"ל נדחה קראו לה. וכן מצאתי בשו"ת שבט הלוי (חא"ח סי' צא) שהעיר כן לנכון ע"ד החזון איש הנ"ל. והעלה שמנהגם של ישראל תורה הוא להקל בזה. ע"ש. וכן ראיתי בס' תולדות זאב על שבת ח"ב (ר"פ במה טומנין דקצ"ב סע"ב), שתמה על החזון איש הנ"ל, שהרי בנתינת פח של מתכת אין לך היכר גדול מזה ועדיף מגרופה וקטומה. ע"ש. וכ"כ בס' שם חדש על היראים ח"א (דנ"ח ע"א וב') שהמנהג שנהגו בירושלים ת"ו לתת טס של מתכת ע"ג הכירה, כדי שיהיה הפסק בין האש לקדרה וכו'. ע"ש. וכ"כ בספר כף החיים (סי' רנג ס"ק יא), שאם נותנים חתיכת פח או ברזל לכסות האש שבכירה, מותר להשהות קדרה עליה, דחשיבא כגרופה וקטומה, והביא ראייה מד' מהר"ל והמג"א הנ"ל. ע"ש. וכ"כ בשו"ת מהר"ם בריסק ח"ב (סי' עו), שאע"פ שכ' המשנ"ב בבאה"ל סי' רנג ס"א בד"ה ונהגו להקל, שמדברי מרן הש"ע שהביא בסתם דעת הר"ף והרמב"ם שפסקו לחומרא, וסברת המקילים בשם וי"א, משמע שדעתו נוטה להחמיר, ולכן בודאי שראוי להזהר בזה לכתחלה וכו', מ"מ עינינו הרואות שלא קבלו העם חומרא זאת, ומנהג ישראל תורה הוא (תוס' מנחות כ:), לפי שאנו נותנים ברזל המפסיק בין האש לקדרה, ובכה"ג חשיב כדין כירה גרופה וקטומה ולכ"ע שרי, וכמ"ש הרשב"א והר"ן וכו'. ע"ש. וכ"כ בשו"ת מהרש"ג ח"ב (סי' ג). וכ"כ הרה"ג מהר"י שרים בתשובה שהובאה בשו"ת דברי חזקיה ח"א (סי' ב). וכן העלה בשו"ת ישכיל עבדי ח"ג (חא"ח סי' י סוף סעיף ב). ע"ש. וע' בשו"ת שואל ונשאל ח"א (סי' לו), ובשו"ת ישכיל עבדי חלק ו' (חא"ח סי' טו או' ב - ג), ובשו"ת ציצן אליעזר חלק ז, (סי' יז). וד"ק.

(ה) ומיהו נראה שכל זה דוקא לגבי פתילה הבוערת ע"י נפט, שיש לחוש שמא יסבב כפתור הפתילה להגביה האש, שדימו האחרונים דבר זה לגזירת חז"ל בכירה שאינה גרופה וקטומה שחששו שמא יחתה בגחלים, (וכנ"ל בסוף אות ב), אבל בפלאטה חשמלית שאין כל אפשרות

להגדיל או להקטין מדת החום י"ל שלכל הדעות מותר להשהות תבשיל על פלאטה חשמלית, ואין כל צורך לעשות הפסק באזבסט או טס של מתכת בין הפלאטה לקדרה. והן אמת שראיתי להרה"ג ר' עובדיה הדאיה בשו"ת ישכיל עבדי ח"ה (חאו"ח סי' לד), וח"ו (סי' טו), שנשאל בדין פלאטה חשמלית, ופסק לאסור, משום שהפלאטה המחוברת לזרם ע"י חוט חשמלי, מתחממת מאד ובווערת כאש, ונעשית כגחלת ממש, והרי זה כנותן ע"ג האש ממש, ולא דמי למה שהתירו הפוסקים כשיש טס של מתכת מפסיק בין האש לקדרה, ששם הטס אינו מחובר עם הצלחת כגוף אחד, והוא מטלטל בכל עת שירצו, משא"כ בנ"ד שכיסוי הפלאטה הוא חלק בלתי נפרד ממנה, ולכן אין לזה דין גרופה וקטומה. ועוד שיש לחוש שמא יחבר את חוט החשמל של הפלאטה אל הזרם בשבת ולא אדעתי, ואינו דומה להבערת אש שלא חששו לכך דהתם אדביני בני מדכר, משא"כ הכא שהדבר קל מאד לעשותו, וכרגע כמימריה יוכל לחברו, ונמצא מבעיר בשבת. ע"כ. והנה אמנם מצאנו חילוק זה (דאדהכי והכי מדכר) בגמרא (שבת קמט), דתניא, אין רואין במראה בשבת (גזרה שמא יראה נימין מדולדלין ויגלחם במספרים, רש"י), ר' מאיר מתיר במראה הקבוע בכותל. ופריך, מאי שנא קבוע בכותל, משום דאדהכי והכי מדכר, (שעד שילך להביא מספרים יזכור שהוא שבת, רש"י) שאינו קבוע נמי אדהכי והכי מדכר. הכא במראה של מתכת עסקינן. (שאינו צריך להביא מספרים שהיא עצמה מגלחת. רש"י). ובתוס' (ביצה ג) שלא גזרו שמא יעלה ויתלוש אלא בפירות וענבים שאדם מתאוה להם ובעודו בכפו יבלענה, אבל בלפת וצנון דבעי מרא וחצינא אדהכי והכי מדכר. ע"ש. ובשו"ת הרדב"ז ח"ב (סי' תר"צ) שאין לגזור שלא להגיה ספר בשבת שמא יכתוב, דבשלמא להטות הנר דבר קל הוא לעשות ולפיכך גזרו חז"ל, אבל להביא קולמוס ודיו ולכתוב לא חיישינן דאדהכי והכי מדכר, אלא יש לאסור להגיה ספר משום ממצוא חפצך וכו'. ע"ש. ובאמת שמצאנו לחז"ל שאסרו מקח וממכר משום גזרה שמא יכתוב, כפרש"י שבת (לז) וצ"ל שכוונתו שאין לנו לגזור בכה"ג מה שלא גזרו חז"ל. (וע' בס' טל אורות דף צד ע"ב שעמד בזה. ע"ש). וע' בהר"ן (שבת קמט). ע"ש. ובאמת דבלא"ה רק במקום שחכמים גזרו מצאו לנכון לחלק בין דבר קל לכבד, אבל בכה"ג דנ"ד אין לנו לגזור מדעתינו בשום פנים, כמ"ש הרא"ש (שבת כד) וה"ה (פ"ה מה' חר"מ ה"כ), והר"ן בשו"ת הריב"ש (סי' ש"צ) בד"ה ונשוב. והרדב"ז (בפ"א מה' תרומות הכ"ב), ובתשובה ח"א (סי' קמט). ובב"י א"ח (סי' תס"ב) ועוד. גם מ"ש הישכיל עבדי דחשיב כנותן ע"ג האש ממש, ליתא, שהאש זורמת בחוטי החשמל שבתוך הפלאטה, ואויר מפסיק ביניהם לפחית העליונה של הפלאטה, ופח הפלאטה עצמו חוצץ בין האש שבחוטי החשמל לקדרה. ולכן אף שמרן הש"ע (סי' רג סוף ס"א) פסק כמ"ש הראשונים, שאין להתיר שהייה אלא כשהקדרה מונחת על כסא של ברזל או ע"ג אבנים, ואינה נוגעת בגחלים, אבל כשנוגעת בגחלים הטמנה חשיבה ואסור לדברי הכל. וכ"כ עוד (בס"ס רנ"ז). וע"ע במנחת כהן (בקונט' משמרת השבת ספ"ח). ע"ש. מ"מ לא חשיבא נוגעת בגחלים, שהפח של הפלאטה מפסיק ביניהם, ומכ"ש דהתם נמי ה"ט משום שמא יחתה בגחלים, ובפלאטה חשמלית לא שייכא הך גזרה כלל, שהרי אי אפשר

כלל להגביה מדת החום שלה. ומה גם שהרמ"א (בסי' רנ"ג) חולק ע"ז, וסובר דאף בנוגעת בגחלים כל שהיא מגולה למעלה לא מקרי הטמנה ושרי. וכ"כ הב"ח שם. וע"ע בקרבן נתנאל (ר"פ כירה אות ח'). ועכ"פ בנ"ד הדבר ברור להיתרא. ושוב אחז"ר מצאתי בשו"ת ישכיל עבדי חלק ז' (חאו"ח סי' כח אות ח), דהדר תבירה לגזיזה, וכתב, והן עתה בראותי שרבים וכן שלמים משתמשים בשבת בפלאטה חשמלית, ואין פוצה פה ומצפצף, נתתי אל לבי ע"מ סמכו להתיר, ובינותי, שמכיון שמעיקרא הפלאטה נעשית לצורך סעודת שבת, ונקראת פלאטה של שבת, לכן אין לחוש שמא יבא לידי איסור, שיש סימן והיכר לשבת, ועדיפא מדף של מתכת המפסיק בין האש לקדרה, ששם עכ"פ עלול להוציא משם שלא מדעת ויבא לידי איסור, אבל כאן הכיסוי מחובר בה היטב, ואין האש נראית לעין כלל, ומכיון שעשויה לשם כך אין לך היכר גדול מזה. עכת"ד. (וע"ע בישכיל עבדי ח"ז חאו"ח סי' מ"ד שאלה טו. ע"ש). ומודים דרבנן היינו שבחיינו. וידידנו המנוח הרה"ג ר' עמרם אבורביע זצ"ל בס' נתיבי עם (בסי' רג עמודים קכ - קכא) הביא מ"ש הישכיל עבדי קודם חזרה לאסור שיהיו ע"ג פלאטה חשמלית, וחלק עליו ודחה דבריו כעין מש"כ שאין לנו לגזור מדעתנו מה שלא גזרו חז"ל, וכו'. ע"ש. ודבריו נכונים להלכה, ואף הישכיל עבדי הדר הוא לכל חסידי וכו"ל. וסברא נוספת להקל שעד כאן לא גזרו חז"ל בכירה אלא משום שדרך הגחלים לדעוך קימעה קימעה, ואינן נשארות באותו מצב של חום בתמידות, ולכן חששו פן יראה שהן עוממות והולכות, וישכח ויחתה בגחלים להבעירן, אבל פלאטה חשמלית שנשארת תמיד באותו מצב תקין של חום במדה שוה אין מקום לגזרת חז"ל לחוש שמא יחתה, אף אם היה ניתן להגביה מדת החום שבה, וכן הזכיר סברא זו הרה"ג המובהק ר' יוסף גרשון הורביץ בגידולי ציון חלק ט (סי' יא), לענין פתיליה של נפט. ע"ש. והסכים עמו רב אחאי גאון בשו"ת ציץ אליעזר ח"ז (סי' טז אות ג ור"ס יז). ע"ש. וסמך לזה קצת מד' הרא"ש (שבת יב:) דבנר של נפט דנפיש נהוריה לא גזרו שמא יטה. וע"ש. וי"ל. וע' משנ"ב בבאה"ל (ר"ס ערה) ובשו"ת לבושי מרדכי תנינא (חאו"ח סי' נב). ע"ש. אך הטעם שכתבנו שבפלאטה לא שייך כלל שמא יחתה כיון שא"א להגדיל מדת החום שבה, הוא יותר נכון, וכן פסק מה"ט הגאון מופת הדור ר' צבי פסח פראנק זצ"ל בתשובה שהובאה בחוברת קול תורה (אייר תשכ"ג), ובס' תולדות זאב על שבת ח"ב (עמוד רלד). ושוב נדפס כן בחיבורו שו"ת הר צבי (חאו"ח סי' קלו). ע"ש. ומכ"ש אם שהיית התבשיל על הפלאטה היא לצורך מחר שיש גם הטעם של הפוסקים (הנ"ל באות ב) דבכה"ג לא גזרו משום שמא יחתה דאסוחי מסח דעתיה. ואף שיש חולקים רבים, מ"מ חזי לאצטרופי להתיר גם בתבשיל שלא נתבשל כל צרכו ומצטמק ויפה לו, עם הטעמים הנ"ל. (וע' בשו"ת ערוגת הבושם חאו"ח סי' נז סוף אות א). ואין צורך בהפסקת אזבסט וכי"ב בין פלאטה חשמלית לקדרה. והנלע"ד כתבתי.

תזון הלכות שבת סימן לז איש

(כב) סימן ר"ג ס"א או שהיה חי שלא נחשב כלל, צ"מ ס"ק י"א  
כתב דאפי' הוה מותר כיון דעלם הביטול לא נחשב  
כלל, ונראה דר"ל דהוה ולא הגיע ל"ס אבל כל שהגיע ל"ס היינו  
התחלת הביטול, ולכאורה נפל ציורא דין קדירה חיותא שבי' או  
אפשר לנחמ' ליתן סמוך נשק"מ וכשמקדים ברי בשיל קאז קדם  
שק"מ, אבל השתא דבשעת הביטול שפיר נותן קדם שק"מ  
לחפון שלא ידו עדיין י"ס בשעת שק"מ, מיהו שדא בה גרמא חיותא  
קאז דאי שרי לתוך קדירה י"ס ברי מיד בשיל קאז, וז"ל דקדירה  
בשיל ולא בשיל הים ונלמן ועשה נותן גרמא חיותא, ומחזירו ש"ג  
הכירה.

**בבה"ל** ד"ה מוסית, משמע שאם דעתו לאכול צנינה אסור, ונפ"ק  
כל דין קידוש חייבת מכרעא בסתמא ולחזורא כל מותן  
קדירה ים צללו יתור לאורא סעודה כווא מנינו, וכיור נראה דלא גזרו  
הבמים אפי' דעתו לאכול ומופלא עליו כיון דעל הרוב חזין  
משבין קידוש חייבת אלא לנורח, וצדק יתירא דעת הכלבו והבג"מ  
שכבר צ"י דבמשב כדברא לעדור מהר מותר אפי' ששיל ולא צשיל,  
ומיירי חזן הכרח לדונימא דשפיר י"ל דלא פלגי צששיל וצשיל.  
**בבה"ל** ד"ה מותר, החליט דלסמוך מותר אפי' בחרור אפי' לדעה  
קמיימא, וחילוי מהא דצני למפשט מז' בירות המתאימות,  
וקחתי שם צסיפא דמחזירין, ואין לדבר זה הכרח, בדאמת י"ג דבכל  
מסקא ל"י אי מותר לסמוך לשהית להחזיר או שיהיה אסורין או  
מותר לשהית ולא להחזיר, דכיון דחזין צנמי דחרור חמירה למסקא  
ל"י בסמיכה לאסור שפיר ראי' לפסח בכל מיניו, ולתלמי דצני למפשט  
מז' בירות המתאימות ודאי גם חזרה מותר, אבל הכי שינויי דשא"י  
דבעיז חזרה נראה דקיימא במסקא ונ"מ דתנור וכיור המתאימות  
משבין ש"ג כורס הגרופה אפי' דתנור סמיכה אסורה ואכ"כ אין  
לנו ראי' להתיר חזרה, וכיון שלא נתבאר להיתר ממילא אסורה, וכלא  
א"כ נתבאר שאסור להחזיר אפי', ביטל כ"ל ומ"מ פשוט צ"י הפוסקים  
דאסור להחזיר אפי' צשיל כ"ל, ומיירי שצ"ל דלעולם חזרה ציוס  
השבת הוא לאחר צששיל כל יתיר.

**במ"ב ס"ק כ"ג** כתב בשם ח"ר דברי"מ משמע דחגור שהסיקורו בקש וגבצא וגרפו דינו כסירה גרופה, והוא תימה דלדבריה דברי"מ משמע דבקש וגבצא לא שייך לחלק לעולות חשיב כגרוף וקטום ואחרי דאסרינן בחגור שהוסק בקש וגבצא אין נפקותא בין גרוף לאינו גרוף, ואילו היה חילוק בין גרוף לאינו גרוף היה ה"מ מפרשו בדריה שאין כלן מקום לסתום שכלי שלם להנלות האלו מפורשות ומפורטות בשנ"ן דברי"מ לכל חליקיהון, וכן בגמ' משמע דאם גבצא אין חילוק בין גרוף לאינו גרוף, ואפשר דנתן קש וגבצא על הגחלים של העצים היו נתון עושים נטירה של פתחן, ודברי הכור שחילק בחופה שהסיקורו בקש בין גרוף לאינו גרוף כבר נתקשה בזה ד"י, ובמ"ב כתב דמבואר בבבלי ובת"י ר"ן נלקח בחגור המוסק בקש וגרף ואל"ש בפנים דבריהם.

**בבה"ל** ד"ה חלל, בשם הגרש"א, ד"ס אוסרין להשקות זה שלא הגיע למצ"ד אפי' ע"ג גרופה, וזה מצוהר ברה"ש בשם הרי"י אפי' לרצון להניח ומכיו כדו שילוני מצטוויי ליינו אפי' לרצון להניח ומכיו כדו שילוני מותר לגרוק קדם שקודם היום להשקירין וכן הגרופה, ולכאורה משמע שם דעת הרה"ש שלא העיר צוה כלום, וכן משמע בדרש"א ו"ח ז', שכתב דהא דלא חיישין בקדירה ע"ג כורה שמא יגום משום דלאחר שנתבשל כמצ"ד אין בהכרח משום בישול ואי מותר בגרופה אפי' לא נתבשל כמצ"ד אכתי תקשה שמא יגום, ואפי' אי נומא דבגלי מותר בגרופה אפי' לא נתבשל כמצ"ד ודלא כהרי"י אכתי בקדירה עריוי לאסור חלל א"כ שמה משום שמא יגום, ויש לעי' מאן פליג עריוי ומחזיר אלא לא הגיע למצ"ד, ובצ"ה הביא בשם הרי"י בשם הרי"ש שאם לא הגיע מצטוויי כמצ"ד אם נעל לא יחזיר ומשמע שאין איסור צשהי ואמנם בצ"ה תמה אם עכשו הגיע למצ"ד למה אסור להחזיר ואמנם לדעת הרי"י דאי הכי הוא דאסור להחזיר, חלל שם לזון אפי' לא החזיר משום עבר ושהה או שכן, ושהה, ובצ"ה הביא בשם הרמ"מ בשם רמז"ן וצ"ה דאסור להחזיר אם לא הגיע למצ"ד עכשו ומשמע דשהי היתה צבירה משמע דאל למהרין ע"ג גרופה אפי' לא הגיע למצ"ד אכל יס לעי' נחוש שמא יגום ולדעת רמז"ן דאחר הגסה ראשונה אין צו משום מגים נחת. [שם] לזיוק מ"ה המ"מ דד' רמז"ן ורש"א בצ"ה מותר להשקות אפי' לא הגיע למצ"ד, הוא מצוהר בדה"א

חידושי הרשב"א יט ע"א

דגדיא ולא שריק דברחא ושריק רב אשי שרי  
ורב ירמיה מדפתי אמר. וקשיא לי לרב ירמיה  
קשיא אונין של פשתן דהתם לא שריק ומשום  
דקשו ליה זיקא שרו ב"ה. <sup>אונין דחכמה</sup> ושמא נאמר דאונין  
של פשתן קשי ליה זיקא טפי. ואי נמי מוקי לה  
איהו בשטח פי התנור <sup>584</sup>.

534 כן תירץ גם ההשלמה, ועוד תירץ שם וכ"ה בחי' המיוחסים לר"ן בשם הרא"ה דמידי דאוכלא דבעי ליה לשבתא היישינן טפי לחיתוי.

**אגרות      אורה חיים      משה**

(כז) האם תועיל קופסא של ד' דפנות בתוך תנור שלנו כבלעך ע"ג התנור כדי שיהיה מותר להחזיר לתוכו בשבת.

**תשובה:** בלעך כקופסא שעשוי מד' דפנות מסתבר שמותר גם להחזיר כדעת כתר"ה.

ח ז ו ה הלכות שבת סימן לו א י ש שבת אר"ח סימן מז הלוי

## סימן מח

**נשאלתי** הרב פעמים על מה שנחדש בזמן האחרון שעשו חנור אלקטרי לזורך העמנת שבת ויש לו דלת ומכניסים הכבשיל לחוכו, ונהי דגדר העמנה אין כאן כיון שאין דבר מכסה גוף הקדרה ע"פ המצואר סר"ס רנ"ח, מ"מ יחש לה משום מה דמצואר שבת ל"ח ע"א וס"י רנ"ג ס"ז דחזרה מותר דיקא על גבה לא לחוכה, וכאן נועלין ומחזירין כשאר גרופה וקטומה.

(ה) **בשבת** ל"ז ע"א אר"ח בר"ח וכו' אמר רב ל"ש אלא על גבה אצל לחוכה אסור, ומסקנת הש"ס דקאי לענין חזרה שמוחר צג"ק על גבה מ"מ לחוכה אסור, ובעצמא דאסור לחוכה כ' במחלית השקל סי' רנ"ג ס"ק ל"ה דגזרו משום שמא יתחב אע"פ שהוא גרוף וקטום ע"ד שנמצא שם ס"ק ח' לענין חנור, ודבריו ל"ע דשאני חנור דגזרו גם כה"ג שמא יתחב כיון דמחזיק חומי עוצא כמ"ש הראשונים אצל בכירה גו"ק לית לן, אצל טעם הגזרה דחוכי מפורש בחי' בר"ן וצראשונים דהיא משום גזרה דמיחזי כמבשל, דאע"ג דב"ה לא נחתי לגזרה זו בחזרה דעל גבה כבית שמאי דאסרי מה"ע, מכ"מ בחוכה מודי דמיחזי עוצא כמבשל ואסור, ולכן חמא אני על מה שדן הגאון מהר"ם שיק או"ח סי' קי"ז בענין חזרה לרעיון שצנוריס שנקרא לחוכו דמ"מ

(ז) **כתב** בר"ן בשם ר"ח דדין החנור דמתני הוא צנור של נחתומין אצל חנור דידן כיון דהוא בכירה דנחתומין דינו בכירה [דכרי לא חילקו במתני בין כירה של צעה"ב לשל נחתומין וגם כירה דנחתומין מותר וע"כ דדוקא חנור של נחתומין דינו כחנור] מיהו כופה כיון דחננו מועט וצ"כ זכ חומי רב ודינו כחנור הוא חפי כופה דצעה"ב, ודין כופה אינו אלא צהללו לר כפי מדה שפיתה אחת אצל אם חללו רחב אלא שמכוסה מחליתו למעלה דינו בכירה, וזו נראה כונת הכל זו שהצ"ח צ"י שכתב ואלו הכירות שלנו כ"י מאחר שגרפה כ"י, וגראה דנסתפק אם יש לו דין חנור, או אולי יש לו דין כופה מפני שאין לו אלא שפיתה אחת, ולזה אמר דכיון דהוא רחב צפנים אין לו דין כופה, וגם אין להסתפק בו דדין חנור כיון דכתב ר"ח דחנוריס של צעה"ב דינם ככירה, וצ"י הביא דברי רי"ז דכירות שלנו אין הילוק בין שפיתה קדירה אחת לשפיתה ב' קדירות ואולי היו רחבות מצפנים, ובר"ן שכתב דכירות שלנו הם כופה אפשר שצמקומו היו כופחים ממש ואפשר דס"ל כיון דסתם למעלה צצנין ואין לו אלא שפיתה אחת מחזיק חומי ודינו ככופה אע"ג דחללו רחב, וחנוריס שפיהם מן הצד חומם אינו משתמר כחנוריס שלהם ולפיכך אין לנו ליתן להם דין חנור וצ"י שם משמע דה"ע דהכל בו שכתב דחנוריס שלנו דינם ככירה וא"כ איירי צפיהם מן הצד ונ"ל לפ"ז הא דהזכיר דברי ר"ח הוא ללמוד דחנאי חנור הוא צמדה חמורה צחוס והלכך אין ראוי ליתן דין חנור בזמן שפיו מן הצד וא"כ בחנור של נחתומין קיימין, ואפ"ה אין להם דין חנור, ומיהו נראה דלורת החנור קובעת דינה ואם יש לצעה"ב חנור צחכנית של הנחתומין היינו חנור של נחתומין, וכשנשתנו חכניות החנוריס אלא הראשונים ז"ל היה להם להכריע על חכנית זו אם הוא חנור או כירה, והכריעו שהוא כחנור, ואין נפקותא בין של נחתומין לשל צעה"ב, וצמ"ב כתב להחמיר בשל נחתומין ולא משמע כן צראשונים, ואין נ"מ בזה לדינה לענין שהיה דאנו נוהגים היתר צשה"י כחגיגה וחגיגה מחיר אף בחנור בלא גרוף, וכן אין נ"מ בלהחזיר בחוכה דאפי' בכירה גרופה אסור להחזיר בחוכה, אלא נ"מ לענין להחזיר ע"ג דבחנור אסור ובכירה מותר.

## שבת אר"ח סימן מח הלוי

נר

אינו אסור דמשום אי טעמא משום חיתוי זה דוקא בחיתוי דמקומה [משא"כ רעין דהאש מתחת לרעין בחלל החנור לא בחור הרעין כלל], ולהג"ל אין עלינו לדון אלא בגזרת מוחזי כמבשל, וזה ישנו לכאורה גם אם אין האש במקומו, אם לא דנאמר דגם גזרת מוחזי כמבשל לא שייך רק כעין גזרת כירה שבחז"ל שהי האש למטה וכל קריבה לשמה האש לחובו מוחזי כמבשל, משא"כ צדון הרעין.

**ודע** דהרמב"ם לא העתיקו האי דינא דל"ש אלא לגבי אכל לחובו אסור, ובז"י כי דהרמב"ם אינו חולק ע"ז אלא דמרחא לה במש"כ דאין מחזירין לעולם אלא על גבי כירה וכו' יע"ש, אלא דראיתי צ"ע ערוך השולחן שבי' בטעם הרמב"ם דהשמיטה משום דטעם המחלק בין גבי לחובו אסור דמשנתינו בחזרה, ולכן הרמב"ם דפסק כמ"ד דמשנתינו בהשפעה בעלה לה מותרת זו יע"ש, ולא ידעתי מה קאמר דהא מסקנת הש"ס דלש"ג דלשכות חנן מ"מ קאי חילוק דחובו וגבי אסופא דחזרה דלכ"ע צעין ברי"ק וקמ"ל דוקא גבי ולא חובה, וכן כל הפוסקים דעומדים בשיטת הרמב"ם דלחזיר חנן מ"מ העתיקו להלכה לחומרא דחובה ובמחכ"ת טעם חזקת לפניו.

**ג) ולהג"ל** לכאורה חנונים שצ"ד דכיו חובה וגם האש בחובה, נהי דנדון אותו כגוי"ק מ"מ אסורים לכ"ע, אלא דבעניי י"ש סמך להקל מכמה טעמי, הנה ידוע שיטת הר"ן שם הירושלמי דכל הני חילוקי דיני בהני ע"ג קרקע וכו' דאסור להחזיר כ"ז דוקא בשסילקו מע"ש והחזירין בשבת אכל בשסילקו בשבת דכל גוויי שרי והעתיקו הרמ"א בס"ב, ופליגי רבותינו בז"י והרמ"א בד"מ, אם סילקו בשבת היא קילה גם לענין להחזיר לחובה או לא, דבז"י כי בסו"ס ר"ג לענין מה שזכרין בקל"ת מקומות להחזיר חבשיל לחור החנור בשבת וסומכין עמך על הירושלמי שבי' הר"ן דע"כ לא אסיר חלמודא אלא כשנטלו מצעו"י אכל כשנטלו מחשבה מותר אפי' להחזיר על קרקע החנור ובז"י דהא סמך זה דגם לר"ן שם הירושלמי אינו מותר אלא ע"ג לא לחובה, והד"מ כי דמה שמחלק הב"י לדעת הר"ן בין על גבי לחובה זה לא חזר בדברי הר"ן, אלא שהב"י חילק מעצמו צ"ח, ואפשר דאין לא מחלקין, וצמ"א שם ס"ק י"ב הקשה אד"מ דהיתר הר"ן דסילק בשבת לא מהני רק לענין הניחו ע"ג קרקע דבסלקו בשבת לא נקרא תחילה העממה; אכל לא מהני לענין להחזיר לחובה, וצ"ח מחכ"ש דבריו, דבחובה איכא גזרה דשמה יתחב וכו' שייך בכל אופן גם בסלקו בשבת, הנה נדחק המחכ"ש לפרש כן דאי טעמא דחובה דמוחזי כמבשל א"כ דומה צמ"א להניחה ע"ג קרקע. דג"כ הטעם דבעל העממה והחזרה נראית כתחילת בשול, ואם בסלקו בשבת לא נראה כהתחלת בשול חדש א"כ גם בגזרה דלחובה נאמר כן צפרע

א"כ גם מתחלה מערב שבת הי' הכבשיל בחור החנור ולא על גבי.

**וא"כ** הדברים לא למדנו מה אלא קולא דכבר כתבתי למעלה דבראשונים פ"י צאמח טעם איסור חזרת חובה משום מוחזי כמבשל, וא"כ דומה צמ"א להניחו ע"ג קרקע, דע"י שהי הסלקו בשבת לא מוחזי החזרה כמבשל חדש, אלא דעדיין י"ע דבס' ממורה עכורה הקשה הרמ"א דחילק צ"ח דהא גם הר"ן מודה דפשטות משנתינו בשסילק בשבת ומחזיר בשבת, אלא דר"ן הוסיף מירושלמי דמשנתינו גם בשסילק מע"ש והחזיר בשבת עכ"פ לכ"ע פשטות לשון המשנה בסילק של שבת, דהא הר"ן מפרש עם הירושלמי מ"ד למ"ד מחזירין מחזירין אפי' בשבת היינו להחזיר בשבת מה דסילק בע"ש, ומכלל דפשטות מחפרש על שנסחלק בשבת עמנו, וע"ז מחלקת הגמרא בין גבי לחובה זה דלא כד"מ הנ"ל, וגם צע"ס דמיון מ"ל לדמות בגזרות חז"ל דילמא גזרה דחובה חמור וכל אופן אסור.

**ג) וז"ל** הירושלמי נטלו מצעו"י מחזירו מצעו"י, נטלו משחשיכה מחזירה משחשיכה, נטלו מצעו"י וקדש עליו היום ר' סימון וכו' הניחו בארץ אסור לעטלו, והר"ן מציא בגירסא א"ס הניחו בארץ. ובעניוהי ד' דרכים לרבותינו צ"ח הירושלמי והפ"מ לדינא, דדעת הר"ן בירושלמי נטלו מצעו"י וקדש עליו היום נאמר בלשון פשיטות דכך הדין דגם אם נטלו מצעו"י שמוחר להחזירו משחשך, אלא שחנאי בדבר דא"ס הניחו ע"ג קרקע אסור להחזירו, ודוקא צ"ח, לא בנטלו משחשיכה, דצ"ח בכל גוויי מותר, הפ"י השני דעת החולקים על הר"ן ס"ל כמש"כ בשירי קרבן שם דנטלו מצעו"י והחזירו משחשיכה נאמר בלשון איבע"י והספק ביסוד הדין אם מותר להחזיר בכלל ככה"ג, ומה דאמר א"כ הניחו ע"ג קרקע אסור הוא ענין צ"ח מה אסור בכל אופנים, ובעטלו מצעו"י פסקין האיבע"י להקל דעכ"פ בלא הניחו ע"ג קרקע מותר להחזירו.

**והנה** כלשון הירושלמי הנה איתא עוד בירושלמי סו"פ צמח עומקין ה"ג, על נטילת העממה, נטלו מצעו"י וכו' נטלו משחשיכה וכו', נטלו מצעו"י וקדש עליו היום ר' צא שם ר' יהודה אם נתקלקלה הגומא אסורה וראיתי צ"ח אסור בגר"א אר"ח סימן ר"ט ס"ק צ"י צ"ח הירושלמי דר"ל מן ר' יהודה חולק לפשט כמו שאסור אם נתקלקלה הגומא שאסור דהוי כמעטין להתחלה ה"ה אם נטלו מצעו"י שאסור שהוא להתחלה, ולפ"ז נפשט הספק של מצעו"י לחומרא, וזה כדעת י"א שצ"ח אר"ח שם.

**ולדעת** הגר"א נראה ברור דהירושלמי צ"ח כירה צחותו לשון ואותו סגנון הולך ג"כ בדך זה דהיינו דפושט עמנו דמצעו"י להשיכה אסור להחזיר מהא דר' סימון דהניחו בארץ אסור לעטלו

## שבת אר"ח סימן מח הלוי

והטעם דנקרא החלה חדש וכו' מצעו"י לחשיכה נראה כבשול חדש, וזה ע"ד החולקים על הר"ן, וס"ל להירושלמי תרתי לחומרא, חדא דהניחו ע"ג קרקע אפי' בשבת אסור להחזיר, ועוד דמצעו"י לחשיכה אסור להחזיר.

ולפי' הר"ן בירושלמי דפרק כירה דנעל מצעו"י והחזיר מחשיכה הוא רק להסיק הדין דהניחו ע"ג קרקע דאסור רק בכה"ג, א"כ נשמע תרתי לקולא היפך פי' הגר"א חדא דמצעו"י לחשיכה מותר להחזיר, וחדא דוקא הניחו ע"ג קרקע בלקח מצעו"י אסור, ולדעת הר"ן גם בירושלמי דפי' צמה עומקין צריך לפרש כן דמצעו"י לחשיכה הוא מותר דרך ודאי, אלא דאם נתקלקל הגומא אסור בכה"ג, ומזה דאם נעלו בשבת אפי' נתקלקל הגומא מותר להחזיר, והיינו כדעה ראשונה בסי' רנ"ט ס"ג, וראיתי בגליון הש"ס בירושלמי סופ"ד דפי' כן בפשיטות ולא הרגיש שהגר"א מפי' להיפך ממש, עכ"פ יפה פי' לפי דעת הר"ן כנ"ל. ועכ"פ יאל לנו מזה סמך לרבינו הרמ"א שהקיל להחזיר לחוכו בנעלי בשבת לדעת הר"ן דהרי נדון נתקלקל הגומא ועושהו מחדש דומה מאד למדון של חזרה לחוכה שניהם אסורים מטעם מיוחד כמצב מחדש ומטעמן מחדש ואעפ"כ מוכח בירושלמי דאילו אסור רק בנעלי מצעו"י והחולקים על הר"ן וד"מ או דיסברו בירושלמי כפי' הגר"א, או דמחלקים בין דין גומא שנתקלקלה שמוחר בשבת לענין העמדה דמקילים בה, לצין דין חוכה דמיוחד כמצב חמיר עפי' ותל"מ.

ד) ויש עוד טעם הגון להחזיר בנ"ד ע"פ מש"כ בשלטי גבורים פי"ג דשבת בשם הרי"א"ז והובא גם בקצור במג"א ח"ל ונראה צע"י שלא אסור להחזיר בחוכה אלא בכירה שיש לה חוק וחלל כעין חזק, אבל הכירות שלנו שהן פשוטות ואין להם חוק וחלל הרי חוכה ועל גבה אחד ומותר להחזיר בה ועל גבה ע"כ, כוונתו דדוקא כירות שצ"ס שהם כעין חזק שצ"ס שהם נעשה כקדירה מלמעלה למטה, ועיקר הגחלים והחום למטה משא"כ חלק של מעלה שהוא רחוק מן האש וגם שליע בה אורח וכוון שיכול ליתן למעלה והוא נותן למטה א"כ נראה כמכוון לבשל, מה שאין כן שלנו שהם פשוטות ר"ל לא מלמעלה למטה וע"כ לא מנעבר בה האש במקום א' יותר במקום אחר, וגם אין לה גב וחוק כי הכל חוק, שזה בחום, וכל פעם מצב של במקום הזה בכה"ג לא גזרו על חוק דא"כ אהב אומר לגמרי, וגם אינו נראה כמצב, וקדוב לה כ' ג"כ בסי' עה"ט סי' רנ"ג, וע"כ נראה בנ"ד דאם הוא גרף וקטום מן הדין מותר להחזיר לחוכו, ומאטרף לה גם שיטת הד"מ דכל פעם מותר בנעלי בשבת, אבל גם בל"א"ה הדבר נראה כנ"ל, והנלע"ד כתבתי ויה"ר שלא נכשל בדבר הלכה.

## חזון

### הלכות שבת סימן לח

### א"י ש

ב) נראה דאם שלב את השטון לכפות המגטול של החשמל בשבת בשביל שיכבה לזמן ידוע השיב גרמא ואין צו איסור דאורייתא [כיצוי אש החשמל בל"א"ה אין צו כיצוי דאורייתא דהוי כגחלת של מחבת אבל יש צו משום סחירה, ע"י לקי סי' נ'] והוי כגודר בכלי חרס חדשים דעדיין חסר מעשה של הילוך השטון ונולד בה שני, וכש"כ למש"כ דאף נותן מים שיפלו נלוות אין צו איסור חורה, ומיהו יש לעי' אי' יש צו איסור דרבנן אי' הוי כוונת מים לקבל נלוות, או כגודר בכלים, ונראה דלפי' תו' דנותן מים חיושין דלמא יכבו הנלוות בשעת נחירה לא שייך כאן, ואף לפר"ת י"ל דהכא הוי כגודר בכלים ומ"מ כיון דהוא עושה את כח המכבה אסור משום שבת, וכל זה כשאנו צאין לדון על הכיצוי, אבל יש כאן איסור חורה משום צונה כיון דבשליכתו הוא עושה חיקון צנון וכו"ג יש צנון בכלים וכש"כ במחוצר. [ע"י לקי סי' נ']. כשיש לו חזק הניסק ע"י חשמל, והכין מע"ש שטון לפתוח החשמל בשעה ידועה, אסור להעמיד הקדירה ע"ג חזק קדם שנפתח החשמל, משום דין שהי' ע"ג כירה ותנור בשבת שהרי אסרו גם חזרה באינה גרופה, ובגרופה לא התירו אלא חזרה בשלח הניחה ע"ג קרקע, אבל שהי' בתחלה אסור, ואף אם העמיד חייב להסירה, וכן אם הקדירה ע"ג כירה מע"ש צאופן האסור כיון בשיל ולא הגיע למצ"ד חייב לסלק את הקדירה, דכל שנמלאת הקדירה בשבת צאופן שאסרו חכמים משום שמה יחתה אסור, ואין האיסור תלוי במעשה העמדה של הקדירה, אלא במלאכה הקדירה על הכירה בשבת, וכמש"כ לעיל סי' ל"ז ס"ק כ"א, ואין כאן היתר של קדירה חייאת דזה לא הותר אלא צמניה מע"ש ומסיה דעתו ממנו עד למחר וכדאיתא סי' רנ"ג ס"א, ואין לזרז לחיתוי, אבל כשהכירה לוננת ומתחממת בשבת הוא לשולס בגזירת חיתוי. והלכך אף אם העמיד קדיר מע"ש במקום שחם החשמל יצוא בשבת אסור ואף אם נתבשל כמצ"ד מע"ש נראה דאסור להחזיר דחום החשמל השיב באינה גרופה, ואף אם התנור סגור אין כאן היתר ע"ה צעיט המצואר צרמ"א סי' רנ"ד ס"א, רק בנותן מע"ש, אבל לא מנינו היתר זה ליתן בשבת, ומיהו צע"ש מותר ליתן בתנור סגור כמו שמוחר ליתן לאינו גרף בהיתר של שריק.

## מנחת

## יצחק

### סימן כח

**בענין להוציא מתנור חם ולתת על התנור למעלה בשבת,  
ואם מותר לתת מים למקרר חשמלי בשבת שיהפכו לקרח**

ב"ה אור ליום ועש"ק וישב כ' כסלו תשכ"א לפ"ק.  
שוכט"ס לידידי הה"ג מו"ה אפרים גרינבלט נ"י,  
מעמפהיס, טענן.

אחדהש"ט, לתשובת שאלותיו,

(א) איך הדין אם בשבת אפשר להוציא סיר אוכל מתנור חם, ולתת על התנור למעלה בהפסק פח, האם יש כאן ענין מוסיף הבל או לא, כוונתי שיש על התנור אש ובתוך התנור אש, דלהחזיר באותו מקום כ"ז שהסיר בידו אפשר, אבל למקום אחר מה דינו עכ"ל.

**תשובה,** הנה מה דנראה מדבריו להיתר צרור להחזיר באותו מקום, היינו צתנור עצמו שיש בו אש, הוי לענ"ד איסור צרור, דהרי בתוך התנור שיש בו אש, יש לו דין של כירה אינה גרופה וקטומה, שאם נטל אין מחזירין בשבת, אפילו עודה זידו ודעתו להחזיר, כמבואר בש"ע ופוסקים (בסי' רנ"ג ולהלן), ואף אם יתן דצר המפסיק בתוך התנור לא מהני להחזיר לתוכה, כפי היו"א מש"ע (סי' רנ"ג סעי' ז') והמג"א (ס"ק כ"ז), עפ"י הציאור צחיי אדם (ה' שבת כלל כ' סי' י"ד) ונשמע אדם שם, ואף דכתב שם דהפסק קדירה מהני, אך לפי מה שכתב בחזון איש (ה' שבת סי' ל"ז אות ט'), דתוך אור התנור, דכל האור חם, אין הפסק בין קרקעיתו לקדירה מתיר כלום עיי"ש, א"כ הסבירא דאף הפסק

קדירה לא מהני, — אמנם בנוגע ליקח מתוך התנור ולהניח למעלה בהפסק פח, באופן שיש לו דין גרופה וקטומה, אז שרי, דהרי מותר להחזיר אפילו על גבי כירה אחרת גרופה וקטומה, כמבואר שם בש"ע, ומה שה"י מתחילה על גבי אינה גרופה וקטומה ל"ה חסרון, אם מה שהשהה צתחילה ה"י באופן המותר, דאז יכול להסיר הקדירה וליתן על גבי גרופה וקטומה, כמפורש יוצא מדברי הש"ע (שם סעי' ג'), ועיי"ש צמ"צ וציאור הלכה.

[מח"ס 1234567]

(ב) ע"ד אם מותר לתת מים למקרר חשמלי בשבת, שהמים יהפכו לקרח, האם יש כאן חשש נולד או לא.

**הנה** כבר ראיתי גדולי האחרונים מדברים בזה, ומחמת שאין העת אחי עמי לבאר דין זה, אציין לו רק איזה תשובות האחרונים, אשר בשם יראה בעצמו מש"כ בזה, ה"ה צתשו' דוצב משרים (להגאון מטשעצין שליט"א, סי' נ"ה), ומש"כ על דבריו מחו' שליט"א (בספרו חלקת יעקב חלק שני סי' ז"ח [וצדפוס החדש או"ח קכ"ח]), וצתשו' הגאון הדיין מצריסק המוצא בקונטרס הפרדס (שנת תרל"ז - סיון) ובשערים המצוינים בהלכה (סי' פ' אות ז').

(ג) **ובדבר** הגט, אי אפשר להשיצ בזה, רק אם נדע כל הענין מתחילתו ועד סופו, וגם אם מסדרי הגט ה"י צ"ד בקיאים וסמוכים לסדר גיטין. והנני בזה ידידו דושה"ט,

יצחק יעקב ווייס

| מח | שורת | סימן ה | ציץ אליעזר                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                      |
|----|------|--------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
|    |      |        | העצים והשופות את הקדרה והמביא את המים והנותן בתוכו תבלין והמגיס] פטורין, ופירש"י, משום דהנך לא עבדי מידי, ומשמע לכאורה מלשון זה של "לא עבדי מידי" שפטורים לגמרי [ועיין בבית אפרים חא"ח סימן כ"א], וכן הרמב"ם (בפ"ט מה' שבת ה"ד) פוסק ששנים האחרונים בלכר [תמכיא עצים על האור והמגיס] חייבין משום מבשל, עיי"ש בהשגת הראב"ד ומ"מ וכ"מ ולח"מ.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                      |
|    |      |        | אבל נראה שהכל רק לענין להתחייב כרת או סקילה או חטאת, בזה אמרו שהראשונים פטורים כשהביאו את האור לבסוף, אבל על איסור עוברים גם הראשונים, (עיין הגדרת הרמב"ם בזה פ"א מה' שבת ה' ב' ג').                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                            |
|    |      |        | וכן נפסק ברמ"א בא"ח (סי' רנ"ג סעי' ה') לענין הוצאת הקדירות מן התנורים שפטמינים בהן והושבתן אצל תנור בית החורף שמסיק אח"כ העכורים בשבת מפני הצינה, שמותר הוצאתו והושבתו רק ע"י עכורים, אבל ע"י ישראל אסור, עיי"ש בביאור הגר"א ס"ק ע"א שמציין המקור לזה מגמ' ביצה הנ"ל, והיינו כמו שספרש המג"א בס"ק מ"א, שלכן אסור ע"י ישראל אף שעדנה קודם ההסקה, משום דהו"ל כא' נותן הקדרה וא' נותן האור, דהראשון פטור אבל אסור, ע"ש ובמחצית ש"ס, וכן חוזר וכותב המג"א [בסי' שי"ח ס"ק י"א] בתורת כלל, וז"ל: והוי יודע שכל דינים דאוסרים משום בישול, אפי' ליתן על הכירה או התנור קודם היסק אסור כמי"ש ססי' רנ"ג, וכן כותבים במשטו באין חולק, בשו"ע הגרש"ז (סי' רנ"ג סעי' כ"ז), וחיי אדם (ה' שבת כל"ד כ"י סי' ט"ו) ומשנה ברורה (סי' רנ"ג ס"ק ק' בשם תה"ד) [ואף הבית אפרים שם מתיר רק ליהנות בדיעבד כשכבר נתבשל, אבל לא לכתחילה] עיי"ש, ואפי' ע"י עכורים לא הותר שם כי אם לתנור בית החורף דעיקר כוונת ההיסק בבישול חימום הבית, ומשאיכ' תנור שמבשלין בו כל ימות החול שאז אסור אפי' ע"י עכורים כדמבואר בס"ק י"ח, וכן במשנה ברורה ס"ק צ"ט בשם הטוב טעם ודעת, הכית שלמה, והשו"א ומשיב, וכן דעת שו"ת מהרי"ז עני"ל (בסי' מ"ו) עיי"ש, והדברים ארוכים, לכן כל מה שיש לזון הוא רק כששם התבשיל על הכירה החשמלית עוד מערב שבת. |
|    |      |        | ב) ולכאורה פשוט הדבר להיתרא מכיון שאינו עושה שום מלאכה ושום פעולה בשבת, וכדוברים בית הלל בשבת (ד' י"ז י"ח) שמותר להתחיל במלאכה מע"ש והיא הולכת וגמרת מאליה בשבת, ומפרש בירושלמי (שם פ"א ה"ה): ומה טעמיה דב"ה, ששת ימים תעשה מעשיך וביום [דהאי] ביום קרינן גם ארישא דקרא דלפעמים יעשה מלאכה אף ביום השביעי, קרבן העדה, מה מקיימין                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                |
|    |      |        | בישול וחימום תבשילין על תנור חשמלי הנדלק בשבת ע"י שעון מכון מע"ש.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                               |
|    |      |        | ב"ה, יום ועש"ק י"ד אדר"א שנת תש"ו לפ"ק, ירושלים עיר"ק ת"ו.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                      |
|    |      |        | לכבוד ידידי היקר הרה"ח השו"ב המופלא מוה"ר יצחק אהרן העליר שליט"א, שו"ב בנתניה.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                  |
|    |      |        | אחדשים באהבה וכבוד.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                             |
|    |      |        | נשאל נשאלתי מאת כת"ר בנידון אם מותר להכין לשבת תבשילין בצורה כזו, להשים את הקדרה עם המאכלים הביתיים מבוסלים על כירה חשמלית, ולהתקין מערב שבת שעון חשמלי שיפתח את החשמל בהתחלת הבישול ויסגור בסוף הבישול, והכל נעשה מעצמו בשבת, עכ"ל השאלה.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                      |
|    |      |        | והנני לענות לו כפי אשר חנני החונן לאדם דעת.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                     |
|    |      |        | א) והנה נידון עצם העמדה שעון מע"ש שידליק ויכבה בשבת כבר נתפשט הדבר להיתר עפ"י גאוני הדור העבר, ה"ה: השואל ומשיב, ומהר"ם שיק, ועוד, כנזכר בספרי שו"ת ציץ אליעזר (סימן כ' סוף/ס"ו).                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                               |
|    |      |        | והשאלה בנידונו היא על ששם על זה תבשיל שיתבשל בשבת ולשם כך בא כל עצם כיוון ההדלקה והכיבוי.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                       |
|    |      |        | גם זה נלע"ד בוראי, שלהשים התבשיל בשבת אסור אפילו לפני הגעת זמן ההדלקה.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                          |
|    |      |        | ואף שבגמ' ביצה (ד' ל"ד ע"א) איתא דאם הביאו האור לבסוף רק אחרון חייב וכולן [המביא את                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                             |

**שׁוּׁת      סִימָן ה      צִיץ אֱלִיעֶזֶר      מַס**

בִּיה טַעֲמוֹן דְּבִית שְׁמַאי שֶׁשֶׁת יָמִים תַּעֲבוֹד וְעִשִּׂית  
כָּל מַלְאכְתָּךְ [שְׁדוּרְשִׁין כָּל מַלְאכְתָּךְ גּוֹמְרָה מִבְּעוֹד  
יוֹם] בְּעוֹבְדֵי בִידֵן [שֶׁלֹּא יַעֲשֶׂה מַלְאכָה בִּידִים. מִשְׁאִיכ  
כְּשֶׁנַּעֲשִׂית הַמַּלְאכָה מֵאֲלִיָּה שְׂרִי]. הָרִי דְלִבָּה מוֹתֶרֶת  
כָּל מַלְאכָה הַנַּעֲשִׂית מֵאֲלִיָּה בִשְׁבַת. וְכֵן פּוֹסֵק הַרְמְבַּיִם  
(בַּפֶּגֶז מֵה' שְׁבַת הָא) וו"פ : מוֹתֵר לְהַתְחִיל מַלְאכָה  
בְּעֶרֶב שְׁבַת אֶעֱפִי שֶׁהִיא נִגְמֶרֶת מֵאֲלִיָּה בִשְׁבַת. שֶׁלֹּא  
נֹאסֵר עֲלֵינוּ לַעֲשׂוֹת מַלְאכָה אֲלֵא בַּעֲצָמוֹ שֶׁל יוֹם. אֲבָל  
כְּשֶׁנַּעֲשֶׂה הַמַּלְאכָה מַעֲצָמָה בִשְׁבַת מוֹתֵר לָנוּ לִיהְנוֹת בָּהּ  
שֶׁנַּעֲשֶׂה בִשְׁבַת מֵאֲלִיָּה. וְהִיא לְכַאוּרָה גַם בְּנִדּוּד דְּמַאי שְׁנָא.  
**וְכֵן** יֵשׁ לְהוֹכִיחַ לְכַאוּרָה כֹּזֶת גַּם מִדְּבָרֵי הַרְשָׁבִיא  
בִּשְׁבַת (ד' ל"ט ע"ב) שְׁכּוֹתֵב בַּמְבֹּשֶׁל בַּחֲמִי  
טְבֵרִיָּה, דְּלֶהֱנִיחַ עַל גְּבִיּוֹ בְּלֹא הַטְּמָנָה מַעֲשֵׂה מוֹתֵר  
וּבִשְׁבַת אִסּוּר. וְכֵן מֵבִיא הַמַּגֵּא (בס"י ש"ח סק"י) בְּשֵׁם  
הָרִי, דְּאִסּוּר לְהַעֲמִיד מֵאֲכָל עֶגְ חֲמִי טְבֵרִיָּה אֲבָל מַעֲשֵׂה  
מוֹתֵר, וּבַחֲדוּשֵׁי רַעֲיָא שֶׁם מוֹסִיף וְכוֹתֵב דִּישׁ לְדוֹן דָּגִם  
עַל תּוֹלְדוֹת אֹרֶךְ מוֹתֵר לְהַשְׁתּוֹת דְּלֹא גִרְעַ מִכִּירָה גְּרוּפָה  
דְּמוֹתֵר כִּיּוֹן דְּלֹא שִׁיךְ שְׁמָא יַחְתָּה, וְאִיכָּ הִיא לְכַאוּרָה גַם  
בְּנִדּוּגָנוּ כְּתוּרָה חֲשִׁמְלִי שֶׁלֹּא שִׁיךְ גִּיכִּי שְׁמָא יַחְתָּה.  
**וְעוֹד** בֶּה שְׁלִישִׁיָּה לְהֵבִיא רֵאיוֹה לְכַאוּרָה שְׁמוֹתֵר. מִדְּבָרֵי  
הַהֲלָכוֹת קִטְנוֹת לְמַהֲרֵי חֲגִיזו (ח"א ס"י קפ"ט)  
שְׁמוּבָא בְּסַפְרֵי שׁוּׁת צִיץ אֱלִיעֶזֶר (ס"י כ"ט א"א אוֹת ט"ו)  
שְׁשׂוּאֵל, עִיזו שְׁכַשְׁחֵל יוֹכֵב בַּעֲשֵׂה הִיוּ הַבְּכָלִים אוֹכְלִין  
אוֹתוֹ לְעֶרֶב כִּשְׁהוּא חִי. הָרִי הִיוּ יוֹכְלִים לִשְׂמֵם חֲבֵל  
אֲרוֹךְ כְּשִׁיעוֹר יוֹם רֹאשׁוֹ אַחֵר דְּלוֹק וְא' כְּרוֹךְ עַל הַעֲצִים  
וְיִתְנוּ הַבָּשָׂר בְּדוֹד וְאֵשׁ לֹא יִשְׁיִמוּ וְכִשְׁיִגִּיעַ הַלֵּילָה  
יִבְעִירוּ הַעֲצִים. ע"ש, וְכַעֲרֹתֵי עַל דְּבָרֵי. הָרִי לְכַאוּרָה  
כְּרוּגְמַת גִּידוֹנָה, שֶׁשֶׁם הַתְּבַשְׂלִי מַעֲשֵׂה עַל מְקוֹם הָאֵשׁ  
וְאֵשׁ עוֹד אֵין אֲלֵא יוֹבֵא מֵאֲלִיּוֹ בִשְׁבַת עַל אוֹתוֹ מְקוֹם  
וּמִתִּיר בֹּזֵה הַהֲלָכוֹת קִטְנוֹת.

**ג) אֲכָן** אֲבָל לְאַחֵר הָעִיּוֹן נִלְעַנְדִּי שִׁישׁ לְשִׁדּוֹת נִרְגָּא  
בְּכָל הָרֵאיוֹת הַגִּיל, עֲפִי מֵה שְׁמַצִּינוּ שִׁישׁ  
דְּבָרִים שֶׁאִפִּי בְּכַהֲג שְׁעוֹשֶׂה מַעֲשֶׂה פְּעוּלָתוֹ מַעֲשֵׂה  
בְּכָל זֹאת גּוֹזֵר חֲכָמִים עִיזו אִסּוּר מִשּׁוֹם שְׁמָא יוֹבֵא  
לִידֵי עֲשִׂיַת מַלְאכָה בִּשְׁבַת.

**דְּהֵנָּה** אִמְרִינֵן בִּשְׁבַת (ד' מ"ז ע"ב) שֶׁאִסּוּר לִיתֵן  
מִים לְכָלִי שֶׁתַּחַת הַנֵּר מִפְּנֵי שֶׁהוּא מַכְבֶּה. מַעֲשֵׂה  
וְאֵין צָרִיךְ לֹמֵר בִּשְׁבַת, וּמִפְּרֵשׁ רַב אֲשִׁי הַטַּעַם מִפְּנֵי  
שֶׁמִּקְרָב אֵת כִּיבוּי, וּפִירְשִׁי. דֹּזֶה שֶׁנִּתֵּן הַמִּים מִמֶּשׁ חֲתַת  
הַנֵּר מַכְבֶּה מִמֶּשׁ הוּא וְגִזְרָה מִבְּעוֹד יוֹם אֶטוּ מִשְׁחַשְׁכָּה.  
**וּבִתּוֹס'** דִּה מִפְּנֵי, מְקָשִׁים. דְּמַאי שְׁנָא שְׂרִיית דִּיו  
וּסְמָמִינִים וּפְרִיסַת מַצּוֹדָה דְּשִׁרִינֵן בְּפִי' עַם  
הַשֶּׁמֶשׁ, וְהַכָּא אִסְרִינֵן מַעֲשֵׂה שֶׁלֹּא יוֹבֵאוּ לַעֲשׂוֹת בִּשְׁבַת.  
וּמִתְרַצִּים דִּהֶם לִיכָא לְמִיחָשׁ שְׁמָא יַעֲשֶׂה כֵן בִּשְׁבַת  
דִּהֵא אֲב מַלְאכָה הֵן, אֲבָל הַכָּא אִיכָא לְמִיחָשׁ דְּלֹא  
דְּמִי אִסּוּר כָּל כֵּךְ בְּמֵה שְׁמִנִּיָּה כְּלִי תַּחַת הַנִּיצוֹצוֹת  
וְאִיכָא לְמִיחָשׁ שְׁמָא יֵבֵא לִידֵי כִיבוּי שִׁתְחִיל לִיתֵן  
הַמִּים קוֹדֵם נִפְלִיַת הַנִּיצוֹצוֹת וְקוֹדֵם גַּמֵּר הַנִּתְיָה יִפְלוּ

וּמַכְבֶּה בִּידִים, אוֹ שִׁיגְבִיָּה הַכְּלִי עִם הַמִּים כִּנְגֵד  
הַנִּיצוֹצוֹת וְכו' עִי"ש. וְכֵן נִפְסָק בְּרַמְבַּ"ם (פ"ה מ"ה:  
שְׁבַת ה"ג) וּבְכ"מ. וּבְשׁו"ע או"ח (ס"י רס"ה סעי' ד')  
ע"ש וּבְס"ז סק"ב וּמַגֵּא סק"ז, וּבְשׁו"ע הַגְרִשׁוֹ סעי'  
ח' שְׁמַטְעִים הַסֵּבֶר הַחֲשֵׁשׁ, לְפִי שֶׁהַמַּלְאכָה שֶׁהוֹתֵרוּ  
(בס"י רנ"ב) לְהַתְחִיל מַעֲשֵׂה הַכָּל יוֹדְעִים אִסּוּר עֲשִׂיַת  
מַלְאכָה בִּשְׁבַת וְלֹא יִטְעוּ בֹזֵה, אֲבָל כֵּן יוֹדֵה שֶׁאֵין  
בֹּזֵה שׁוֹם אִסּוּר כָּלֵל אֶף מִשְׁתַּחֲשֵׁק כִּיּוֹן שְׁנוֹתֵן הַמִּים  
קוֹדֵם נִפְלִיַת הַנִּיצוֹצוֹת.

**וְאִיכָּ** לְפִי' בְּנִידוֹנָה, נִהֵי דְעַצֵּם הַהֲדָלָה וְהַכִּיבוּי  
בִּשְׁבַת ע"י כִּיּוֹן הַשְׁעוֹן מוֹתֵר כְּנִיֵל אוֹת א'  
בְּשֵׁם הַפּוֹסְקִים, וְלֹא שִׁיךְ לְמִיגוֹר לְשִׁמָּא יוֹבֵא לַעֲשׂוֹת  
בִּשְׁבַת כִּי הַהֲדָלָה וְהַכִּיבוּי אֲב מַלְאכָה הִיא וְלֹא יוֹבֵאוּ  
לַעֲשׂוֹת בְּכֵךְ, וְאֶף אֵין לְחֲשׂוֹשׁ שִׁיבוֹאוּ לְכוּן הַשְׁעוֹן  
בִּשְׁבַת. שִׁישׁ בֹּזֵה מַעֲשֶׂה רַב וּמוֹקְצִים הֵם, עִיין בְּסַפְרֵי  
שׁוּׁת צִיץ אֱלִיעֶזֶר (בס"י כ' פֶּרֶק ט'). אֲבָל לְעִינֵן שִׁימַת  
הַקְדֵּרָה שִׁתְבַּשְׂל הַתְּבַשְׂלִי, שְׁפִיר יֵשׁ לְגוֹזֵר לְשִׁמָּא  
יִבּוֹאוּ לְהַשִּׁים הַקְדֵּרָה גַם בִּשְׁבַת קוֹדֵם הַגַּעַת זְמַן  
הַהֲדָלָה. מִפְּנֵי שֶׁלֹּא נִרְאֶה כִּיכִּי לְאִסּוּר וְיִדְמָה בְּדַעַתוֹ  
שֶׁאֵין בֹּזֵה שׁוֹם אִסּוּר כָּלֵל אֶף מִשְׁתַּחֲשֵׁק, גַם לְפַעְמִים  
יִכּוֹל לְקַרֹת שִׁישִׁימָנָה קְרוֹב לְזִמְן הַהֲדָלָה וְעַם שִׁימַת  
הַקְדֵּרָה יִדְלֵק בְּאוֹתוֹ רֵגַע וְיִבּוֹא לִידֵי חֵיּוֹב חֲסָא, וְכֵן  
אִפִּילוּ בְּלִי מִשִּׁים יוֹכְלִים לְבּוֹא לְהוֹרִיד הַקְדֵּרָה בִּשְׁבַת  
לְרֵגַע מִהַתְנוּרָה וְלִהְשִׁים חֲזָרָה, וְיִבּוֹאוּ לִידֵי אִסּוּר מִבְּשָׁל.  
**וּבִיּוֹתֵךְ** יֵשׁ לְחֲשׂוֹשׁ מִפְּנֵי הָרֹאִים שֶׁלֹּא יֵאָמְרוּ הַתִּירוּ  
פְּרוּשִׁים אֵת הַדְּבַר, וּמוֹתֵר לְהַשִּׁים הַקְדֵּרָה  
אִפִּי בִּשְׁבַת לְפָנֵי הַהֲדָלָה וְאֵין בְּשִׁימָה זֹו כְּלוֹם. וְכַמּוֹיֵשׁ  
בְּכַהֲג לְהַסְבִּיר גַם בְּסַפְרֵי אֲהֵל מוֹעֵד בְּשַׁעֲרֵי הַשְׁבַת  
(דֶּרֶךְ ד' נְחִיב ד') בַּהֲהִיא דִּאֵין נּוֹתֵינִן מִים בְּכָלִי, שֶׁלֹּאֲכִי  
אִסּוּר אִפִּילוּ בַּעֲשֵׂה, שֶׁהָרֹאֵה יִהְיֶה סְבוֹר שֶׁבִּשְׁבַת נִתְּנוּ  
שֶׁם וְיִבּוֹא לִיתֵן בּוֹ מִים אִפִּי כְּשֶׁנּוֹתְנוּ שֶׁם בִּשְׁבַת וְכו'  
ע"ש. וְכַמּוֹיֵכ הֵן יִסְבְּרוּ שְׁמוֹתֵר אִפִּי בִּשְׁבַת.

**ד) וְהָרֵאיוֹה הַגִּיל** מִמְּבַשְׂל בַּחֲמִי טְבֵרִיָּה שְׁמוֹתֵר לְהִנִּיחַ  
עַל גְּבִיּוֹ בְּלֹא הַטְּמָנָה מַעֲשֵׂה. יֵשׁ לְדַחוֹת  
דְּשֶׁאֵין הַתֵּם שְׁכָל עַצֵּם אִסּוּר הַכִּישּׁוֹל שֶׁם אֵינוֹ אֲלֵא  
מִדְּרַבְּנָן, וּמִשְׁאִיכ כֵּן שְׁעַצֵּם הַכִּישּׁוֹל הוּא מִדְּאִוְרִיָּתָא,  
וְאֶף לְהַגְרֵעָא הַגִּיל שְׁמִתִּיר אִפִּי בְּתוֹלְדוֹת אֹרֶךְ. מִי  
אֵינוֹ דּוֹמֵה כָּלֵל לְהַתֵּם, דֶּשֶׁם הָרִי חֲחוּם נִמְצָא כָּל הוֹמֵן  
מִיד עִם שִׁימַת הַקְדֵּרָה מַעֲשֵׂה, לִכֵּן אֵין לְגוֹזֵר שִׁישְׁעוֹ  
לְהַשִּׁים גַם בִּשְׁבַת, כִּי הָרִי הַשִּׁימָה בֹּזֵה הִיא מִיד עַל  
הָאוֹר וְכו' יִדְעִי שְׁבַתִּיג אִסּוּר.

**וּמִמִּילָא** יִרְדֵּה הָרֵאיוֹה גַם מִהֵיא דְהֲלָכוֹת קִטְנוֹת  
מִצִּוּרוֹ מִשִּׁימַת חֲבֵל אֲרוֹךְ הַגִּיל מִכִּיּוֹן שֶׁשֶׁם  
הָאֵשׁ כִּבְרֵי עֵינֵן וְאֵין חֲשֵׁשׁ שִׁיבוֹאוּ לַעֲשׂוֹת לְהַשִּׁים אִפִּילוּ  
בִּשְׁבַת, מִשְׁאִיכ בְּנִידוֹנָה שֶׁאֵין עוֹד שׁוֹם אֲשׁ כָּלֵל, כְּנִיֵל.  
חֻזֵק מִזֶּה אֵין לְהֵבִיא רֵאיוֹה מִמְּקוֹדֶשׁ (שְׁבָאוֹןֵן וְה  
מִדְּבַר שֶׁם הַהֲלָכוֹת קִטְנוֹת, מִשְׁעִיר שֶׁל יוֹה"כ).  
דְּשֶׁאֵין כְּהִנִּים דּוֹרִיוִין הֵן וְלֹא יוֹבֵאוּ לַעֲשׂוֹת אוֹ לְשׁוֹת

## נ

## ש"ת

## סימן ה

## ציץ אליעזר

[דף מכתוב]

לעשות גם בשבת, דומיא דאמרינן בשבת (ד' כ' ע"א) כן פוסק הרמב"ם (בפ"ג מה' שבת ה"כ) שבמקדש מאחזין את האור בעצים במדורת בית המוקד עם חשיכה ואין חוששין שמא יחתה בגחלים שהכהנים וריון הן. (ה) כל זה הוא אפי' כשרוצים להשים על התנור תבשיל מבושל כדי שיחזור ויתחמם בתנור בשבת [שגם בזה בתבשיל לא יש לדעת הרבה פוסקים משום מבשל כשחזור ומרתח עיין להלן].

ולזה שמים תבשיל שאינו מבושל עוד לגמרי כדי שיתבשל, מוסף על כל הנ"ל יש לאסור גם מטעמים דלהלן.

**דהנה** בביצה (ד' ל"ה ע"א) מבואר שמגיס את הקדירה חייבים עליה משום אב מלאכה של מבשל, וכן נפסק ברמב"ם (בפ"ט מה' שבת ה"ד). יתר על כן נפסק באריה (סי' שי"ח סעי' י"ח) שאפילו להוציא בכף מאלפס וקדרה שהעבירן מרתחין מעל גבי האור אין מוציאין, אם לא שנתבשל כל צרכו, מפני שנמצא מגיס ואיכא משום מבשל וכן הוא ברמב"ם (בפ"ג מה' שבת ה"א) כשהקדרה עומדת על האש, ע"ש במ"מ וכ"מ. ובספר אור שמח שמסביב טעם האיסור הואיל והוא ע"ג האש קרוב לפסוק רישא שיגיס ויתבשל, ע"י ההגסה, ועיי"ש במשנה ברורה ס"ק קי"ד שכ"ש להגיס ממש אסור ויש חיוב חטאת דבזה מסייע ומקרב להבישול וחשיב כמבשל, ע"ש ובשער הציון ס"ק קל"ז ובביאור הלכה, [ועיי"ש ברמ"א שכותב שלכתחלה יש לזוהר אף בקדרה בכל ענין, והיינו אפילו בנתבשל כל צרכו, ובט"ז שבנגמר כל צרכו אין להחמיר בהוצאה רק הרוצה להחמיר יחמיר להפוך בקדרה, ובמ"ב ס"ק קי"ז בשם האחרונים דלא נהיגין להחמיר בזה והרוצה להחמיר יחמיר רק בהגסה ממש, ובביאור הלכה שמביא בשם הפרי"מ דבהגסה ממש במבשל כל צרכו יש בו איסור מדרבנן ומה שמקשה עליו].

**והנה** בשבת (ד' י"ח ע"ב) שואלת הגמ' אליבא דב"ה שמתירין לתת את הצמר ליורה מע"ש: צמר ליורה לגזור [שמא יחתה בגחלים רש"י]. ומתרצת: אמר שמואל ביורה עקורה, וניחוש שמא מגיס בה, בעקורה וטוחה, ופירש"י: מגיס מהפך בה ובמבשל הוי בישול. **הרי** דבלי עקורה וטוחה גוזרים לשמא יגיס בה ויתחייב משום מבשל, וא"כ ה"ה בנידוננו יש לאסור להשים תבשיל שאינו מבושל על התנור החשמלי שיתחיל הבישול בשבת, משום שמא יבוא להגיסה תבשיל ויתחייב משום מבשל, ולא יצויר שלא יבוא להסיר הקדרה לראות איך שמתבשל ולהגיס הכף לתוך הקדרה, גם גזירה לחשש יותר מצוי, לשמא יכניס הכף לתוך הקדרה העומדת על האש אפי' לא לשם הגסה כי אם רק כדי לטעום התבשיל, שג"כ אסור, וכנ"ל בשם הרמב"ם והשו"ע.

printed from Otzar Hahochma www.otzar.org

(ו) **שבת** והתבוננתי שבעיקר דבר זה אי גם בתבשיל גוזרין לשמא יגיס, או רק בלחת את הצמר ליורה, תליא באשלי דברבי.

**דהנה** הרמב"ן על שבת (ד' י"ח ע"ב) ד"ה והלא מגיס, מביא לראשונה דברי התוספתא והגמ' ביצה הנ"ל שגבי בישול המגיס נמי חייב משום מבשל, אבל מוסיף וכותב, דמיהו לא גוזרין דילמא מגיס כדגורין בצובע, שאין דרך כ"כ להגיס בה אלא משעה ראשונה שאינו מתבשל סהרה אלא בהגסה זו שנמצא אף הוא מבשל, ובההוא ליכא למיחש כדאמרינן קדרה חיתה שרי, אבל משהגיס דבלא מגיס מתבשל, אף המגיס פסור דמאי עבד הלכך ליכא למיגור בשבת משום מגיס ללאו קרובי בישולא איכא דב"א"ה מתבשל, עוד כותב לחלק, דמשה"ה לא אדכרו מגיס משום שחתוי הגחלים כוללת יותר שיש לחוש אפילו במבושל כמאלף ב"ד ובצ"י ופת, ואלו משום מגיס ליכא, לפיכך הזכיר חיתוי גחלים בכ"מ, ובקדרה חיתה ליכא משום מגיס כי כי היכי דלית בה משום חיתוי גחלים דהא מסח לה לדעת' מינ' ולא נגע בו כלל, ועוד כותב לחלק דגבי צבע יש לחוש לפי שהוא קרוב להיורה והוא מפסיד הרבה, ושכ"נ מהירושלמי, ע"ש.

**יוצא** מזה, שלחילוק הראשון של הרמב"ן, אימתי לא חיישינן למגיס, רק כששם הקדרה על האש מע"ש שההגסה ראשונה כבר היתה מע"ש [עיי"ש בהגהת הגר"א מלצר שליט"א] עם התחלת הבישול, אזי ליכא למיגור כבר משום מבשל, דתו אפילו אם יגיס לאו קרובי בישולא איכא, אבל כשהתחלת עצם הבישול יהיה רק בשבת כבנידוננו, שאם אז יעשה הגסה הרי זה הגסה ראשונה ויתחייב משום מבשל, בכה"ג שפיר גוזרין לאסור הדבר משום שמא יגיס.

**ובחילוק** השני הרי סובר הרמב"ן בפשוטו ששפיר גוזרין משום שמא יגיס גם בתבשיל והא שהזכירו משום שמא יחתה הוא רק מפני שגזירה זו כוללת יותר, ורק בקדרה חייתא לא גזרו מפני שמשאה את זה בתנור כל הלילה ודעתו לאכלו למחר, אבל כבנידוננו שמכוון ההדלקה לשבת בזמן האכילה ודעתו לאכלו בשעה קרובה ואין שהות גדול שפיר יש לגזור לשמא יגיס.

**ולחילוק** השלישי יוצא שרק בצמר ליורה גזרו לשמא יגיס לפי שהוא קרוב להיורה והוא מפסיד הרבה אבל בתבשיל בקדרה לא גזרו מפני דאין לחוש לשמא יגיס.

**ובחילוק** הראשון הנז' של הרמב"ן מבארים גם הרשב"א והמאירי, ומוסיפים עוד לומר [וכזה גם הרא"ש בפ"ג דשבת סי' י"א] דכל דבשל כמאלף בן דרוסאי ליכא משום מגיס, דהא מגיס משום

ש"ת סימן ו ציץ אליעזר נא

וְלִפְיֵי דְעֵת הִירושלמי עֲצֵם הַבִּישוּל בְּאוֹפֵן זֶה  
שֶׁ שִׁמָּה מַעֲשֵׂה וּבִישוּל בִּשְׁבֶּת הוּא שְׁאִסוּר.

עכ"פ מכל הלין שנתברר, נלענ"ד בנידון שאלחנו  
שלא מיבעיא שאסור להשים מע"ש תבשיל  
שעור לא נתבשל כלל, או שנתבשל רק כמאב"ד, אלא  
אסילו נתבשל כל צרכו ושם אותו על התנור שירתח  
עוד הפעם בשבת בשעה שידלק, ג"כ אסור מכל הנך  
טעמים שנתבאר.

וישראל קדושים הם לשמור על קדושת יום השבת  
כהלכתו, לקיים מה שכתוב „שבת שבתון  
קדש לה' מחר את אשר תאפו אפו ואת אשר תבשלו  
בשלו", להכין הכל מע"ש, וכן לקיים מצות ההסמנה  
לשבת כדת וכדין כדי לכוון ולענג את השבת באכילת  
חמין [עין אורח סי' רנ"ז סעי' ה' ובמשנה ברורה סי' ק  
מ"ט], ואשרי אנוש יעשה זאת ובן אדם יחזיק בה  
שומר שבת מחלו ושומר ירו מעשות כל רע, והמענג  
את השבת לקדשו ולכבדו, יתברך בברכת הנבואה ש  
אז תתענג על ה' והרכבתך על במתי ארץ והאכלתיך  
נחלת יעקב אביך כי פי ה' דיבר.

והנני בכבוד רב ובברכה מרובה.

אליעזר יהודא וולדינברג

## סימן ז

### בענין הג"ל

כאשר הצעתי דברי תשובתי הקודמת לפני ידידי  
ומהר" הגאון הגר"פ פרוק שליט"א רב ואב"ד דעיה"ק  
ירושלים ת"ו השיב לי כדלהלן.

ב"ה. יום ה' ו' לחדש ניסן שנת תש"ו.

כבוד מחותני הרב הגאון מוה"ר אליעזר יהודא  
וולדינברג שליט"א. אחדש"ט.

מסיבות שונות לא יכולתי לעבור ע"ד תשובתי עד  
היום, וגם עכשיו אין בידי לבוא בארוכה.  
והנני רק להעיר קצת כמה שהעלה לאיסורא מחרי  
טעמא, א. דיש לחוש משום שמא יגיס, ב. דיש  
לאסור להניח הקדירה על כירת החשמל מערב שבת  
דשמא יבוא להניחה בשבת, וכמו שאמרו (שבת מ"ז  
ע"ב) ולא יתן לתוכו מים מפני שהוא מכבה, והאריך  
בזה בדברים נכונים, אמנם אם לדין י"ל דלחשש שמא  
יגיס אפשר לתקן שכיסוי הקדירה יהי במסגרת או  
מהודק יפה שלא יתא קל לפותחה וכדאמרין דבטוחה  
אין לאסור משום שמא יגיס, וכמו שפירש"י דמדהוי  
טורה לפתוח מידבר.

ומש"כ ריש לאסור ע"ש אטו שבת, בזה יש לרונ  
דמכיון שעובדא זו של כירת חשמל לא הי'  
אז ולא אסרוה אין בידינו לגזור מעצמנו, וכענין  
שאמרו בירושלמי פ"ב דשביעית ה"ד דאין מוסיפין

מבשל הוא דמחייב וכיון שהגיע למאכל בן דרוסאי  
חו ליכא משום מבשל.

ז) והטור בא"ח (סי' ש"ח) פוסק, דאפילו תבשיל  
שנתבשל כבר יש בו משום בישול אם  
נצטנן כבר, ואם לא נתבשל כל צרכו ואפי' נתבשל  
כמאכל בן דרוסאי שייך בו בישול אפי' בעודו רותח  
וכו', וע"ש בב"י שמבאר שזוהי כשיטת רש"י בד'  
י"ח הנ"ל, שאפילו תבשיל שנתבשל ונצטנן שייך  
ביה בישול, ומביא גם דעות הסוברים דמשהגיע  
למאכל בן דרוסאי חיובא ליכא אבל איסורא איכא.  
ע"ש ובב"ח ודרישה.

ובשו"ע סעי' ד' פוסק ג"כ כדברי הטור הנ"ל דאפי'  
נתבשל כל צרכו יש בו משום בישול אם  
נצטנן אם הוא תבשיל שיש בו מרק, ובש"ז סק"ג  
מבאר ג"כ שזוהו דעת רש"י בשבת הנ"ל גבי שמא  
יגיס בה [וכן בביאור הגר"א ס"ק י"ב] ומביא דברי  
המ"מ שאף לדעת הרשב"א וקצת מפרשים דכל  
שנתבשל כמאב"ד בין בו משום בישול דבר תורה  
מ"כ באור ממש אסור ע"ש, וכן בסעי' ט"ו ברמ"א  
שמביא דעת המקילין בנתבשל כל צרכו, דכל שאינו  
נותנו ע"ג האש או הכירה ממש רק סמוך אפי' נצטנן  
מותר, ושנהגו להקל אם לא נצטנן לגמרי, ועיין  
במג"א (סי' רנ"ב סק"ב) ובמחצת"ש ופרי מגדים, וכן  
בא"ח (סי' רנ"ז סעי' ד') וביאור הגר"א ס"ק י"ז.

יוצא לפי כל הנ"ל בנידוננו, שלא מיבעיא בלא נתבשל  
כלל, או לא הגיע עוד למאב"ד, שבדאי יש  
לגזור ולאסור משום שלא יגיס, אלא אפילו בנתבשל  
כל צרכו ונצטנן והוא דבר לה ג"כ יש לגזור משום  
שלא יגיס שאסור עכ"פ מדרבנן לפי החלטת הפוסקים  
הנ"ל.

ורק לתירוץ הג' שברטב"ן הנ"ל יש מקום לומר שלא  
גזרו לשמא יגיס אלא בצמר ליורה לפי שהוא  
קרוב ליוורה ומפסיד הרבה.

ובמ"ש הרמב"ן שכתילוק הזה נראה מהירושלמי,  
עיין לעומת זה באור שמח (בפ"ג מה' שבת)  
מה שמבאר בשיטת הירושלמי שס"ל שלא התירו ביה  
בהתחיל מע"ש כי אם סוג מלאכה שחיובו נגמר בשעת  
עשיית האדם, כמו מבעיר וצידה וכי"ב, אבל בצלייה  
ואפיה שהחוב לא מיד עם פעולת האדם כי אם אח"כ  
השנצלה בו כנרוגרת, או נאפו פניה, או נתבשל שליש  
בישול, בזה יש לחייב אפי' כשהתחיל מבעוד יום  
והצליה והאפיה היתה בשבת, דמיקרי ולא נגמרה  
מלאכתה מבע"י, דאילו היה עושה כן בשבת לא היה  
חייב על האפיה לולי גמר האפיה שנקרמו פניה, נמצא  
דזה שנעשה בשבת הוא מעצם המלאכה המחייבת  
לאדם אם אפה בשבת, שפיר יש לגזור, ומעיר גם  
שבירושלמי לא נזכר בכלל הגזירה דשמא יחתה, עיי"ש  
ויונעם לך.

נב

שו"ת

סימן ז

ציץ אליעזר

על הגזירה, ומה דמוכח מתוס' שבת שם שתיירצו דלהכי לא גזרו בשריית דיו וסממנים וצידה משום דהוי אב מלאכה, דמשמע בדבר שלא נראה כ"כ איסור יש לגזור ע"ש אטו שבת, זה תירצו התוס' על קושיתם דלמה לא גזרו מתחילה גם בשריית סממנים ודיו וצידה, אבל בדבר שלא גזרו מאיזה סיבה שהיא, הא לא גזרו, וא"כ לא שייך לומר דיש בזה איסור מדבריהם, וכהפזי אקצר.

והנני ידירו דו"ש

צבי פסח פראנק.

### וזה אשר השבתי לו

ב"ה. יום ד' כ"ג ניסן תש"ו ירושלים עיה"ק ת"ו.

החיים והשלום אל הור כבוד מחותני הרב הגאון הגדול <sup>הרב</sup> האמיתי פאר ישראל וכו' כש"ת מוהר"ר צבי פסח פרנק שליט"א. רב ואב"ד דעיה"ק ירושלים ת"ו. אחדשהדר"ג באהבה וכבוד.

מכתבו היקר בחוד"ת על דברי תשובתי בדבר תנורים-חשמליים קראתי בתשומת לב והנני להשיב הנלפענ"ד בקצרה כדי שלא להטריח על כ"ג. (א) בנוגע להערתו הראשונה דלחשש שמא יגיס אפשר לתקן שכיסוי הקדירה יהי במסגרת או מהדק יפה שלא יהא קל לפותחה, לענ"ד מסופקני מאד אם אפשר להחיר הדבר בתור היתר כללי של הלכה ומורין כן על סמך זה שהמון העם יסדרו מסגרות לכיסויים או יהדקו יפה, כי ראשית ברור הדבר שההמון יתפוס רק צד ההיתר, שמוחר להשים התבשיל על התנור שיתבשל בשבת, אבל לא ישמור גם על הפרט העיקרי הזה של שימת מסגר על הכיסוי או שיהא מהדק יפה, כי רק לטוח הכירה או לסתום יודע ההמון לשמור ושומר, כי לא צריכים לשום גישה לשם בשבת, אבל בקדירה עצמה שבעלת הבית צריכה בהכרח לגשת לשם מרי פעם בפעם ע"מ להשגיח שלא תקדיח תבשילה [ובפרט בתנור חשמלי המבשל במהירות גדולה] ספק גדול הוא אם אפשר לסמוך על זה שישמרו להשים מסגרת או להדק יפה. שע"כ לפעמים עד שתספיק לפתוח המכסה ישרף התבשיל.

ותו, לגמרי לא ברור לענ"ד הדבר אם כבנידוננו יועיל ע"מ הדין אפי' שימת מסגרת, כי מכיון שהתבשיל מתבשל מהר וצריכים אותו ע"מ לאוכלו מיד, א"כ מה יועיל לנו המסגרת או ההדקות יפה אם בהכרח הדבר לגשת מרי פעם לפתוח ולראות על התבשיל ועל התכלין החסר, וכל היתר זה של טוחה בטיס לא מצינו אלא בכגון צמר לורה שאינו צריך זה

printed from Otzar Hahochma www.otzar.org

לאתו יום, ועכ"פ לא מיד, או אמרינן שאם טוח הכיסוי בטיס מידכר ולא יבוא להגיס, וביותר י"ל שמידכר ולא יבוא בכלל לפתוח, וזה מדוקדק בדברי רש"י שכותב דכולי האי לא טרח, ומידכר" והיינו דכולי האי לא טרח לבוא לגלות המכסה, כי בינתיים מידכר, וכן בדברי התוס' שכותבים, ואין לחוש שמא יגלה ויגיס וכו'. והיינו שלא יבואו לגלות כלל, אבל בתבשיל שצריך לאכלו לאחר כבנידוננו ומחכה בכל רגע לבישולו י"ל דלא מועיל אפי' טוח בטיח אם אינו מבושל עוד כלל, דמה יועיל לנו כל זה אם בהכרח להסירו לראות התבשיל המתבשל, ובלתי אפשר כלל לכוון ולפתוח בדיוק בעת שכבר מבושל, וא"א לדקדק בזה כלל, ולכן לא יצויר שלא יבואו לתחוב כף ע"מ לבחוש או ע"מ לטעום ויעברו על איסור בישול, ועיין באורח (סי' ש"ח סעי' י"ח), ובט"ז ס"ק כ"ג, ומג"א ס"ק מ"ד.

(ב) ובנוגע להערתו השני' של כ"ג שיש לזון לומר שאין לנו לאסור ע"ש אטו שבת, מכיון שעובדא זו של כירת חשמל לא היה אז ולא אסורה אין בידנו לגזור מעצמנו, ומסתייע מהירושלמי בשביעית (פ"ב ה"ד) שאמרו דאין מוסיפין על הגזירה והתוס' בשבת שהבאתי דנים על מה שלא גזר מתחילה גם בשריית סממנים ודיו וצידה, ע"כ.

הנה באמת דבר זה שאין לנו לחדש גזירות, מצינו כזה במ"מ (פ"ה מה' חמץ ומצה ה"כ) שמתרץ שם השגת הראב"ד וכותב: ואני אומר אין לנו לגזור גזירות מדעתנו אחר דורות הגאונים ז"ל, וכן בב"י בטור או"ח (סי' י"ג) ומג"א ומחצה"ש סק"ח, גבי ציצית, ובמג"א ומחצה"ש (בס"י) ש"א ס"ק נ"ח) גבי רחיצה בשבת, ע"י"ש.

אכן אבל שם במ"מ המדובר היכי שבכ"ל לא מצינו שגזרו בזה אלא אדרבה מצינו שהחירו לחכמים, ע"ש, וכן בב"י המדובר היכי שבמפורש התירו הדבר ולא גזרו שום גזירה ואנו רוצים לגזור ולאסור במה שהתירו, כגון בציצית שהתירו לא להסיר בכרמלית בשבת הטלית שנפסל, ואנו רוצים לאסור, בזה אין ביכלתנו, וכמו שמסביר שם הב"י דכיון דבטליתות דידהו היה זלוול בפשיטתן ולא גזרו רבנן בכרמלית לגבי טלית בשום טלית לא גזרו דלא פלוג רבנן בין טלית לטלית, וכן בההיא דרחיצה בשבת התירו במפורש הרחיצה, ורק אנו רוצים בנסנינו לגזור ולאסור מכיון דאפשר בלא רחיצה, בזה אמרינן דכיון דלא גזרו חכמים שרי, אבל כבנידוננו שמצינו מפורש שגזרו בכדומה לזה משום שמא יבוא לעשות בשבת, שפיר י"ל שמדמינן מילתא למילתא לומר שכוונת גזירתם היתה בזה ובכ"ל כיוצא בזה.

וכן בההיא דירושלמי שביעית שסביא כ"ג, המדובר שם להוסיף לגזור לאסור על מה שלא אמרו כלל אף שהיה מציאות זה בימיהן, כגון להוסיף לאסור

שורש סימן ז ציץ אליעזר נג

גם הפירות על מי שנשע פחות מלי יום לפני ר"ה. ע"ז אמרו שם: אין מוסיפין על הגזירה, אבל בנידוננו הרי כן אסור דבר כזה שיש לחשוש שיבואו לעשותו בשבת, ורק שעל זה ביחוד לא אמרו מפני שעוד לא היה מין מציאות כזה, בזה שפיר י"ל שכולא חרא גזירה היא, ואין זה הוספה על הגזירה כי אם ביאור כוונת גזירתם, שהיתה לגזור ולאסור בכל הדומה למה שגזרו כשקרוב הדבר לחשוש שיבואו לעשות כן בשבת.

ג) ודברי התוס' בשבת שם שהבאתי ברברי, מתפרשים בכוונתם שבי"ה לא התירו כי אם כשליכא למיחש שמא יעשה כן בשבת, והיינו כשהאיסור לעשות זה בשבת ברור, אבל כל שלא דמי איסור כל כך ואיכא למיחש שמא מתוך כך יבוא לעשות כן בשבת, לא התירו, וכן משמע גמי כן מדברי הרשב"א, שבי"ה לא התירו כי אם באב מלאכה דומיא דסממנים, דמבדל בדילי אינשי מינייהו דכ"ל ע"מ א יד עי דאסור וזהירי בהו, אבל כל שכ"ע לא ידעי ולא מבדל בדילי אינשי מינייהו דומיא דנתנית מים תחת הנר, ולא דמי אנפשיה ולא חשיבא ליה מלאכה וסבר דשרי, בכה"ג לא התירו ב"ה, וממילא לפי"ז לא מיקרי כנוד"ד הוספה על הגזירה כהערת הר"ג, כי כל כה"ג דלא דמי אנפשיה ולא מיוזר זהירי בהו אינשי וסברי דשרי אפילו בשבת, לא התירו ב"ה מלכתחילה.

וראיה לדברי אלה ולדברי שם בתשובתי, שכל שאיכא למיגזר דילמא יעשה בשבת, וכל דאיכא למיחש מפני הרואים שיסברו שבשבת נתנו שם לא התירו ב"ה מלכתחילה, מדברי התוס' שבת (ד' י"ז ע"ב) ד"ה אין נותנין, שמביאים שמכאן היה נראה לר"ת להחיר על ידי קבלנות נכרי לבנות בשבת, ועוד מביא ראיה מריחים דשרי ב"ה אליבא דרב יוסף בגמ' דמתירין להניח שם חטין מבעוד יום ויניחנו כל השבת, כל שכן קבלנות עד ידי נכרי דשרי, ודוחים זה, וז"ל: ואינו ראיה דירעי כ"ע שהריחים טוהנות מעצמם וידעי גמי שהחטין הושמו מע"ש, אבל קבלנות יאמרו שצוה להם בשבת לעשות, עיי"ש. הרי מבואר כדברי הנ"ל שלא התירו ב"ה מלכתחילה כי אם היכי שאין חשש של מפני הרואים, אבל כל היכי שאיכא חשש קבלנות נכרי לא הותר, ואין זה מוסיף על הגזירה, וה"ה בנידוננו הרואים לא ידעו שהושם מע"ש ויבואו להתיר גם בשבת, וכנ"ל.

ד) ערך עולה על דעתי טעם נוסף לאיסורא, עפ"י המבואר בשבת (ד' י"ח ע"ב) וברמב"ם (בפ"ג מה' שבת ה"ב) ובשו"ע אור"ח (סי' רנ"ג סעי' א' וסי' רנ"ד סעי' ח'), דזה שמותר לתת על כירה מבעוד יום להשהות עליה תבשיל שלא נתבשל כלל, ולא מיישינן שמא יחתה, הוא משום דכיון שהוא חי מסיח דעתו ממנו עד למחר ובכל הלילה יכול להתבשל

בלא חיתוי, ולכן עסיסיות ותורמסין שאינם צריכים ביטול רב ודעתו עליהם לאכלם לאחר אסור ליתנם לתוך החנ"ד ע"ש סמוך לחשיכה אע"פ שלא נתבשלו כל עיקר משום שמא יחתה, ע"ש, ובמ"מ ומג"א, ובסי' רנ"ד סעי' ט' וכן בסעי' א' שצ"ל שאצל האש אסור להניחו סמוך לחשיכה שממחר להתבשל ואתי לתתוי, ועיין גם במג"א סוף סי' רנ"ט בדיני שהיה והטמנה בקיצור.

וזאת להקדים, ונראה לומר דכל שאסרו באינו גרוף וקטום משום שמא יחתה, אסור מצב כזה בכל גוונא אפי' אם כפי שלפנינו לא שייך שמא יחתה, משום דמצב כזה כבר נאסר ולא פלוג, וכדמצינו בשבת (ד' י"ב ע"ב) גבי לא יקרא לאור הנר שמא יטה, דאמר רבה אפי' גבוה שתי קומות ואפי' שתי מרדעות, וכו', ופירש"י: אפי' גבוה דליכא למיחש להטיה, דכיון דגזור לא פלוג למילתייהו, וי"ל דה"ה בכאן, ובאמת אין אנו צריכים בזה להביא ממרחק לחמנו, כי מצינו כזאת בגזירה זו גופא של שמא יחתה, והוא בשבת (ד' ל"ד ע"ב) שאומר רבא שלכן אין מסמינן בדבר המוסיף הבל אפילו מבעוד יום, גזירה שמא יטמין במרץ שיש בה גחלת, אמר ליה אביי ויטמין, גזירה שמא יחתה בגחלים, וכן בכה"ג בשבת (ד' ל"ח ע"ב) גבי לא יטמינה בחול וגבי מעשה שעשו אנשי טבריה והביאו סילון של צונן לתוך אמה של חמין, וכן נפסק באור"ח (סי' רנ"ז סעי' א') וס"ז סק"א ומג"א סק"ג [ע"ש ברמ"א, וכן ברמב"ם ס"ד מה' שבת ה"ב ובמ"מ ולח"מ] ובסי' שכ"ז סעי' ג' ומג"א סק"ד, עיי"ש, הרי שגזירה זו של שמא יחתה חלה אפי' בגוונא שבאותו דבר לא שייך שיחתה' מכיון שזה מיהת במצב כזה שעם גחלים שייך שיחתה, ומתחילה כשגזרו על שמא יחתה גזרו על כל הדומה למצב כזה שיכולים בשום פעם לבוא מתוך כך לחיתוי ומשו"ז אין זה גם גזירה לגזירה, וכמו שמבאר הרמב"ם בפיהמ"ש בשבת פרק במה טומנין ע"ש.

ונזדמן לדידי כימים אלה קובץ שימוש חכמים שיצא זה עתה לאור, ובו נדפס קונטרס בדיני שחיה מהגאון בעל חזון אי"ש שליט"א, וראיתי באותיות כ"א כ"ב שמבאר ג"כ בדומה לזה, שמציאות מצב זה ששרשו שמא יחתה אסור חכמים, והכל בכלל הגזירה, ומשום כך במכונה חשמלית שהוכן מע"ש לבוא בשעה פלונית אסור שם גליתן לתוך התנור קודם שבא האש אפי' תבשיל שבישיל כל צרכו ואפי' הוא חם, וכדין איסור חזרה, דחשיב כמשהה בשבת, ואפי' אי התנור שמסיק הנכרי לא חשיב משהה, התם מחוסר מעשה של בעל בחירה, אבל הכא דסוף חום לבוא מעצמו נראה דחשיב משהה, עיי"ש.

וה"ה בלא נתבשל כלל שאסור אפי' להשהות מע"ש בכה"ג שהוא במצב זה שבעלמא שייך בכה"ג

נד שרית סימן ח ציץ אליעזר

שמה יחתה, וממילא אסור משו"ז גם בנידוננו מכיון שבעלמא בכה"ג לא בכירה חשמלית שייך שמה יחתה או יעלה את האש, ואם נתיר בזה יבואו להחזיר גם בהמצאה מחודשת כזאת שכן יהיה שייך שמה יחתה. כמובן שטעם זה לבד אין בו בכדי לאסור בהחלט, ראשית יש למצוא עצות איך לסדר באופן שירד החשש הזה, גם יש עוד מקום לדון הרבה בעצם הנחה זו לאסור כל שהוא במצב כזה שבעלמא שייך שמה יחתה, עיין בס"ז (סי' רע"ה סק"ב) בהא דאין קורין לאור הנר, שהשו"ע כותב, "וכן בנר של שעוה", וכותב ע"ז הט"ז דאין מ"י דבנר של שעוה אסור ג"כ דלא חילקו חכמים, דבזה היה לנו לומר בזה לא נאסר מעולם, אלא האי וכן קאי ארישא דתחילה גזרו גם בזה משום שמה יסיר ראש הפתילה ונמצא מכבה, ע"ש ובמג"א סק"ב וסק"ג ובמחצת"ש, וכן עיין בשערי תשובה בס"י רנ"ד שמביא בשם הפמ"א ח"א ס"ס פ"ד שמה שיש גותנים הסיר של טע"א סמוך לחשיכה על כלי הברזל וכו' איסור גמור הוא וכו' וא"ל דלא שייך חיתוי דאין כאן גחלים אלא משקה הדולק, דהא חזינן כשממרטין בתוך המשקה הלהב עולה יותר, ויש לחוש לחיתוי, ע"ש, ומשמע הא אי לא היה שייך חיתוי היה מותר אף שבעלמא במצב כזה שייך חיתוי, ועיין גם בארי"ה (סימן שי"ח סעי' ד') ובמג"א סק"י והגהות רע"א שם עיי"ש, ויש <sup>ואוצר החכמה</sup> להאריך הרבה.

**אבל** כתבתי זה בתור סניף נוסף לכל לטעמים שכתבנו. **כן** יש להזכיר דברי השו"ת מחנה חיים ח"ג סי' כ"ב, שמובא בספר שביתת השבת מלאכת זורע, הסובר שהגם שמותר להחזיל מלאכה בע"ש והיא נגמרת מאליה בשבת, מ"מ אסור לעשות בחול לגרום שיהיה גם התחלה גם הגמר בשבת, דהא לא עושה התחלת מלאכה בימי החול, וכאשר יתחיל בשבת מלאכה כגון הדלקת הנר הבישול נחשב כאלו עכשו עושה הפעולה אשר מתחיל המלאכה, ואם יעשה פעולה אשר ידליק הנר בשבת או יתחיל בשבת באמת חייב עליו שמחלל שבת בהתחלת מלאכה ועובר על ל"ת מלאכה, מה לי אם פעולת גרם מלאכה ה' בחול או בשבת, ע"כ, ומסתיע מדברי הירושלמי בה"ה עיי"ש. ועיין גם בסוף תשובתי הקודמת בשם האור שמח <sup>ואוצר החכמה</sup> בדעת הירושלמי.

הן אמת שיש הרבה לדון בדבריו, אלו של המחנה חיים, וכמו ששואל עליו הבעל שביתת השבת וכן כ"ג שליט"א שם, אבל לענין בישול נלענ"ד שיש שפיר לאסור מכל הלין טעמי שכתבתי. וא"ל ה' שטוחה בקשתי שלא אכשל בדבר הלכה, והגני בכבוד רב ובברכה מרובה, ידידו מוקירו ומכבדו כר"ע

אליעזר יהודא וולדינברג

printed from Otzar Hahochma www.otzar.org

שׁוּׁת      סִימָן יח      צִיץ אֱלִיעֶזֶר ח״ג      פג

## סימן יח

[מקור: חתומה]

### בישול וחימום תבשילין על תנור חשמלי הנדלק בשבת ע"י שעון מכון מע"ש.

ב"ה.

ז' מניא חש"ה. בין המצרים. ירושלים. עיה"ק תובב"א  
לרב גדול אחד

אחדשה"ט באהבה וכבוד.

קראתי בתשומת לב הערתו הנכבדה על דברי בספרי שו"ת ציץ אליעזר ח"ב סי' ו' ממה שמבואר באו"ח סימן רנ"ג סעי' א' דגרופה וקטומה מותר להשהותו אפילו כשלא הגיע כמאב"ד, ואף הגרע"א לא משיג כי אם על כשלא הגיע כמאב"ד אבל בהגיע כמאב"ד מודה שמותר וא"כ לפי מה שנהגים להניח חתיכת פח כדי לעשות בכך את הכירה לקטומה א"כ מה טעם יהי' אסור מפני זה שהתנור נדלק אח"כ מאזי ע"כ. והנני להשיבו את הנלעג"ד בזה. אשר בעצם הזכרתי מכל זה בספרי שם.

א) בדברי בספרי שם הזכרתי במפורש שלתירוקן הג' שברמב"ן שבת (ר' יוח' ע"ב) יש מקום לומר שלא גזרו לשמא יגיס אלף בצמר ליוורה לפי שהוא קרוב להיורה ומפסיד הרבה, וכל חששתי בזה הוא לתירוצי הרמב"ן הראשון והשני, ולפי התירוצים ההם יש לחלק נידוננו גם מההיא דסי' רנ"ג סעי' א' ששואל כתי"ד, והוא ששם הרי המדובר שהתחיל בחימום ובישול מע"ש ונמשך ככה בשבת, ובוזה הוא שטובר השו"ע דמותר בגויק אפילו כשלא הגיע למאב"ד ואין לחשוש לשמא יגיס די"ל משום דס"ל להשו"ע כתירוקן הראשון של הרמב"ן שאין דרך להגיס אלא משעה ראשונה וההגסה הראשונה כבר היתה מע"ש עם התחלת הבישול, והגרע"א ס"ל דכל שלא הגיע למאב"ד יש לחוש לשמא יגיס, ומשהגיע תו ליכא משום מבשל, אבל כל זה כשהמאכל לא הצטנן אלא נמשך בבישולו מע"ש. בזה השיטה אחת מותר אפילו בלא הגיע למאב"ד מע"ש, ולשיטה אחת מותר דוקא בהגיע, ומטעמים הנ"ל. אבל משא"כ בנצטנן לגמרי כנידוננו שהתבשיל הצטנן לגמרי ויתחיל את בישולו מחדש ביום השבת עם הגעת זמן הדלקת התנור. בכה"ג נחשב כבר כהתחלת בישול, והגסה ראשונה, ולכן כתבתי שפיר בספרי שבאופן כזה לא מיבעיא בלא נתבשל כלל או לא הגיע עוד למאב"ד שבדאי יש לגזור ולאסור משום שלא יגיס, אלא אפילו בנתבשל כל צרכו ונצטנן והוא דבר לח ג"כ יש לגזור משום שלא יגיס שאסור ע"פ מדרבנן לפי הפוסקים שהזכרתי בספרי שם.

ב) ובהתחילי לעיין כעת על ענין הנחת חתיכת פח כדי לעשות בכך את הכירה

לקטומה, ואם אולי יש לתת לתנור חשמלי שחומר רב דין תנור שלא מועיל גרו"ק נקרה בינתיים לידי ספר חזון אי"ש על ה' שבת שיצא זה עתה לאור וראה זה פלא שראיתי בדבריו בסימן א' אות י"א שכותב לדבר פשוט וברור דמה שנהוג בארצנו הק' שפתילת האש למטה תחת הפטפוט ושופתין הקדירה למעלה על הפטפוט, האש שתחת שולי הקדירה דינו ככירה שאינה גרופה ואף אם מעמידין פח של מתכת ומשימין הקדירה בתוך הפח מ"מ לא חשיב כדין נתן קדירה ריקנית על הכירה להפסיק דהכא לא הוי רק ככיסה את הקדירה בכיסויי' והעמיד הקדירה על הכיסוי דזה חשיב על גבה, והלכך אם נטל אין מחזירין בשבת ואפי' עורה בידו ורעתו להחזיר, ע"כ, ולדבריו יוצא שרבים וכן שלמים נכשלים באיסור החזרה בשבת. ועיין במג"א בסי' רנ"ג ס"ק ל"א, ויש להאריך.

כן ראיתי בחזון אי"ש שם בסימן ב' אות ב' שאוסר ג"כ כדברי להעמיד קדירה מע"ש במקום שחום החשמל יבוא בשבת ומטעם אחריו, וז"ל: והלכך אף אם העמיד קדירה מע"ש במקום שחום החשמל יבוא בשבת אסור ואף אם נתבשל כמב"ד מע"ש נראה דאסור דחום החשמל חשיב כאינה גרופה ואף אם התנור סגור אין כאן היתר טח בטיס המבואר ברמ"א סי' רנ"ד ס"א. רק בנותן מע"ש, אבל לא מצינו היתר זה ליתן בשבת, ומיהו בע"ש מותר ליתן בתנור סגור כמו שמותר ליתן לאינו גרוף בהיתר של שריק, ע"כ. ועיין עוד בדבריו בסימן א' אות כ"ב. ויש לישא וליתן בדבריו, ובעיקר בדבריו הקודמים, וכאן באתי רק לעורר ולהראות לכת"ד שאין הדבר כ"כ פשוט להיתר כמו שחושב כתי"ד, ואדרבה לפי הנ"ל ועפ"י שאר הדברים והחששות שכתבתי שם בספרי כרעתי או כן דעתי עתה שאסור מדינא להשים מע"ש קדירה עם מאכלים שלא נתבשלו כלל או שנתבשלו רק כמאב"ד ע"ג תנור חשמלי שעתידי להדלק מאזי בשבת.

והנני בכבוד רב ובברכה מרובה

### שנית להנ"ל

ג) רק כרגע נתפנתי לעיין בתשובתו השניה אלי. עברתי על דבריו בעיון, ואני מתפלל מאד על מה שמניח כ"כ כהנחה פשוטה שדעת רוב הפוסקים הוא דבנתבשל כמאב"ד שוב אין בישול אחר בישול ואף בדבר לח פסק הרמ"א כהסוברים דאין בישול אחר בישול ומה שאוסר בנצטנן לגמרי הוא רק משום תומרא דרבנן וכו' ועפ"י מסיק וכותב שלכן הן אמנם שבעיקר דין אין בישול אחר בישול כיון דהוי' ספיקא דאורייתא פסק שפיר בשו"ע כהרמב"ם דלא שרי כי אם בנתבשל כל צרכו משא"כ לענין

## ציץ אליעזר ח"ג

## סימן יח

## שו"ת

## פד

שאינן להם על מה להשען, ואני מתפלא מאד על מה שמסיים כתיב בלשון "ומהכית נחפש חומר בדבר המפורש בשו"ע להקל", כי נדמה שלפי מה שביארתי והוכחתי במכתבי הקודם ובמכתבי זה, אין לנו שום גילוי דין בשו"ע להקל בכגון גירוננו, ובפרט עם צירוף שאר חששי האיסורים שכתבתי שם בספרי.

והנני בכבוד רב ובברכה מרובה

ידידו עוז

אליעזר יהודא ווילניברג

גזירה דרבנן דשמא יגיס שפיר מצינן לומר דבזה יש לסמוך על דעת רוב הפוסקים שסוברים דאין בישול אחר בישול אף משנתבשל רק כמאב"ד עכ"ד. ותמהני, ראשית לא ארע איה מקום הנחתו הפשוטה שדעת רוב הפוסקים דבנתבשל כמאב"ד שוב אין בישול אחר בישול, אדרבה במ"מ (כפ"ט מה' שבת ה"ג) אני רואה ההיפך מזה, שכותב בשם הרשב"א וקצת מהמפרשים דכל שנתבשל במאב"ד אין בו משום חיוב בישול דבר תורה, ומשמע מזה שאכל דעת רוב המפרשים אינו כן, וכן בביאור הלכה בסי' ש"ח מביא שורה שלימה של פוסקים הסוברים שכל עוד שלא נגמר בישולו כל צרכו יש בו משום בישול דאורייתא, ושנית, מה שמוסיף וכותב "ואף בדבר לח פסק הרמ"א כהסוברים דאין בישול אחר בישול ובנ"י אני רואה בזה עירוב פרשיות, כי מה שמצינו זה ברמ"א הוא בנתבשל כל צרכו, כמבואר בהדיא בסי' רנ"ג סעי' ה' ובסי' ש"ח סעי' ט"ו, אבל בנתבשל רק כמאב"ד פוסק השו"ע בהדיא בסי' ש"ח סעי' ד' דבלח אם לא נתבשל כל צרכו ואפי' נתבשל כמאב"ד שייך בו בישול אפי' בעודו רותח, ועיין שם במשנה ברורה ס"ק כ"ו שכותב דלאו דוקא כמאב"ד אלא ה"ה יותר עד שיגמר בישולו שייך בו בישול מה"ת, ובזה הרמ"א לא משיג כלל על הב"י, ומשמע שמורה לזה בפשיטות שכן היא הכרעת ההלכה דשייך בו בישול מה"ת עד שיתבשל כ"צ, וכן מעתיק השביתת השבת במלאכת מבשל סעי' ט' ומסיים וכותב: ולפי"ז אפי' ע"י גוי אסור, ואם נטל קדירה מהכירה וספק לו אם נתבשל כ"צ אסור להחזירה אף שעודה בידו וכו', והיינו ככל ספק מה"ת שאוליין לחומרא עיי"ש, וא"כ מה שייך לדון להקל ולומר שלענין גזירה דרבנן דשמא יגיס נסמוך על דעת הפוסקים שסוברים דאין בישול אחר בישול, בזמן שהכרעת ההלכה היא שיש בישול מה"ת, והאם לא ס"ל לכת"ר שאם נאמר כן להקל על השמא יגיס יראה הדבר כולוילא במידי דרבנן, דהגע בעצמך, אם יעבור ויגיס יתחייב מה"ת משום מבשל [וכן כותב בהדיא בשו"ע הגרש"ז בסי' ש"ח סעי' ט' שכל שלא נתבשל כ"צ יש בו משום בישול אפי' בעודו רותח ואפי' יתבשל מאז לא עשושה דבר שמקרר בישולו כגון שמגיסו בכף] ושגזור לשמא יגיס נאמר שלא גזרינן מפני שאפי' יגיס אין בישול אחר בישול, היש לך זלזול דרבנן יותר מזה, ובזה הדין גותן להחמיר אף לו בספק דרבנן, כדמצינו בכה"ג בשאר מקומות היכי שמקלעי יחד ספק דאורייתא עם ספק דרבנן.

ובנוגע לתירוץ הג' של הרמב"ן לדעתי אין לנו שום

הוכחה מכרעת שדעת הפוסקים היא כן,

ואין לנו שום גילוי מפורש לזה, ולכן אין לנו להקל

בחדש איסור דרבנן [שחמורה ד"ס כד"ת] בסברות

printed from Otzar Hahochma www.otzar.org

## ש ו ת

## סימן טו

## ציץ אליעזר ח"ז

## קא

ולא מיבעיא שאסור להשיב מע"ש תבשיל שעיד לא נתבשל כלל או שנתבשל רק כמאב"ד, אלא אפילו נתבשל כבר כל צרכו ושם אותו על התנור שירתח עוד הפעם בשעה שידלק ג"כ אסור, יעו"ש, וכן במה שהוספתי לכתוב בזה גם בספרי בחלק ג' סי' י"ח, ויעו"ש במה שהבאתי בזה גם בשם החזון איש בה' שבת סי' ב' אות ב' ובעוד כמה מקומות בספרו שם שיוצא ג"כ לאיסורא.

**אולם** כפי שיראה בספרי שם בח"ב גטא דעתו של הגאון הגרצ"פ פרנק ז"ל בדברי תשובתו אלי להקל ולהתיר הדבר אם יתכן שכיסוי הקדרה יהי במסגרת או מהודק יפה שלא יהא קל לפותחה, ולא סבר דיש לגזור בזה ע"ש אטו שבת, וכן בח"ג שם גטא גם דעתו של רב גדול אחד מגדולי ההוראה, שאליו מכוונת דברי תשובתו שם, להתיר ג"כ אם יניח חתיכת פח כדי לעשות בכך את הכירה לקטומה.

**אמנם** אנכי הרבתי חזון להשיב בארוכה על דבריהם ועל משמרת עמדי לאסור את הדבר כיעו"ש, וכן ראיתי בספר חלקת יעקב שיצא לאור לאחר מכן, לאחד מגדולי הרבנים שבדורנו, בח"א סי' ג"ז שגשאל ג"כ בכעין שאלתנו אם מותר להעריך השעון מע"ש לשעה מיוחדת בשבת והעמדת התבשיל יהי קודם הבערת הכירה, או מערב שבת, כדי שיעיז יוכל לאכול חמין בשבת, והעלה לאסור בכל גוונא אפילו אם יעמיד מעו"ש, ומטעמא דיש לחוש דאם נתיר מעו"ש יעשה כן גם בשבת, ויצא מזה כמה מכשולים, ומסיים בלשון "ואף ששמעתי שיש כמה שמקילין לעצמן, לא חדרו לעומק הענין וידי אל תהי בזה" עיי"ש. ושוב ראיתי גם מ"ש באריכות בזה לאיסורא בשו"ת זקן אהרן (וזלקין) ח"א סימנים ט"ו ט"ז עיי"ש.

(ב) **אבל** האמת ניתנה להאמר בדברי האחרונים מצינו גם לעוד כמה גדולים שנטו קו להתיר בכעין זה, ובראש ובראשונה אציין למה שמצאתי בספר מתא דירושלים על הירושלמי סדר מועד בפ"ק דשבת הלכה ה' שכותב וז"ל: שמעתי מאמ"ו הגאון התם סופר שמופלגי תורה דק"ק פ"פ דמיין שעמדו ללמוד תורה בליל שבת ורצו לשתות קאווע חם חדשו להם דבר הכמה והעריכו להם ע"ש עצים דקים זה על זה והעמידו עליהם קדירה של קאווע קר ושמו תחת העצים ה"קם האלו לונט ושמוה תחת העצים והדליקו אותו בקצה האחרון שלה והלונט היתה מהבהבת עד ב' שלישי הלילה ואז נגעה אל חוט גפרית וגדלק והודלקה העצים ונתהמם הקאווע ואע"ג דאם עושים כן בשבת חייב מ"מ לא חשו משום דקיי"ל כב"ה עכ"ל וזהו בדומה להצויר שהובא בספרי שם בח"ב בשם שו"ת מהר"י חגיז ח"א סי' קפ"ט ע"ש.

הרי לפנינו מעשה רב של מופלגי תורה בזמנו של החתם סופר שהנהיגו לעצמם להתיר העשייה בכעין נידוננו, דהיינו להעמיד בע"ש קדירה של קאווע

## סימן טז

[1234567.html]

**אם** מותר להעמיד מערב שבת מיחם חשמל עם תה עבור קהל ביהכ"נ אשר החשמל שבו מתכבה עפ"י שעון בחצות וחוזר ומדליק בבקר והמים חוזרים ומתחממים.

ב"ה יום ועש"ק ח"י לחדש טבת תשכ"א.

ירושלים עיה"ק תובב"א.

לכבוד התורני יושב בשבת תחמוני באהלה של תורה נישנית סלבודקה בבני ברק ה"ר אברהם מנחם לוריא ג"י. שלום וברכה.

**שאלתו** שאלת חכם קבלתי בראשית השבוע ובהיות והיא נוגעת למעשה הרני ממחר להשיבו על אף טרדותי המרובות בימים אלה.

**ת"ל** השאלה: בביכ"נ מסוים אשר בעירנו נוהגים בחורף להעמיד מיחם חשמלי עם תה עבור קהל המתפללים. המיחם הוא בעל שני שקעים (שטעקקונטקט) האחד לשם בישול המים והשני בעל עוצמה קטנה, לשם החזקת החום למשך כל יום שב"ק, השעון האוטומטי שבביהכ"נ מכבה החשמל בחצות הלילה, וחוזר ומדליק בבקר, המים מתקררים במשך הלילה ולמחרת כשתחזור ורם החשמל מתחממים שוב המים כעבור שעות אחדות, ונתעוררה השאלה אם בזה האופן שייך איסור שהיה כיון דיש בזה חשש דשמא יחתה דאפשר להכניס התקע לשקע החזק יותר וכו' עכ"ל השאלה.

(א) **והנה** בשאלה כעין זו כבר נשאלתי ודנתי בספרי שו"ת ציץ אליעזר ח"ב סימנים ו' ז', והוא

על אודות אם מותר להכין לשבת תבשילין באופן שישים את קדרה עם המאכלים הבלתי מבושלים, או אפילו המבושלים כבר, על כירה חשמלית, מערב שבת, ולהתקין מע"ש שעון חשמלי שיפתח את החשמל בהתאלה הבישול ויסגור בסוף הבישול והכל נעשה מעצמו בשבת, ובדברי תשובתי נגעתי בנימוקי האיסורים שמעיר עליהם כת"ר במכתבו, ועוד מוסף עליהם, וכן בגזירה דשמא יגיס, והעלתי לאיסורא,

**קב      ש ו ת      סימן טז      ציץ אליעזר ח"ז**

הצ"ח ה'תשס"ה

קר על עצים שיודלקו מאליהם בשבת ויחממו את הקאוע. ובצד מה בנידוננו עוד יותר קל מהגידון דשם דבשם ניכר עם השימה מע"ש ששם זאת במתכוון שיתחמם ביום השבת בבוא הזמן ואילו בנידוננו לא ניכר גם זאת. והשימה מע"ש היא שימה רגילה של מטמין או שם דבר חם לשבת ורק אח"כ בשבת גופא מצטנן וחוזר אח"כ ומתחמם מאליו.

הן אמנם הבעל מתא דירושלים שם מתקשה על העובדא וכותב „אלא שאני הייתי מפקפק על זה דהרי בגמ' פריך מוא דלא תמלא אשה קדירה עססיות ותורמסין לימא ב"ש היא ומשני א"ת ב"ה משום שמא יחתה א"כ זה אסור מחשש שמא יחתה" עכ"ל.

**אבל** המופלגי תורה דק"ק פ"פ דמין נמי לאו קטלא קניא באגמא הוי וגם כפי הנראה הגאון בעל החתם סופר ג"כ לא הגדו על המעשה הזאת שעשו וסיפר העובדא דהוי כך הוי מבלי גחיצות להעיר ולהשיג עליה מבחינת ההלכה בכדי להסיר מכשול על להבא שלא יבוא לעשות עוד בכזאת. וצריכים לומר שסידרו באופן שיהא לזה דין של קטומה כגון בהנחת חתיכת פח וכדומה, או שהיו סברי שעצם העובדא שסידרו שלא יהא דלוק מע"ש כי אם שידלק מאליו בשבת בשעה היעודה וכן עצם העובדא ששמו הקדירה על הכירה מע"ש בדרך המותר זהו בעצמו ההיכר וההוכרה שלא יבואו לחתות, ולא מצינו בחז"ל שאסרו ה"ח"א n"ח 1234567 בכה"ג.

**ועכ"פ** אנו רואים שהיו סברי שנוסף מה שלא סברו לחשוש בנידונם משום שמא יחתה, לא חששו ג"כ כלל לשמא יבואו להשים הקדירה גם בשבת גופא (ואולי מפני שבנידונם עכ"פ רואים את הלוגט כל הזמן שמהבהבת וכנ"ל לכן לא היה מקום לחשוש לפן יטעו להשים הקדירה גם בשבת גופא לפני שיודלקו העצים, אבל זה דחוק לומר דמשום האי טעמא הוא דלא חששו). וגם לא חששו לשמא יגיס, ויש לומר הטעם מפני דלשמא יגיס שייך רק בתבשיל אבל לא גבי חימום או בישול מים, ואע"ג שיש גם מעט הפה מעורב במים סברו שאין זה משנה ואין חשש שמא יגיס, ובפרט שכפי הנראה היה זה מורתח כבר עוד מבע"ש והיו צריכים רק לחזור ולחממם, ובזה הרי ישנם גם כמה מהפוסקים שסוברים שאפילו גבי לח אמרינן דאין בישול אחר בישול, ועכ"פ אין בכה"ג כלל חשש לשמא יגיס.

ג) וא"כ לפי"ז ה"ה שיש מקום להתיר גם בכגון גידוננו שהמדובר ג"כ לא בתבשיל כי אם בחימום טה. וכפי הנראה גם שהוא כבר מורתח מתאש הקידם של ע"ש וכעת צריכים רק שיתחממו. ועכ"פ אפשר לסדר שיהיה עשוי באופן זה שיהא מורתח מלפני כן, וכמו"כ מלמעלה ישימו טס של ברזל וכדומה

שהא מפסיק בין השלהבת לקומקום כדי שיהא לזה דין של קטומה.

**ובנידוננו** יש בכלל גם פחות חשש לשמא יחתה מההיא עובדא דמופלגי תורה דפ"פ דמין, דבשם יש לחוש לשמא העצים לא יודלקו יפה ויבואו לחתות, אבל בנידוננו במיחם חשמלי מדת החום תוא תמיד על אותה המדה שהעמידה מע"ש וממילא אין לחוש שיבוא להגביה יותר ובפרט שיבוא לעשות מעשה גדול כזה להוציא התקע ממקומו זה ולהכניסו לשקע החוק יותר, ועיין בספר גדולי ציון ח"ט סי' י"א מה שכותב בדומה לזה לומר לגבי פתיליה דיש סברא לחלק אותה מדינא דפחמים דבשם איכא למיחוש שיתכבו הפחמים ויבא לחתות אבל על מאשינקא כיון שמבשל על המדה שעשה מע"ש שוב אין צריך להגביה ע"ש ואכמ"ל.

ד) **ועוד** זאת ראיתי בספר שו"ת מלמד להועיל בסוף חזו"מ סי' נ"ח שנשאל גם כן על גכדומה של גידוננו, ולענין חבשיל, והוא: דאיש אחד המציא מראה שעות שאפשר להכינו ולהעריכו בערב שבת באופן שבשעה ידועה כגון ב' שעות לפני הוצהרים הוא פותח ברזא של קנה שלהבת גאו שהיתה דולקת מערב שבת בניצוץ קטן מפני שהקנה לא היה פתוח אלא כמחט סידקית וע"י אותה פתיחה נפתח הקנה בריות והיא מוספת ודולקת באור גדול ומחממת קדירה המונחת עליה מערב שבת והשלהבת היא סגורה ומסוגרת באופן שאין לחשוש שמא יחתה ויש ג"כ הפסק בין השלהבת לקדירה ע"י טס של ברזל גם המאכל של הקדירה כבר מבושלת כל צרכו באופן שאינה צריכה רק חימום, ובדברי תשובתו האריך בדין גרם הדלקה ואי מותר לעשות מעשה בערב שבת שעל ידו יוגרם הדלקה בשבת, והעלה להתיר לחמם התבשיל בענין זה ומסיים בלשון והסכים עמי בתשובה באריכות ה"ה ג' מו"ר הירש ראבינאוויץ אבדק"ק קאנווא" עי"ש. אלא דשם היה מסודר גם באופן שאין לחוש כלל לשמא יחתה וכנ"ל. אבל ראינו שלא חששו גם לשמא יבואו להשים בשבת גופא (תגם טגם בכאן יש לחלק שלכן לא חששו לשמא יבואו להשים גם בשבת בהיות וישנו בשם במציאות כל הזמן בעין ניצוץ קטן של אש, אבל כאמור דחוק לומר דרק משום זה לא חששו, ובפשטות מוכח דלא חששו משום שמא יבואו להשים בשבת גם אילו לא ניצוץ האש הקיים וכנ"ל גבי מופלגי התורה דפ"פ דמין).

**וכמו"כ** ראיתי בספר שו"ת הרב"ז (שאפראן) ח"א סי' קלו שנשאל גם כן על כגון דא מהרה"ג מוה"ר שלמה פראנקפורטער רב בברלין וכן גם מהרה"ג מוהר"ר בן ציון ראללער אבד"ק באורזשי זצ"ל, אם יש למצוא היתר שיוחמו תבשילין בשבת על תנור „אלקטרי" באופן שמעמידין בערב שבת את הכלי שעות „עלעקטרישא שאלטאוהר" שלמחר בשבת

printed from Otzar Hahochma www.otzar.org

ש ו ת סימן טז ציץ אליעזר ח"ז קג

בשעה קבועה מיוחדת יודלק הזרם העלעקטרי מאליו ויחמם את התבשילין אשר העמדו על התנור מקודם בע"ש או בשבת. עצמו ע"י נכרי, ודרך המשא ומתן של מחבר הספר שם בדברי תשובתו הוא להתיר הדבר, ואמנם לא נדפסה שם התשובה בשלימותה, ומחבר הספר לא הספיק להשלימה, אבל בן המחבר מעתיק שם מה שמחבר הספר השיב גם בקצרה להתיר הדבר ונדפסה בירחון אוצר החיים שנה ה' מחברת ח' בזה הלשון: "הנה זה איזה שבועות שהגיענו קונטרס גדול המכיל הרבה דפים ערוך מכבוד ידי"ג הרב הגאון הגדול המפורסם סיוע"ה וכו' מוה"ר יצחק יהודה טראנק שליט"א האבד"ק קוטנא יע"א, ושם האריך בחריפות גדולה ובנקיאות נפלאה לבאר צדדי התירים להתיר להשתמש בהתנורים הנ"ל כפי הרצאת כת"ה, ושואל לדעת חו"ד — ויען כי אינני בשלימות הבריאות ל"ע לא השיבותיו עדיין, ואי"ה בל"ג באלו הימים אפנה להשיבו בארוכה כיד ה' הטובה עלי — ל"ע אבוא להשיב לכת"ה חו"ד הלכה למעשה בקצרה, כי הנה נוכחתי לדעת שכמה גדולי ישראל מהרה"ג שליט"א שהסכימו עם כת"ה להתיר, וגם אני בא אחרים למלא את דבריהם להתיר להשתמש בהתנורים כפי הרצאת כת"ה, אך בתנאי כפול קודם למעשה, שהסכמתי איננה עולה אלא על התנורים אשר יעשו תחת השגחת כת"ה בכל תקוני הזהירות הנאמרים בהוצאתו — וטעמי ונימוקי אי"ה בל"ג אכתוב בארוכה בתשובתי להרב הגאון המפורסם וכו' האבד"ק קוטנא שליט"א — ואסיים בכחא דהתיירא רעדיף" <sup>1234567</sup> עכ"ל.

ושם בהנה"ה מוכיח בן המחבר וכותב וז"ל: "אמר בן המחבר: ראיתי בקונטרס 'הלכה למעשה' חמום אלקטרי בשבת" מאת הרה"ג וכו' ר' שלמה טראנקפורטער רב דקהל יראים בברלין הי"ו [הנדפס בירחון אוצר החיים שנה חמישית מחברת ה'] שם כתב לאמר: כי בנד"ד הישראל בעצמו אינו עושה שום מלאכה בשבת, אלא שבע"ש הוא מתקן מנא, שסובב את הכפתור [הנקרא שולטער] לפתוח את הצינור האלקטרי ומעריך ומעמיד את השאלטאוור כדי שלמחר בשבת בשעה מיוחדת יבוא הזרם החשמלי אל המקום אשר שם מתהווה האור או האש מאליו, וגם הכלי שעות לא עבדי מעשה ההבערה אלא שמסיר את המניעה ומניח את הזרם לבוא אל המכונה — וכן המכונה בעצמה אינה עושה מלאכת הבערה, אלא שבתוכה מתהווה הזרם לאש מעצמו, וקודם שמתהווה האש בתנור מעמיד הנכרי את התבשיל עליו, בקונטרס הנ"ל נכבדות מדובר בו, להביא ראיות ברורות וצודקות אשר יעידון ויגידון כי הרשות נתונה להשתמש ב"תנור-אלקטרי" ע"י כלי שעות הנקרא "עלעקטרישע-שאלטאוור" עפ"י אופני הזהירות הללו: א) אם מעמידין את התבשיל מערב שבת על התנור

אלקטרי אין ספק שמותר להחם ע"י לדברי הכל ב) במקום הפסד, דהיינו שיש לחוש שיתקלקלו המאכלים ע"י חמום מותר לומר לעכו"ם להעמיד את התבשיל בשבת על התנור בהפסק קדירה ריקנית קודם שמתהווה האש מעצמו בתוכו, ואם אפשר יעשה לכתחילה ע"י אמירה דאמירה לעכו"ם ג) להרחקה יתירה ולהכירא, כדי שלא יבואו לשום מכשול יתלה מסגר על השאלטאוור ועל התנור האלקטרי, ויחזק גם על המכונה "פסקה" אשר עליה נכתב באיזה תנאים ובאיזה אופן מותר להחם התבשיל בשבת ע"י נכרי על תנור אלקטרי, בסוף הקונטרס הנ"ל הוא מוכיר שמותיהם של הרבנים הגאונים שליט"א אשר הבטיחו לו להסכים עמו בנד"ד בכחא דהתיירא עפ"י אופני הזהירות הנ"ל, עכ"ל בן המחבר של הספר שם שהיה ג"כ רב בבאקארעש.

**העתקתי את הכתוב בספר הנ"ל בהיות ואינו מצוי והדברים נחוצים למעשה [ואכ"מ] לכתוב ולהעיר על עצם התיאורים וההנחות של הרה"ג הנ"ל במהלך הזרם והתהוות האש ואם יש לדון שזה רק גרמא בהיות ובנידוננו נעשה בין כך הכל ממילא בלי ידי אדם].**

ד) עכ"פ מכל הלין גלפענ"ד שיש מקום להתיר ואולי אליבא דכו"ע את שימת הטח מע"ש בנידוננו בהיות והמדובר לא בתבשיל אלא במים באופן שאין חשש לשמא יגיס, בתנאי שישימו הפסקת טס בין הקומקום לבין המיחם החשמלי, וכן כדאי גם לתלות פתקה שכתוב בה "שבת קודש" וזה יזכיר שלא יבואו לעשות ולהשתמש באופן אחר, ואם אפשר עדיפא יותר שגם לא ישימו תמצית הטח לתוך המים באופן שבקומקום יהא רק מים בלבד, דבזה יש לנו עוד סניף נוסף להיתר, והוא ממה שמצינו לכמה מהפוסקים הסוברים דבמים בלבד אין בכלל משום בישול, עיין בשדי חמד כללים מערכת הב' אות צ"ה וש"ת מהרש"ם ח"ג סי' קס"ה, ומנחת שבת סי' פ' אות ק"ז, ואמנם מעטים הם הסוברים כן כיעו"ש בספרים הנ"ל שצינתי, אבל לאיצטרופי לסניף ולחומרא שיבחרו לעשות באופן זה, מיהו חזו שפיר לאיצטרופא, וכן במים לבד הרי בודאי ליכא חששא לשמא יגיס דאין רגילות כלל להגיס במים וזהו אפי' אם נאמר דבמאורע או אפי' בטח לפעמים מגיסים כדי שיתערבו הקפה ותחת ויקלטו במים היטב, ולכן יש לחוש בהם לכך, אבל מים בלבד בודאי אין לחוש כמובן. ה) וננסף לכל זה הרי המדובר בנידוננו הוא ברבים, וברבים ליכא חששא, וגם לא חששא, דיוכירו זא"ז שלא יבואו להכשל, ואולי זהו ג"כ היה הטעם של מופלגי התורה דק"ק פ"פ דמין המובא במתא דירושלים הנ"ל, שלכן לא חששו לשמא יחתה משום דרבים גינהו ומידכרי אהדי, ויש להאריך עוד

## קד

## ש ו ת

## סימן יז

## ציץ אליעזר ח"ז

בנקודה זאת אם מותר בכה"ג בשנים כשם שהתירו לענין הקריאה לאור הנר, ובנידוננו אין אנו צריכים לכך כי כאמור באופן המדובר של נידוננו יש מקום להתיר מכמה וכמה צדדים אחרים.

ואסיים בברכה שיצליחו ד' לעלות מעלה מעלה <sup>לוצר החכמה</sup> במעלות התורה והיראה.

בכבוד רב ובהוקרה

אליעזר יהודה וולדינברג

## סימן יז

## בענין הנ"ל שבסימן הקודם

ב"ה. מוצ"ק אור ליום א' ד' שבט תשכ"א.

ירושלים עיה"ק תובכ"א.

שלום הנניא למאן דעסיק באורייתא תח"ב וכו' מוה"ר אברהם מנחם לוריא שליט"א יושב בשבת תחכמוני בישיבת סלבודקה בבני ברק

אחדשה"ט באהבה.

בסוף השבוע קבלתי מכתבו היקר ובו בא כב' בשניות בדברי סופרים על אודות תשובתי הראשונה שהשבתי לו בנדון התנור-החשמלי בשבת. עברתי בעיון על דבריו והנני לענות לו בקצרה.

(א) מה שמעיר בקשר אם צריכים הפסק טס. הנה יתבונן גא עוד הפעם בתשובתי הקודמת ויראה שלמעשה הצרכתי הפסקת טס. ורק בדרך משא ומתן של הלכה כתבתי כמה צדדים מה שיש מקום לומר בעובדא דפ"פ דמין ובנידוננו שאפילו בלי טס תחשב כקטומה, ואחת מהם מפני די"ל דשאני מעצים וגחלים דהשמא יחתה שם הוא מפני שבמשך הזמן מתעממים והולכים וצריכים לחיתוי, אבל בנידוננו מדת האש עומד תמיד על מעמדו ואינו נפחת כלל מאותה המדה שהעמידו מע"ש ולכן אין חשש שיבוא לחתות, והבאתי אסמכתא מדברי ספר גדולי ציון (שמחברו היה ממורי ההוראה המובהקים בפע"ק) במ"ש לצדד לדון בכזאת לענין פתילה, וא"כ מכש"כ שיש מקום לצדד בכזאת לענין אש-החשמלי, דבשם בפתילה כפי הידוע לא פעם גופל הפתיל לבפנים ומדת האש גפחתת ומשא"כ בחשמל שלא יוכל לקרות בכזאת, וכן כתבתי שם עוד כמה צדדים נוספים, ובמקו"א הארכתי גם בענין דינא של להשתות מאכל ע"ג כירה שאינה גרו"ק ואכמ"ל בזה כי כאמור למעשה הצרכתי הפסקת טס.

(ב) מה ששואל שלא השבתי לו על שאלתו שאולי נחשב זה כחמין שהוחמו בשבת כפי שמצינו ב' שיטות בתוס' שבת ד' ל"ח ע"ב לענין חמין שהוחמו בחמי טבריה. הנה לא השבתי בפרוטרוט כי סמכתי על שצינתי לו לעיק למ"ש בזה בספרי שו"ת ציץ אליעזר ח"ב סי' ו', דשם הבאתי דברי המג"א בסי' שיה"ס ק"י שפסק כהר"ן דבחמי טבריה אסור להעמיד רק בשבת

אבל מע"ש מותר, וכן דברי הגרע"א שמוסיף וכותב ז"ש לדון דגם על תולדות אור מותר להשתות דלא גרע מכירה גרופה דמותר כיון דלא שייך שמא יחתה. ע"ש. ושם בחידושי דע"א כותב כן גם בשם הרשב"א דמשהה ע"ג תולדות חמה לא מצינו מי שיחמיר עליו לשהות וכ"ש למ"ד להחזיר תנן ע"ש [ועיין בפ"י בשבת וכן בספר בן-אורי על מס' שבת מ"ש גם על דברי התוס' שם]. וכדברי המג"א פסק כן גם בפשיטות המשנה ברורה שם בסק"כ עיי"ש. ואין להאריך יותר.

(ג) ובדבר שאלתו מה יועיל בזה טס שיפסיק בין קדירה לכירה אחרי שבמקום חשש האיסור דהיינו השקע אין שום היכר וכל הטעם דהפסיק בירושלמי קטימה כל דהו פ"י המפרשים משום דהקטימה גם אם ה' כל דהו גיכרת שפיר על כל הגחלים, ותליית פתקה לא מסתברא שיועיל בזה וכו' ע"כ.

ואשיבנו. דשאלתו זאת אינה גונעת בפרטוט לנידון השאלה ושאלה כללית היא על אופן ההטמנה של זמננו בכלל שרובם [ועכ"פ חלק גדול] מטמינים המאכלים לשבת באופן זה ששמים טס בין הקדירה לפתילה וכדומה ואת גוף הפתילה שמים לתוך פח ולא סוגרים אותו אפילו במפתח [עיי' שו"ת מהרש"ם ח"ג סי' קס"ה ושו"ת אמרי יוסף ח"ב סי' קע"א עיי"ש] או מהפכים הברוגים לבפנים או שמים על ידם חתיכת קרטון שחוקק עליו תיבות "שבת קדש", וכן השינויים וההיכרים האלה ג"כ אינם בדומים כלל להקטימה בגוף הגחלים.

ובאמת בדומה לזה ראיתי בספר באר יצחק (אייזנבאך) על סדר קדשים שכותב בהקדמה וז"ל: מה שנכשלים דמעמידין התבשילין לצורך סעודת ערב או מים חמין או קאוע לצורך מחר בשבת קודש על מכוונות הגאון וכן מעמידין כלי קאוע על לאמפ של גאוע מלמעלה ע"י מתכות של ג' רגלים שאלתי זה להגאון הצדיק מבריסק זצ"ל והשיב לי שהוא אסור גמור והראה לי הירושלמי בשבת פרק כירה על משנה דאנטיכא עיי"ש שגזר חו"ל כמה גזירות בענין זה, וראה בפנים מאירות ותובא בש"ת ה' שבת סי' רנ"ד, והרב הרה"ג ר' יוסף חיים זאננפעלד נ"י [ז"ל] אמר לי שהוא שאל להגאון בכור אלישר זצ"ל מפני מה שחק על מנהג הרע שנהגו כמה ספרדים והשיב לו דאין כח למחות ומוטב שיהי' שוגגין וכו', ועיין במג"א סי' תר"ח וכל מי שיש בידו למחות החוב עליו למחות וכפרט נכשלין בזה אותן שיש להם ילדים קטנים עכ"ל. ומשמע דלא הוו סברו להתיר אפילו בהפסקת טס דאל"כ יכלו לתקן המכשול בנקל.

א"ך במקו"א הארכתי לבסס מנהגן של ישראל להתיר זה על יסודות מדברי הפוסקים ומלכד דברי המג"א בסי' רנ"ג ס"ק ל"א והמ"ב בס"ק פ"א הבאתי

**ש ו ת      סימן יז      ציץ אליעזר ח"ז      קה**

גם מ"ש בזה בספר שו"ת זרע אמת ח"ג סי' כ"ו ועוד. והבאתי גם מאחרוני זמנינו שדנים בזה באריכות בספר דברי חזקיהו ח"א סי' י"ב וישכיל עבדי ח"ג חא"ח סי' י' וכן הארכתי בעצם דין של היתר שהיה על גבי אינו גרוף וקטום, ולבסוף סימתי את דברי וכתבתי דלכן לפענ"ד איני מוצא מקום לפקפוק כל שהוא על אופן הנהגת ההטמנה הנהוגה בפה. וגם החו"א בספר מועד סי' ל"ז מה שדן לנהוג בארצנו להטמין בפתילת אש למטה תחת הפטפוט הוא רק לענין להחזיר אבל על להשהות לא עולה על דעתו כלל להטיל בזה חלילה שום דופי ושום פקפוק ופשיטא ליה נמי דמותר כיער"ש. (עיין לעיל סי' ט"ו).

**ואוסיף** בזה דגם בספר גדולי ציון שם כותב נמי בפשיטות דאך היותר נכון לעשות לתת על המאשינאקס פח של ברזל כדי להפסיק בין האש ובין הקדירות דבזה אין חשש לקחת הקדירה מהמאשינא [כי בלי זה חושש שם לריבוי הלהב כשמסלקים הקדירה] כיון שהפח מפסיק בין האש, וגם יש סברא דזה הוי כמו קטומה וכמו שכתב הגאון בעל משנה ברורה בסי' רנ"ג ס"א שדעת רש"י דכיסוי לא האש ממש אבל אם כיסה האש והעמיד על גבה אין זה על גבי האש והוי כמו כסוי באפר ולפ"ז אפי' להחזיר מותר עיי"ש.

**כן** אעתיק מה שראיתי באבני נזר חא"ח סי' ג"ט שהשיב בכזאת: "אשר שאלת שקשה למצוא חמין מאשין שיעבור כל השבת ועל גביו יועמד טשייניק שצריך לתינוקות בשבת של פסח ורצונך להעמיד עם מים ובשבת יקחו ממנו. הנה קי"ל סחניא דאמר לשהות משהין אעפ"י שאינו גרוף וקטום וכו' ואין חשש אלא משום דכשלוך ממנו הוא כמגיס וכו' אך לענין ליקח מתוכו דלהרב המגיד אפילו בתבשיל מותר ודאי יש לסמוך להתיר בחמין שמצטמק ורע להן, גם שמעתי בשם הרב הגאון מקוטנא זצ"ל דבמים לבד אין בו משום מגיס ומותר לעשות כן" ע"כ, ע"ש. ודי בכל זה בכדי ללמוד להתיר בהפסקת טס ועא"כ כשנוסף לזה תולים גם פתקה ע"י הברגים וכדומה. **ואגב** נלמוד מזה היתר נוסף לגידוננו כשמעמיד רק מים בלבד שאין לחוש לשמא יגיס. משום דהא שמענו דלדעת הגאון מקוטנא ז"ל והסכים לו גם הגאון בעל האבני נזר ז"ל אין בכלל במים בלבד משום מגיס ומותר לעשות כן.

(ד) **בנוגע** למה שהוספתי נימוק במה דהו רבים. הרי כתבתי בעצמי בדברי דיש עוד להאריך בפרט זה אך בגידוננו הוא רק לרווחא דמילתא בלבד כי מעיקרא דינא אין אנו צריכים לבוא עלה משום כך בכלל.

(ה) **ומעין** הפתיחה אוסיף לבסוף להזכיר גם זאת דבנוגע למה שהסתמכתי על העובדא דמופלגי תורה דפ"פ דמין המובא במתא ירושלים.

printed from Otzar Hahochma www.otzar.org

ונה בספר מתא דירושלים שם מזכיר שנית העובדא הזאת להלן בדבריו בפ"ג לד' י"ד ע"א. ושם מקשה על העובדא בלשון זה "ולפענ"ד נראה דאינו יכול לעשות זהרי תנינן בגחלין עד שיצית האור ברוב מע"ש ועיין בס"פ קמא דמקשה הרי אפילו פתילה צריך להדליק ברוב היוצא, ואפשר דעצים שלהם הוי כמו שוכא דארזא וצ"ע" ע"ש. וזה כנראה המכון הברור גם בקושיות הקודמת שהוכרנו במכתבנו הקודם, וא"כ זהו חיוק לדברינו הקודמים דבגידוננו הרבה יותר קל מהגידון של פ"פ דמין, דבשם הקושיא דיש חשש דמכיון שלא הורלק ערנה ברוב היוצא כפי שרוצה ומיחל שיודלק יבוא לחנות כדי למהר ההדלקה [ועמ"ש על כיוצא בזה לענין היכא דשם עצים מע"ש כדי שיודלקו בשבת ע"י שימת זכוכית כנגד השמש בספר לב חיים ח"ג סי' ס"ח עיי"ש ואכמ"ל]. ומשא"כ בגידוננו דאין שום חשש בזה, דבתחילת הלילה כבר דלוק במתכונת שרוצה שיודלק, וגם כשחוזר ונדלק ביום השבת הוא ג"כ חוזר ונדלק באותה המתכונת. ואין להאריך.

ואסיים בברכה ובהקרה

בכבוד רב

אליעזר יהודא וולדינברג

**מנחת      סימן כו      יצחק**

**י. עוד להנ"ל, בדין נמילת ידים בנגיעה בקיבורת.**

**וע"ד** שבקיץ יש נערים שלובשים חלוק שהקבורת שלהם מהזרועות אינם מכוסות, והרבה פעמים הם נוגעים במקום המגולה בקיבורת, אם צריכים ליטול ידם בכל פעם, באשר באופן כזה אין שם זיעה ולכלוך, עכ"ד.

**הנה** יש להביא לזה מדברי הפמ"ג (או"ח סי' נ"ז מ"ז סק"ז), דכתב דאס הולך יתף ברגליו, אפשר דהוי בכלל מקומות המגולים עיי"ש, וא"כ לכאורה ה"ד בנד"ד, אבל שזר ראיתי בספר קובץ אגרות מאת החזון איש ז"ל ([ח"א] תורה סי' ד'), שכתב בזה"ל, ושתה"י הנטילה למעלה מחשרי אצבעות וכו', ולמעלה מפרק הזרוע של יד בכלל מקום מכוסה, אף שרצו מגולי כל היד בטלה דעתם עכ"ל, וז"ע לפ"ז בנד"ד ".

וכזה עזרתי על כל שאלותיו, ואחתום בכל חותמי צרכות,

יצחק יעקב ווייס

(\* ע"ע בח"ד סי' קי"ד אות א.

גרוע יותר שהתחיל מערב שבת. ויעויין ביאור הלכה שם סעיף ג ד"ה אפילו. + וצ"ע, אבל להעמיד הקדרה בש"ק נראה דודאי אסור, אך צ"ע אם דאורייתא או דרבנן. + עיין לעיל בסימן קלו שמצדד שם מרן דמעמיד קדירה בשבת במקום שסוף אש לבוא דיהא בו איסור של תורה עפ"מ שכתבו התוס' בסנהדרין (דף עז ד"ה סוף חמה) לענין נזקין וחייב מיתה, שאם כפתו בפנים והביאו במקום שסוף חמה לבוא דחייב למ"ד אשו משום חציו, ויעויין שם שהאריך ויע"ע להלן מלאכת צד. +

**ויש לעיין** במשקין שזבו מאליהן דאסורין. צ"ע אם בכל המלאכות אסרו כשנעשה מעצמו או דאין גוזרין גזירות מעצמינו (עיין חסד לאברהם תנינא א"ח סימן כט). וצ"ע בנ"ד אם שייך גזירה שמא יחתה. + איסור שהיה ע"ג כירה שאינה גרופה וקטומה אם תלוי במעשה ההעמדה. נראה שמרן נסתפק בזה אם יש בנ"ז הגזירה שמא יחתה לענין להצריך לגרף ולקטום (היינו אם צריך להשים פח על התנור) ובדרך את"ל קאמר, דאת"ל שבע"ש מותר להעמיד על מכונה כזו אם חייב לגרפה או לקטומה, ד"ל דבנ"ד א"צ גרופה וקטומה מכיון שבשעת העמדה עוד אין שם שום אש, או דילמא שמכיון שבתוך השבת יבוא האש צריך הוא לגרף או לקטום. וצדדי הספק הם אם איסור שהיה על כירה שאינה גרופה וקטומה הקפידה היא במעשה ההעמדה של הקדירה, ובנ"ד שאין אש כלל בשעת ההעמדה אין איסור, או שהקפידה היא שלא תהא במציאות שהיית קדרה על כירה שאינה גרופה וקטומה, שגם בנ"ד שייך איסור זה. עוד אפשר שכוונת מרן שכירה חשמלית אינה בכלל הגזירה שמא יחתה כמבואר לעיל סימן קלו אלא דשם הנידון הוא בפלאטה חשמלית שא"א להגדיל את כח החום. + ושוב נתעוררה השאלה אי אריך /ראוי/ להשים תבשילין על כירה חשמלית מערב שבת ולסדר ע"י שעון חשמלי שאחר שידלק שעה או שעתיים ותתקרה הקדרה שוב יחזור וידליקנו קרוב לזמן האכילה קודם חצות היום והכל נעשה מאליו.

וגדול אחד רצה לאסור אף במעמיד את הקדירה מבעוד יום, אבל אין דבריו מוכרחים כי רוצה לעשות גזירה חדשה, דאסור מבעוד יום גזירה שמא יעמידנו ביום השבת, אבל התוס' בשבת (דף מז ע"ב) מחלקים בכעין גזירה זו גבי להשים מים תחת הנר משום ניצוצות, דהיכי דניכרת המלאכה אין גוזרים ע"ש אטו שבת. ואם הקדרה הורתחה מבעוד יום וראויה לאכילה וגם הועמדה מבעוד יום הסכמתי להתיר.

ובשנת תשו הראני הגרא"י ולדינברג שכתב בענין זה תשובה ארוכה אי שריא להעמיד קדרה בלתי מבושלת על כירה חשמלית וע"י שעון שמעמידן אותו מעש"ק יפתח החשמל בהתחלת הבישול והכל נעשה מאליו, ומסיק שם לאסור משני טעמים: (א) דיש לחוש משום שמא יגיס. (ב) דיש לאסור להניח הקדרה על כירת החשמל מערב שבת דשמא יבוא להניחה בשבת, וכמו שאמרו בשבת (דף מז ע"ב) ולא יתן לתוכו מים מפני שהוא מכבה, והאריך בזה בדברים נכונים. אמנם, אם לדין י"ל דלחשש שמא יגיס אפשר לתקן שכסוי הקדרה יה' במסגרת או מהודק יפה שלא יהא קל לפותחה, וכדאמרינן דבטוחה אין לאסור משום שמא יגיס וכמו שפירש"י דמדהוי טורח לפתוח מידיכר.

ומש"כ דיש לאסור ערב שבת אטו שבת, בזה יש לדון דמכיון שעובדא זו של כירת חשמל לא היה אז ולא אסורוהו, אין בידינו לגזור מעצמינו,

העמדת תבשיל מע"ש על תנור שנדלק באופן אוטומאטי בשבת. נשאל הגאון רא"י קוק מרומניה, בדבר שנתחדש היום מכונה אלעקטריט שיכולים להעמידה שבשעה פלונית יודלק האש למאור, וכן אפשר להעמיד עליה קדרה על תבשיל צונן ובשעה פלונית יודלק האש ותתבשל כל מה שבקדרה ובשעה פלונית תכבה האש מאליה, ונשאל אם מותר להעמידה בעש"ק שתדלק בשבת והאוכל יתבשל.

ואמרתי דלענין נר למאור נראה דמותר לעשות כן, אך לענין הבישול שיהא מותר התבשיל בש"ק - זה צ"ע. + תבשיל שהתחיל להתבשל מאליו בשבת אם דינו כפירות שנשרו מאליהן בשבת מריש הוה קשה לי מאיזה טעם מחלק מרן בין נר למאור ובין בישול למאכל. אבל כשדקדקתי בדבריו שכתב: אך לענין בישול שיהא מותר התבשיל בשבת קדש, צ"ע, למדתי שכוונת מרן להחמיר לענין בישול, הוא לא מצד העמדת התבשיל ושהייתו, אלא מצד אכילת המאכל, וכעין האיסור שאסרו בפירות שנשרו מאליהן או משקין שזבו מעצמן, ומוכח כן גם בסוף דברי מרן שכתב: ויש לעיין במשקין שזבו מאליהן דאסורין, וצ"ע אם בכל המלאכות אסרו כשנעשו מעצמן וכו', ובענין זה יש מקום לומר שבדבר מאכל החמיר טפי ממאור. וכע"ז מצאנו בטור סימן שכה לענין נכרי שאפה או בישל לעצמו שחמור יותר מנר שהדליק נכרי לעצמו שלענין אכילה החמירו טפי, ומטעם דהוי כפירות הנושרין מאליהן. וז"ל הטור שם: עכ"ם שצד דגים או ליקט פירות כתב בספר המצוות אי אפה פת או בישל לעצמו יש מתירין כמו שאר מלאכות שעשה לצרכו ויש אוסרים כמו פירות הנושרין שנאסרו אפילו דלא גרע מנשרו מאליהן. הנה למד הטור גוי שבישול מפירות שנשרו מאליהן, היינו שמדמה מלאכה שהגוי עשה בהיתר למלאכת שנעשה מאליה, ושאר מלאכות שנעשו במאכל מאליהן לפירות שנשרו מאליהן, ומן הבא ללמד נמצא למד שבבישול ואפיה שנעשו מאליהן יש להחמיר בדבר מאכל יותר ממאור כשם שהחמירו בגוי שאפה לעצמו יותר מגוי שהדליק לעצמו. אלא שיש לעיין שהרי בהתחיל מבעוד יום בבישול מותר ואינו דומה בזה למשקין שזבו דאסור אפילו אם התחיל מע"ש אם לא רסקן מע"ש (עיין שבת דף יט ובתוס' שם ד"ה רבי ישמעאל). ואם העמיד מאכל שיש בו קמח או עיסה שאינה ראויה לכוס יש שאלה של מוקצה דאיתקצאי בביה"ש, עיין מג"א שכה ס"ק ט ויעויין שם בס"ק י: ויש מתירין דס"ל כיון דגמרו בידי אדם וכו' וביש"ש בחולין כתב דדוקא בדבר שהתחיל קודם שבת ונגמר בשבת שרי. + והגרא"ק אמר לדמות למעשה דאנשי טבריא שהביאו סילון של צונן לתוך החמין. אף דהתם הרי המים באים מאליהם + מעמיד קדרה בשבת במקום שסוף אש לבוא וכוונתו לפי פירש"י שם במתני' שפי' שמבעוד יום הביאם וכו' ויע"ש ברש"י שכתב: אם בשבת - כחמין שהוחמו בשבת ואסורין ברחיצה - אותן שבאו בשבת, ויעויין בב"י סימן שכו ד"ה אמת המים שכתב וז"ל: דאילו לפרש"י מה שנמשך מע"ש משמע דשרי דהא לא אתעביד בהו שום איסורא וכ"נ ממ"ש ואם בשבת אותן שבאו בשבת דמשמע הא אותן שבאו מע"ש מותרות. הנה כי כן שמאכל שנעשה בו מלאכה מאליה אם הותחלה בשבת עצמה אעפ"י שהותחלה מאליה

וכענין שאמרו בירושלמי שביעית (פ"ב ה"ד) דאין מוסיפין על הגזירה. ומה דמוכח מתוס' שבת שם שתיצרו דלהכי לא גזרו בשריית דיו וסממנים וצידה משום דהוי אב מלאכה, דמשמע בדבר שלא נראה כ"כ איסור יש לגזור אטו שבת, זה תירצו התוס' על קושייתם דלמה לא גזרו מתחילה גם בשריית סממנים ודיו וצידה, אבל בדבר שלא גזרו מאיזה סיבה שהיא הא לא גזרו, וא"כ לא שייך לומר דיש בזה איסור מדבריהם. ובהחפזי אקצר.

והגרש"ז אויערבאך העיר ע"ז דאם הכירה היא קטומה כדי שלא יהא חשש משום שמא יחתה שוב אין בו שום חשש [גם משום שמא יגיס]. +עיי' תוספות רעק"א על משניות שבת פ"ג אות מה על המשנה שם בגפת ועצים לא יתן עד שיגרוף שכתב וז"ל: יש לעיין דמ"מ נגזור שמא יגיס בה דחייב משום מבשל כמו באונן של פשתן וכו' ועיין בהרשב"א בח' פ"ק אהיהא דאמרינן בעקורה וטוחה דלפי תירוצו בתרא מיירי דהכא בנתבשל כמאכל בן דרוסאי דבזה אף אם יגיס א"ח משום מבשל עיי"ש. לפי"ז בלא הגיע למאכל בן דרוסאי אסור להשהות אף בגרופה. אולם הרשב"א בח' כאן האריך אם מותר להשהות בגרופה בלא הגיע למאכל ב"ד אי חיישין לחתויי ולא הזכיר כלל דמשחשש דשמא יגיס יש מקום לאסור בלא הגיע למאכל בן דרוסאי וצ"ע ויש לדחוק דספיקי דהרשב"א בטוחה דל"ש שמא יגיס אם מ"מ אסור בגרופה קודם שנתבשל כמאב"ד משום חששא דחתוי. אח"כ ראיתי דבכ"מ רפ"ט מהל' שבת במ"ש שם בשם הרמ"ק מבואר דעתו דקודם מאב"ד אסור לשהות ולא מהני גר"ק דשמא יגיס וחייב משום מבשל וחידוש בעיני דבשר"ע /א"ח/ סי' רג סעיף א נקט בפשיטות ולא הוזכרו אלא גרופה וקטומה כשהתחיל להתבשל ולא הגיע למאב"ד והאחרונים כולם שתקו ולא העירו דלהרשב"א וכן להרמ"ך אסור משום יגיס, וביותר דהא מ"ש הרא"ש וכו' ויעויין בתפארת ירושלים שכתב דדעת רמ"ך יחיד בזה עיי"ש.

/מכאן מתחיל סימן ג השני למלאכת מבשל/ החזרת תבשיל של ירקות /לכירה שהבלה/ מרובה מהראשונה כשהירקות נתבשלו כ"צ אבל יש בהם מלח.

ע"ד הערתו במה שכתב הרמב"ם (פ"ג ה"א) והביאו המג"א (סימן רנד ס"ק כג) דדבר שנתבשל כ"צ אין בו משום בישול ומותר להחזיר בשבת אפילו לכירה שהבלה מרובה מהראשונה, וכן בהטמנה מותר להוסיף כסוי השומר יותר את החום ואפילו עומדת ע"ג התנור וע"ז מוסיף חום אחר מאחר שא"ב משום בישול ואין שם איסור הטמנה מותר, וקא פסיק ותני ל"ש בשר שור ול"ש בשר עוף, ירקות וקטניות והדבר צריך תלמוד, דהא פסקו הפוסקים והמחבר דמילחא צריכא בישולא כבישרא דתורא ומותר לשים מלח בכלי ראשון וגם הרמ"א כתב רק לחוש להחמיר כל"א אפילו בכ"ש (ולא להקל), והשתא מה מועיל שהירקות נתבשלו כ"צ אך עכ"פ המלח לא נתבשל כ"צ ע"י החזרה ותוס' חום מתבשל (דומיא למ"ש הרא"ש דאסור ליתן בשר שור בכלי ראשון דאעפ"י שאין מתבשל אף הלחלוחית שעליו מתבשל).

הא דקיימ"ל צריכה מלחא בישולא כבשרא דתורה היינו רק בכ"ר שאינו עומד ע"ג האש אבל כשעומד על האש מתבשל יותר מבשר.

והנה לענ"ד דמלבד מה דיש לדון בזה דהוי דבר שאינו מתכוין רק לחמם התבשיל כתחילה אבל אינו מתכוין לבישול כלל ועכ"פ לא איכפת ליה, ואין זה פסיק רישא שיתבשל עכשיו וקיימ"ל דשא"מ מותר. ועוד לפימ"ש"כ המג"א דמלח הנעשה ממי הים ע"י בישול אין בהם בשול אחר בשול, בר מן דין נראה דהא דאמרינן צריכה מלחא בשולא כבשרא דתורא, היינו לענין כלי ראשון שאינו עומד על גבי האור לענין זה דמיא לבשר, אבל בכלי שעומד ע"ג האור שפיר מתבשל יותר מבשר. וכן מוכיח לשון הפרי חדש (יו"ד סימן סח), שכתב שם להוכיח דסתם כלי ראשון מיירי אף לאחר שהעבירוהו מע"ג האור, מהא דאמרינן התם דמלח אפילו בכ"ר לא בשלה ואי כלי ראשון לא מיקרי אלא בעומד ע"ג האור פשיטא דבשלה עכ"ל. ולפי"ז בתבשיל כ"צ ע"ג האור עם המלח ודאי נתבשל גם המלח ואין בחזרה חשש בשול כלל, עכ"ל. ועוד תירץ מאחר שעיקר כונתו לחמם התבשיל אזלינן בתר רובא וכענין שכתב הפמ"ג (סימן רנג) והעתקנוהו לעיל. וזה אינו מסתבר לע"ד, גם יש סתירה לזה ממ"ש המאירי על מתניתין דהאלפס והקדרה כו' שאם נתן תבלין לקערה ועירה עליהם לד' האומרים עירוי ככ"ש אסור להחזיר אח"כ לקדרה רותחת עכ"ל, הרי דלא אזלינן בה בתר רובא.

והשיב ע"ז אולי י"ל דשאני תבלין שהוא דבר גוש וניכר כשמתבשל בפ"ע, וגם בבישולו מורגש טעמו יותר, משא"כ מלח דאין נ"מ כ"כ בבישולו, י"ל דלא מכוין לזה כלל והוי טפל לגבי עיקר התבשיל.